

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)

ปริญญา

จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรม
เอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)
จังหวัดกรุงเทพมหานคร

The Effects of a Positive Self-Perceived Social Behavior Developing
Program on the Prosocial Behavior of Parthomsuksa 5 Students at
Wat Laksi (Tongbaitivarevittaya) School, Krung Thep Maha Nakhon

นามผู้วิจัย นางสาวชัชনীวรรณ วังนาค

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก (รองศาสตราจารย์ณภาพร ปรีชามารุต, ค.ม.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม (รองศาสตราจารย์รุ่งแสง อรุณไพโรจน์, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา (ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรพิมพ์ ถิระวัฒน์, ศศ.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม
ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)
จังหวัดกรุงเทพมหานคร

The Effects of a Positive Self-Perceived Social Behavior Developing Program on the
Prosocial Behavior of Parthomsuksa 5 Students at Wat Laksi (Tongbaitivarevittaya) School,
Krung Thep Maha Nakhon

โดย

นางสาวชัชনীวรรณ วัฒนาก

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)

พ.ศ. 2552

ชั้นปีวรรณ วังนาค 2552: ผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน
ทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
วัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
รองศาสตราจารย์นภาพร ปรัชามารณ, ค.ม. 147 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรม
แห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่
(ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่มีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม
และคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 และสมัครใจเข้าร่วม
โปรแกรม จำนวน 30 คน จัดสมาชิกเข้ากลุ่มโดยการสุ่ม (Randomly assigned) แบ่งเป็น
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรม
สังคมแห่งตนทางบวก สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ รวม 12 ครั้ง โดยผู้วิจัย
เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่ง
ตนทางบวก 2) แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม 3) แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน 4) แบบสอบถาม
ความคิดเห็นต่อโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ
ทดสอบที (t-test) กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1) มีความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของกลุ่มทดลอง
ก่อนและหลังการทดลอง 2) มีความแตกต่างของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของ
นักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง 3) มีความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม
ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง 4) มีความแตกต่างของคะแนนการรับรู้
พฤติกรรมสังคมแห่งตนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง 5) กลุ่มทดลองมี
ความพึงพอใจต่อโปรแกรมในระดับมากถึงมากที่สุด

Chatchaneewan Wangnak 2009: The Effects of a Positive Self-Perceived Social Behavior Developing Program on the Prosocial Behavior of Parthomsuksa 5 Students at Wat Laksi (Tongbaitivarevittaya) School, Krung Thep Maha Nakhon. Master of Arts (Educational Psychology and Guidance), Major Field: Educational Psychology and Guidance, Department of Educational Psychology and Guidance. Thesis Advisor: Associate Professor Napaporn Preechamart, M.Ed. 147 pages.

The purpose of this research was to study the effects of a Positive Self-Perceived Social Behavior Developing Program on the Prosocial Behavior of Parthomsuksa 5 Students at Wat Laksi (Tongbaitivarevittaya) School, Krung Thep Maha Nakhon. The sample, using purposive sampling technique, consisted of 30 Parthomsuksa 5 students at Wat Laksi (Tongbaitivarevittaya) School, Krung Thep Maha Nakhon, whose scores on the Prosocial Behavior and the Self-Perceived Social Behavior scales were below the 50th percentile. They were randomly assigned to form the experimental and the control groups, 15 students in each group. The experimental group participated in the Positive Self-Perceived Social Developing Program for 12 sixty-minutes sessions, twice a week for a period of six weeks. The instruments used in this study were: 1) the Prosocial Behavior Scale, 2) the Self-Perceived Social Behavior scale, 3) the Positive Self-Perceived Social Developing Program, and, 4) the students' opinions towards the Positive Self-Perceived Social Behavior Developing Program questionnaire. Data were analyzed by using t-test. The level of significant was set at .05.

The results revealed that: 1) there were significant differences between the pre- and post-test scores of the experimental group on the Prosocial Behavior scale. 2) there were significant differences between the pre- and post-test scores of the experimental group on the Self-Perceived Social Behavior scales. 3) there were significant differences of the post-test scores on the Prosocial Behavior scale between the experimental group and the control group. 4) there were significant differences of the post-test scores on the Self-Perceived Social Behavior scale between the experimental and the control group, and 5) the experimental group's opinions were in high to highest favorable of the program.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

/ /

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับความกรุณาเป็นอย่างดีจากคณาจารย์หลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นภาพร ปรีชามารถ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร. รุ่งแสง อรุณไพโรจน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. จิตตินันท์ บุญสถิรกุล ประธานการสอบรองศาสตราจารย์สิริวรรณ สาระนาค ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์วรรณฯ สุติวิจิตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญชัน เกียรติบุตรและอาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทย ที่กรุณาตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ในการเข้าไปทดลองโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกลึกซึ้งในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณ คณะครู นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้

สุดท้าย ขอขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัย รวมถึงเพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ นิสิตสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมาจนทำให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ชัชনীวรรณ วังนาค

เมษายน 2552

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	9
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม	10
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคม	36
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาของ Bandura	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
สมมติฐานการวิจัย	57
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	58
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	59
การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล	77
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	80
ผลการวิจัย	80
ข้อวิจารณ์	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	93
สรุปผลการวิจัย	93
ข้อเสนอแนะ	97
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	99
ภาคผนวก	106
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	107
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย	115
ภาคผนวก ค ตัวอย่างโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคม แห่งถนนทางบก	117
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	134
ภาคผนวก จ ผลทดสอบการกระจายของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม	143
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	147

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการสร้างโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคม แห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม	60
2	โครงสร้างโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อ พฤติกรรมเอื้อสังคม	61
3	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของ นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง	81
4	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคม แห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการ ทดลอง	82
5	การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง	82
6	การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง	83
7	การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง	84
8	การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกของ นักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลอง	85
10	การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลอง	85
11	การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง	86
12	การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง	86
13	แสดงค่าความถี่ ร้อยละของการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง	87
ตารางผนวกที่		
1	ผลการทดสอบการแจกแจงของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยใช้สถิติ The Kolmogorov – Smirnov One Sample Test	145
2	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก	145

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
3	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคม แห่งตนระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการ เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก	146

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	รูปแบบการช่วยเหลือที่มีแรงจูงใจทางด้านการเห็นแก่ตัวและความไม่เห็นแก่ตัว	26
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ด้านการเห็นอกเห็นใจกับการให้ความช่วยเหลือ	27
3	รูปแบบการตัดสินใจช่วยเหลือของบุคคลในสังคมโดยผ่านกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน	32
4	Bandura's Social Learning Theory แสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม	42
5	กระบวนการเรียนรู้โดยตัวแบบ	43

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นมากมายที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งเด็กเหล่านี้จำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ และเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกที่ควร สภาพสังคมในปัจจุบันทำให้โอกาสที่เด็กและเยาวชนจะได้รับการบ่มเพาะทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมนั้นค่อนข้างจะน้อยอยู่ อีกทั้งยังขาดตัวแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อการเรียนรู้ (คมเพชร จัตรสกุล, 2547: 1) โดยสังคมในทุกวันนี้มีคนที่เห็นแก่ตัวกันมากขึ้น ช่วยเหลือกันน้อยลง คนเราทุกวันนี้ต่างก็มุ่งแสวงหาความร่ำรวย เงินทอง โลก เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและเอาตัวรอดขาดจิตสำนึกที่จะต้องช่วยเหลือกัน ไม่เว้นในทุกสถาบันทางสังคม (สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2549: 291) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2549: 10) ที่กล่าวว่า

...อย่างที่เราคุ้นชั้ด ๆ ว่าวัฒนธรรมแห่งความเมตตาของเรากำลังเสื่อมถอยลง จากคนทุกวันนี้ไม่ค่อยมีเมตตากัน ความเป็นมิตรและความรู้สึกเป็นพี่เป็นน้องเลือนรางไป ความมีน้ำใจก็ลดน้อยลงไป ยิ่งในเมืองกรุงยิ่งเป็นมาก ส่วนชาวบ้านนอกก็เป็นตามต่อไปเมืองไทยก็จะเป็นสังคมแบบตัวใครตัวมัน เวลานี้คำว่าลุงป้าน้าอาพี่น้องก็ไม่ค่อยจะเรียกกัน แต่ก่อนมองกันเป็นญาติ จึงมีทัศนคติต่อกันในทางที่ดี แต่เดี๋ยวนี้เราไม่มองกันอย่างนั้นแต่เรามองกันแบบคู่แข่งหรือเป็นเพศตรงข้ามอย่างเดียว ในขณะที่การรักษากติกาก็ไม่พัฒนา ทำให้เราเกิดปัญหา นี่คื้สภาพที่เราากำลังสูญเสียวัฒนธรรมแห่งความเมตตาของเราไป...

กระทรวงวัฒนธรรม (2550: 4) ได้กล่าวถึงสภาพทางสังคมไว้ว่า การที่สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม การเป็นสังคมเมืองเพิ่มขึ้นทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อทางสังคมตามมามากมายทั้งในเชิงความหลากหลายและระดับความรุนแรงของปัญหา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ปัญหายาเสพติดที่ทวีความรุนแรง ปัญหาสุขภาพจิตที่เพิ่มสูงขึ้น ปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ ปัญหาความขัดแย้ง

ของคนในสังคมที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ค่านิยมและพฤติกรรมเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ ความไร้ระเบียบวินัยไม่เคารพกติกาของสังคมและขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม สอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจเรื่อง สถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย (2551: 56) ด้านจิตอาสาในข้อความที่ว่า “การช่วยเหลือผู้อื่นไม่ใช่หน้าที่ของข้าพเจ้า” พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีความเอนเอียงกับข้อความดังกล่าวมากที่สุด และกลุ่มอายุดังกล่าวยังมีจิตอาสาต่ำกว่าช่วงอายุอื่น ๆ พร้อมกันนี้กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดยังมีจิตอาสาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

เมื่อสภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วประเทศไทยที่เคยเป็นที่ยกย่องกันมากมายว่าเป็นเมืองยิ้มสยาม ผู้คนใจดี มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ น่ารัก ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ตามหน้าหนังสือพิมพ์เต็มไปด้วยข่าวฆ่ากันตายอย่างโหดเหี้ยม หลอกหลวงกันหวังเอาแต่ได้ โดยต่างก็มุ่งแสวงหาความร่ำรวย เงินทอง โลภ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และเอาตัวรอด ขาดจิตสำนึกที่จะต้องช่วยเหลือกัน (สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2549: 291) สถานการณ์ที่คนในสังคมต้องการความช่วยเหลือแต่กลับไม่ได้รับความใส่ใจจากบุคคลรอบข้าง การช่วยเหลือสังคมหรือบุคคลที่ได้รับความทุกข์ เช่น จากอุบัติเหตุไฟไหม้ น้ำท่วม แผ่นดินไหวและตึกถล่มพบว่า บ่อยครั้งที่ผู้เห็นเหตุการณ์มักไม่ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ เพราะกลัวคนเกิดความรู้สึกไม่ยอมรับผิดชอบและคิดว่าแม้ตนไม่ช่วย ผู้อื่นก็ช่วยได้ ยังมีคนอยู่ในเหตุการณ์มากขึ้นความรู้สึกที่จะให้ความช่วยเหลือยิ่งน้อยลง (วิไลวรรณ ศรีสงคราม, 2549: 277)

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนในสังคมจะต้องหันมาให้ความสำคัญในเรื่องของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก จากการศึกษาของสุกานดา นิมทองคำ (2535: 7) พบว่า วิธีการในการแก้ปัญหาให้คนในสังคมหันมาให้ความช่วยเหลือกันควรที่จะมีการส่งเสริมให้บุคคลมีความคิดที่จะช่วยเหลือกันให้มากขึ้น คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ซึ่งก็คือการส่งเสริมให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมนั้นก็คือ การมีพฤติกรรมเอื้อสังคมนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดของจิราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ (2550: 349) ที่กล่าวถึง พฤติกรรมเอื้อสังคมไว้ว่า สังคมที่สมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะทำให้ชีวิตน่าอยู่ สิ่งที่น่าสนใจคือ ในขณะที่มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวแต่ก็มีมนุษย์อีกพวกหนึ่งมีความเสียสละให้กับสังคม บุคคลที่ช่วยเหลือผู้อื่นก็จะรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2550: 4) ได้กล่าวไว้ว่า เราทุกคนมีหน้าที่ทั้งนั้น เมื่อเราอยู่ร่วมสังคม เราก็เป็นสมาชิกของสังคม และจะต้องช่วยกัน หรือมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมนั้นให้มีความสุข สอดคล้องกับคำกล่าวของธานินทร์ กรีวิเชียร (2551: 3) ที่ว่า คำสอนของ

ทุกศาสนาล้วนแต่มีความมุ่งหมายให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็นและไม่ปรารถนาให้ผู้นับถือศาสนาของตนไปก่อความเดือดร้อน เบียดเบียนหรือเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ทั้งยังสอนให้รู้จักให้มีเมตตา เสียสละและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกันทั้งนั้น

จากการศึกษาของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัญญานิก (2520: 8) พบว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ควรพัฒนา ปลุกฝังให้กับเด็ก ที่มีอายุระหว่าง 2 - 13 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กที่กำลังอยู่ในสถานศึกษาในระดับอนุบาล และระดับประถมศึกษา เป็นวัยที่สามารถ สร้างเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งถ้าเลยช่วงนี้ไปแล้วการที่จะ ปลุกฝังสร้างเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมจะกระทำได้ยากสอดคล้องกับแนวคิดของ Mussen and Eisenberg (1977: 66) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมเอื้อสังคมจะมีความสัมพันธ์กับอายุ โดยในช่วงเด็กก่อนวัยเรียนจะมีพฤติกรรมการแบ่งปันและการช่วยเหลือจะไม่มีความสัมพันธ์กับอายุ แต่พฤติกรรมเอื้อสังคมจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญตามอายุในช่วงระหว่าง 4-13 ปี โดยมีปัจจัย หลายอย่างเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น การสวมบทบาท ความร่วมรู้สึก โดยมีทักษะในการช่วยเหลือเพิ่ม มากขึ้น ซึ่งการส่งเสริมพฤติกรรมเอื้อสังคมจึงควรกระทำในช่วงวัยดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษา ของวันดี ละอองทิพรส (2540: 3) พบว่า วัยเด็กและเยาวชนเป็นช่วงแห่ง การปลุกฝังจริยธรรมอันดีงาม โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีแรกของชีวิต โดยการส่งเสริมให้เด็กมีความคิดที่จะช่วยเหลือกันให้มากขึ้น เอื้ออาทรกันมากขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจกันมากขึ้นและมีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมเอื้อสังคมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับทุกคนได้ถ้าทุกคนให้ความร่วมมือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก เมื่อเด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมที่ดีเด็กก็จะเกิดการกระทำตามตัวแบบที่ดี วิธีการในการพัฒนา พฤติกรรมเอื้อสังคมนั้นมีหลากหลายวิธี การใช้ตัวแบบก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการ พัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมของเด็กได้ จากแนวคิดของเดมส์คีย์ คทวนิช (2549: 327) ที่กล่าวถึง การส่งเสริมพฤติกรรมเอื้อสังคมไว้ว่า การให้ตัวแบบในเรื่องของการช่วยเหลือ ถ้าผู้ที่แสดง พฤติกรรมช่วยเหลือแล้วได้รับการยกย่องชมเชยหรือได้รับรางวัลจากสังคม บุคคลอื่นในสังคมย่อม เกิดความต้องการที่จะเลียนแบบพฤติกรรมการช่วยเหลือ เช่นเดียวกับแนวคิดของ จิราภา เต็งไธรัตน์ และคณะ (2550: 349) ที่ว่า พฤติกรรมเอื้อสังคมนั้นอาจเกิดจากการดูตัวอย่าง (modeling effects) โดยได้มีการศึกษาพบว่า บุคคลที่เสียสละช่วยเหลือสังคมมักมีพ่อแม่ที่ชอบช่วยเหลือสังคม นอกจากนี้การดูตัวแบบคนอื่นช่วยเหลือผู้อื่นก็เป็นการส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือมากขึ้นด้วย ซึ่งใน การนำเสนอตัวแบบนั้นจะมี 2 ลักษณะ คือ Live models เป็นตัวแบบที่เป็นคนจริงที่ยังมีชีวิตอยู่ และ Symbolic models เป็นตัวแบบที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบของสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ

เป็นต้น (วรรณิ ลิ้มอักษร, 2551: 89-90) นอกจากนี้การที่ทำให้บุคคลได้รับรู้พฤติกรรมสังคมของตนเองก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคม เนื่องจากการรับรู้พฤติกรรมตนเองนั้นเป็นการที่ทำให้บุคคลรู้จักตนเองและรู้จักกับบุคคลอื่นรอบตัวซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบ ถ้าบุคคลสามารถถึงการรับรู้พฤติกรรมที่ดีของตนทางบวกออกมาใช้ประโยชน์ได้ก็จะเป็นการดี เช่น การรู้จักยิ้มแย้ม แสดงความเป็นมิตรกับบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรู้จักยกย่องบุคคลทั่วไป เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์กับบุคคลในสังคม (วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ, 2549: 264-265) สอดคล้องกับแนวคิดของสุวิ ศิวะแพทย์ (2549: 389) ที่ว่า การศึกษาพฤติกรรมสังคมจะเป็นการสร้างสรรค์พฤติกรรมที่ดีที่น่าปรารถนาให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลหรือในกลุ่มชน และหาแนวทางป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมิให้เกิดขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงจัดทำโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก และจากการที่ผู้วิจัยได้สอบถามอาจารย์เบญจมาศ กุลสุ (2551) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนในโรงเรียนพบว่า นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ฐานะยากจนไม่มีกำลังทรัพย์ในการบริจาค ผู้วิจัยคิดว่าพฤติกรรมเอื้อสังคมไม่เพียงแต่เป็นการบริจาคทรัพย์สินเพียงอย่างเดียวแต่หมายรวมถึงการช่วยเหลือในสิ่งที่เราสามารถช่วยได้ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เช่น ช่วยสอนงานเพื่อน การปลอบโยนเพื่อนเมื่อเพื่อนเสียใจ การแบ่งสิ่งของที่ตนเองมีมากแล้วให้กับผู้อื่น การช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็หมายถึงพฤติกรรมเอื้อสังคมนั้นเองและถ้ามีการปลูกฝังให้เด็กเล็งเห็นถึงความสำคัญและปฏิบัติตนให้เกิดพฤติกรรมเอื้อสังคมมากเท่าใดก็จะส่งผลให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่มากขึ้น เพราะถ้าพฤติกรรมเอื้อสังคมของเด็กมีมาก การแสดงพฤติกรรมก็จะเพิ่มขึ้นส่งผลให้สังคมเจริญก้าวหน้า มีความสงบสุข โดยคนในสังคมยึดเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้งดังคำกล่าวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2550: 10) ที่ว่า ถ้าสังคมมีความสงบสุข เราก็พลอยอยู่สบายทำประโยชน์ตนได้ดีด้วย เพราะประโยชน์ตนกับประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านนั้นอิงอาศัยกันและกัน ถ้าเราทำประโยชน์ตนให้ดี เรา ก็จะเป็นส่วนร่วมที่ดีของสังคม ช่วยทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า ประโยชน์ตนจึงส่งเสริมประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับแนวคิดของแสงเดือน ทวีสิน (2545: 219) ที่ว่า เมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นซึ่งจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมมือ ช่วยเหลือและสร้างเสริมให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในสังคม บุคคลจะเติบโตอย่างมีคุณภาพได้นั้น ก็เมื่อในวัยเด็กเขาได้รับประสบการณ์และความรู้สึกที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สามารถเรียนรู้และพัฒนาที่จะให้ในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะทางด้าน

พฤติกรรมเอื้อสังคม ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพราะการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมในวัยเด็กเป็นสิ่งสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 ซึ่งทางโรงเรียนสามารถนำไปพิจารณาจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยทดลองใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ บทบาทสมมติ การศึกษาจากตัวแบบ การสอนโดยตรง การบันทึกความดี การให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริงโดยการจัดทำโครงการ โดยมีเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม คือ แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม และแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 137 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยนำนักเรียนที่มีค่าคะแนน พฤติกรรมเอื้อสังคมต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ได้จำนวน 70 คน ทำแบบวัดการรับรู้พฤติกรรม สังคมแห่งตนได้นักเรียนที่มีค่าคะแนนแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนต่ำกว่า เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 จำนวน 35 คน ประชาสัมพันธ์นักเรียนให้เข้าร่วมโปรแกรม ได้นักเรียน จำนวน 30 คน เรียงคะแนนนักเรียนจากต่ำไปหาสูง จากนั้นจัดสมาชิกเข้ากลุ่มโดยการสุ่ม (Randomly assigned) เข้าเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน

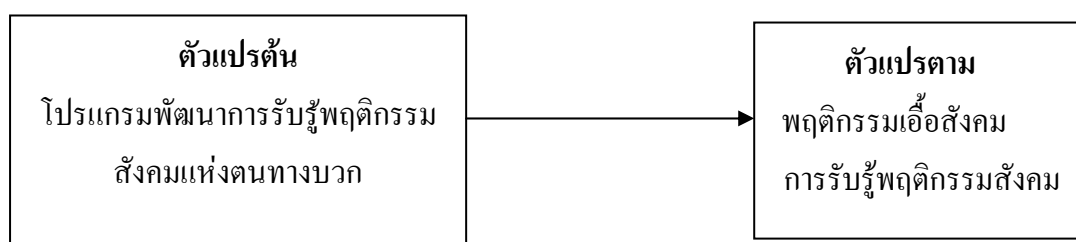
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยจัด กิจกรรมสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที

5. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมเอื้อสังคม และการรับรู้พฤติกรรมสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการพลอบโยน โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำกิจกรรม ซึ่งมีทั้งหมด 12 กิจกรรม ได้แก่ ปลุกสัมผัสฉันกับเธอ สังคมน่าอยู่เอื้อสังคม ตำรวจคนสำรวจใจ ช่วยเหลือกันสร้างสรรค์สังคม แบ่งปันกันและกัน พลอบใจกันสักนิดจิตแจ่มใส บุคคลที่ฉันชื่นชอบ บันทึกความดี โครงการทำดีเพื่อสังคมก่อนและหลังจัดโครงการ ความทรงจำที่ดี โดยกิจกรรมทั้ง 12 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 60 นาที เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยชุดกิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้สมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดซึ่งใช้วิธีการเสริมแรง การบันทึกความดี การเรียนรู้จากตัวแบบโดยตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic models) เป็นตัวแบบที่นำเสนอผ่านสื่อทางโทรทัศน์ในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมที่แสดงออกถึงพฤติกรรม เอื้อสังคมและตัวแบบที่มีชีวิต (live models) พร้อมกันนี้ผู้วิจัยยังได้บรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมประกอบกับการจัดทำโครงการเพื่อฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง

พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำโดยมุ่งเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องเสียสละทั้งเวลาและทรัพย์สินหรือเสี่ยงชีวิตในการให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ พฤติกรรมการช่วยเหลือ พฤติกรรมการแบ่งปัน และพฤติกรรมการพลอบโยน

พฤติกรรมการช่วยเหลือ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกและพฤติกรรมที่พยายามบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่น สนองต่อความต้องการของผู้อื่น

พฤติกรรมการแบ่งปัน หมายถึง การที่บุคคลเสียสละสิ่งของที่เป็นของตนเองหรือที่ตนเองมีอยู่เพียงพอลแล้วให้กับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นของกิน ของเล่น หรือของใช้

พฤติกรรมการพลอบโยน หมายถึง การที่บุคคลช่วยให้ผู้อื่นคลายจากความทุกข์ ทั้งที่เป็นการกระทำและไม่ใช่การกระทำ โดยไม่ซ้ำเติมเพื่อน ทำให้เพื่อนคลายความกังวลและความไม่สบายใจ

การรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน หมายถึง การที่นักเรียนในวัยเรียนรับรู้และพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสมาชิกในโรงเรียนและสังคมรอบโรงเรียนในด้านการเรียน กิจกรรมโรงเรียน

การเสียสละ การให้อภัย และการไม่หวังผลประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียวซึ่งวัดจากคะแนนที่ได้จากแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 30 ข้อ

กลุ่มทดลอง หมายถึง นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่มีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 และได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

กลุ่มควบคุม หมายถึง นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่มีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 แต่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม
 - 1.1 ความหมายของพฤติกรรมเอื้อสังคม
 - 1.2 ประเภทของพฤติกรรมเอื้อสังคม
 - 1.3 ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคม
 - 1.4 ความเป็นมาของพฤติกรรมเอื้อสังคม
 - 1.5 อิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมช่วยเหลือ
 - 1.6 ลักษณะของการได้รับความช่วยเหลือ
 - 1.7 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ช่วยเหลือ
 - 1.8 กระบวนการในการตัดสินใจที่จะช่วยเหลือ
 - 1.9 เงื่อนไขที่ไม่อำนวยให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือ
 - 1.10 แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการช่วยเหลือ
2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคม
 - 2.1 ความหมายของพฤติกรรมสังคม
 - 2.2 ความหมายของการรับรู้ทางสังคม
 - 2.3 ระดับของพฤติกรรมสังคม
 - 2.4 อิทธิพลทางสังคม
 - 2.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคม
 - 2.6 การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล
3. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura
 - 3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
 - 3.2 กระบวนการเสนอตัวแบบของ Bandura

3.3 ประเภทของตัวแบบ

3.4 อิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกต

3.5 ลักษณะของการเสนอตัวแบบ

3.6 ลักษณะของผู้สังเกต

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม

ความหมายพฤติกรรมเอื้อสังคม

Bar-tal (1976: 3-4) กล่าวถึงพฤติกรรมเอื้อสังคมไว้ว่า พฤติกรรมเอื้อสังคมเป็น การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การบริจาค ซึ่งทำด้วยความสมัครใจและไม่มีภาระผูกพัน เป็นการทำให้ผู้อื่นบรรลุความสำเร็จได้ด้วยการกระทำ โดยที่ไม่หวังผลตอบแทน

Eisenberg and Mussen (1977: 3-4) กล่าวถึงพฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง การกระทำที่ไม่เป็นเพียงแต่เป็นความตั้งใจที่จะทำประโยชน์ที่ผู้รับแต่ยังจะต้องไม่ถูกจูงใจให้กระทำ โดยการคาดหวังจากรางวัลภายนอก ถ้าบุคคลนั้นทำประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยบังเอิญ หรือพยายามที่จะกระทำเพื่อให้ตนเองดูดีขึ้น การกระทำเหล่านั้นไม่จัดว่าเป็นการกระทำที่เอื้อต่อสังคม

Gibbs (2003: 112) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง การกระทำที่มุ่งหวังทำประโยชน์ ให้กับผู้อื่น โดยไม่คาดหวังว่าจะได้รับรางวัลหรือค่าตอบแทนใด ๆ จากการช่วยเหลือ เป็นการช่วยด้วยความเต็มใจ ซึ่งบางครั้งบุคคลที่ช่วยเหลืออาจจะต้องเจอกับอันตราย

Baron (2004: 389) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง เป็นการช่วยเหลือเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น เป็นการกระทำเพื่อผู้อื่นโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ที่ให้การช่วยเหลือ

Fiske (2004: 316) กล่าวว่า พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง การช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลประโยชน์จากผู้อื่นในการช่วยเหลือ ทำไปด้วยความสมัครใจ เป็นพฤติกรรมที่ดีของสังคมโดยมีเจตนาที่ดีในการช่วย

Baumeister and Bushman (2008: 254) กล่าวถึงพฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความดีสำหรับบุคคลอื่นในสังคม พฤติกรรมเอื้อสังคมเป็นพฤติกรรมที่สังคมต้องปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมที่สร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้อื่นให้เกิดขึ้น เป็นพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับพฤติกรรมที่ต่อต้านทางสังคม

ธีระพร อุวรรณโน (2529: 247) กล่าวว่า พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้กระทำ กระทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น เป็นการกระทำโดยความสมัครใจและผู้กระทำจะต้องลงทุนลงแรงในการกระทำโดยไม่คาดหวังผลตอบแทน

จิราภา เต็งไธรัตน์ (2544: 348) กล่าวว่า พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง การกระทำที่ ทำเพื่อคนอื่น การกระทำเพื่อคนอื่นนั้นเป็นการกระทำที่ทำเพราะเห็นใจผู้อื่นและต้องการช่วยเหลือผู้อื่นโดยแท้จริง การกระทำได้กล่าวจะต้องมีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและทำไปโดยสมัครใจ

เติมศักดิ์ คทวนิช (2549: 326) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุหรืออุบัติภัยต่าง ๆ

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2550: 372) กล่าวว่า พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้แสดงตั้งใจจะช่วยเหลือผู้อื่น ตั้งใจทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน แม้ว่า การประกอบพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมจะทำให้ผู้ประกอบพฤติกรรมนั้นต้องเสียสละทั้งเวลาและทุนทรัพย์ หรือบางครั้งอาจจะเป็นการเสี่ยงชีวิตก็ได้

จากความหมายพฤติกรรมเอื้อสังคมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำโดยมุ่งเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องเสียสละทั้งเวลาและทรัพย์สินหรือเสี่ยงชีวิตในการให้ความช่วยเหลือ

ประเภทของพฤติกรรมเอื้อสังคม

Bar-tal (1976: 4-7) แบ่งพฤติกรรมเอื้อสังคมเป็น 2 ประเภท (1) ความไม่เห็นแก่ตัว เป็นความสมัครใจที่จะทำ โดยมุ่งประโยชน์ต่อผู้อื่นและไม่หวังผลตอบแทน (2) การตอบแทนกัน ซึ่งเป็นการกระทำในการสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์และไม่คาดหวังรางวัล

Eisenberg and Mussen (1977) แบ่งพฤติกรรมเอื้อสังคมเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) การช่วยเหลือ เป็นการบรรเทาหรือเบาบางความต้องการของผู้อื่น ช่วยให้ผู้อื่นบรรลุเป้าหมายของตนเอง (2) การแบ่งปัน เสียสละสิ่งของที่ตนมีอยู่ให้กับผู้อื่น (3) การปลอบใจ พยายามบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่นเพื่อให้คลายความกังวลใจ

Dovidio *et al.* (2006: 22-27) แบ่งพฤติกรรมเอื้อสังคมเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) การช่วยเหลือ เป็นการช่วยผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน (2) ไม่เห็นแก่ตัว เป็นการทำโดยยึดหลักของส่วนร่วมเป็นหลัก (3) การร่วมมือกัน เป็นการให้ความร่วมมือระหว่างกันและกันในสังคม

Baumeister and Bushman (2008: 260) แบ่งพฤติกรรมเอื้อสังคมเป็น 4 อย่าง (1) การให้ความร่วมมือกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นเพื่อที่จะให้ไปถึงเป้าหมายร่วมกัน (2) การให้อภัย เมื่อผู้อื่นทำไม่ดีเรารู้จักที่จะให้อภัย (3) การอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ปฏิบัติตามกฎหมายที่วางไว้ (4) การตกลงที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

จากการแบ่งพฤติกรรมเอื้อสังคมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้ พฤติกรรมเอื้อสังคมสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น การช่วยเหลือ การร่วมมือ การปลอบโยน ไม่เห็นแก่ตัว การแบ่งปัน เป็นต้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมเอื้อสังคมตามการแบ่งของ Eisenberg and Mussen โดยแบ่งเป็น การช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการปลอบโยน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคม

Bar-tal (1976: 15-16) ได้อธิบายถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคมโดยใช้หลักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget ได้แบ่งพัฒนาการทางด้านจริยธรรมออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ระยะยึดกฎเกณฑ์จากผู้อื่น (Heteronomous) เด็กจะรู้สึกถึงหน้าที่ รู้จักที่จะเชื่อฟังกฎเกณฑ์ พวกเขาทั้งหลายได้รับสิ่งต่าง ๆ จากภายนอก และได้เห็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นจะทำให้เริ่มมองทุกอย่างตามความเป็นจริง ถูกเป็นถูก ผิดเป็นผิด เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการตัดสินใจซึ่งอยู่ในขอบเขตที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 2 ระยะมีกฎเกณฑ์ของตัวเอง (Autonomous) เป็นขั้นที่เด็กมีพัฒนาการทางด้านการตัดสินใจ เด็กจะใช้เหตุผลที่คำนึงถึงความยุติธรรม โดยการตัดสินใจความผิดของการกระทำในขณะนี้เด็กจะเริ่มยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลงให้ความสำคัญกับผู้อื่นมากขึ้นเด็กจะคิดในสิ่งที่เป็นไปได้จริงและเป็นขั้นตอน เด็กจะแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมออกมามากขึ้นนอกจากนี้ทฤษฎีของจริยธรรมของ Kohlberg ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางจริยธรรมและพฤติกรรมเอื้อสังคมซึ่งเด็กจะมีระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมที่เป็นสิ่งสนับสนุนการกระทำพฤติกรรมเอื้อสังคม

พรณี ข.เจนจิต (2545: 66) ได้อธิบายถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget และ Kohlberg สามารถสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาของเด็ก Piaget กล่าวว่า การใช้ภาษาของเด็กในวัยก่อนเข้าเรียนอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “egocentric” ซึ่งหมายความว่า เด็กในวัยนี้ไม่มีใครที่จะแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น มักจะพูดอะไรที่เกี่ยวข้องกับตนเองเป็นส่วนใหญ่ เมื่ออายุประมาณ 7-8 ขวบ การใช้ภาษาของเด็กก็จะเปลี่ยนไปเป็น “socialized speech” ซึ่งเด็กในช่วงวัยนี้จะเริ่มคำนึงถึงความคิดของผู้อื่น

2. พัฒนาการทางเหตุผล Piaget กล่าวว่า การคิดแบบมีเหตุผลนั้นมีพัฒนาการมาเป็นขั้น ๆ โดยที่เด็ก ๆ จะยังคิดอย่างมีเหตุผลไม่ได้ ต่อเมื่ออายุประมาณ 11-12 ปี จึงจะคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักคิดถึงสาเหตุและผลที่ตามมา สามารถที่จะคิดแบบตั้งสมมติฐานได้

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม Piaget กล่าวว่า การคิดเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรมของเด็กเล็กมีลักษณะเป็นจริงเป็นจัง คือคิดที่ว่าไปตามคิดไม่มีการยืดหยุ่นถ้าเป็นเด็กโตจะมีลักษณะการคิดเชื่อมโยงหาเหตุผล คิดถึงความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้

ในส่วนของพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (พรรณี ช.เจนจิต, 2545: 84-85) โดยแบ่งการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ขั้น โดยมี 3 ระดับ ๆ ละ 2 ขั้น

1. ระดับก่อนเกณฑ์สังคม (Preconventional Level) ช่วงอายุประมาณ 9 ปี เด็กจะไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคมแต่จะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดว่า “ดี” หรือ “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน จริยธรรมในระดับนี้คือ หลีกเลี่ยงการลงโทษและการคิดถึงผลตอบแทนที่เป็นประโยชน์ เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การลงโทษและการเชื่อฟัง เป็นขั้นที่หลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ คือเป็นพฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตนเอง เด็กจะเชื่อฟังหรือทำตามผู้ใหญ่ ถ้าคิดว่าตนเองได้รับประโยชน์หรือได้รับความพึงพอใจ

2. ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ของสังคม (Conventional Morality) ช่วงอายุระหว่าง 9-20 ปี ผู้ที่อยู่ในช่วงวัยนี้ส่วนใหญ่สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม เพราะรู้ว่าเป็นกฎระเบียบที่จะต้องปฏิบัติ เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้มี 2 ขั้น

ขั้นที่ 1 ความคาดหวังและการยอมรับทางสังคม เป็นการกระทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นเด็กดี

ขั้นที่ 2 กฎและระเบียบ เป็นขั้นที่ยอมรับในอำนาจและกฎเกณฑ์ของสังคมพร้อมที่จะปฏิบัติตาม

3. จริยธรรมระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional Morality) โดยปกติคนจะพัฒนาขึ้นมาถึงระดับนี้หลังจากอายุ 20 ปี และมีจำนวนไม่มากนัก เพราะสามารถเข้าใจหลักการทางจริยธรรมซึ่งอยู่เบื้องหลังกฎเกณฑ์ทางสังคม ผู้แสดงพฤติกรรมพยายามตีความหมายของหลักการที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจว่าจะไร้อคติ หรือควรไม่ควร มาจากพิจารณาของตนเอง เหตุผลทางจริยธรรมในระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 สัญญาสังคม เป็นขั้นที่เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งถูกต้องสมควรปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 2 หลักการทางจริยธรรมที่เป็นสากล ขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลเลือกที่จะปฏิบัติตามหลักการทางจริยธรรมด้วยตัวของตนเองและเมื่อเลือกแล้วก็มีความคงเส้นคงวาในการนำไปปฏิบัติเป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคทางสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน

สุพรรณิ ไชยอำพร (2550: 44-45) ได้อธิบายถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget และ Kohlberg สามารถสรุปได้ดังนี้

การพัฒนาจริยธรรมตามการพัฒนาการ Piaget จะต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นก่อนจริยธรรมยังไม่เกิดจริยธรรม แต่สามารถเรียนรู้จากประสาทสัมผัส และพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น

2. ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ มีการคิดก่อนปฏิบัติการตามคำสั่ง ซึ่งในระยะแรกเริ่มจะไม่คำนึงถึงเหตุผลของคำสั่งนั้น

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน เกิดหลักการคิดมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงกว่าตามประสบการณ์ทางสังคม คลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอกเริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

ส่วนในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ได้แบ่งพัฒนาการออกเป็น 6 ขั้น ดังนี้

1. การเชื่อฟังการลงโทษ พิจารณาในด้านประเด็นของการถือเอาอัตราของตัวเองเป็นใหญ่
2. การแสวงหารางวัล เป็นเป้าหมายตามลักษณะเฉพาะรายบุคคล และการแลกเปลี่ยนกัน อย่างเสมอภาคที่ตกลงกัน เพื่อที่จะยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันในสังคมเพื่อแสวงหารางวัล
3. การทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น ความสัมพันธ์และการทำตามรูปแบบตามที่ผู้อื่น เห็นชอบ เป็นการแลกเปลี่ยนกันตามความคาดหวัง การติดต่อประสานงานและความศรัทธา ยึดมั่น ไว้วางใจต่อผู้อื่น โดยการใช้ปฏิบัติที่ดีงามต่อกันตามบทบาทและหน้าที่ของตน
4. การทำตามหน้าที่ในสังคม ระบบสังคมและความมีสติรับผิดชอบที่จะให้การดำเนินการ ตามหน้าที่ที่ตนกระทำในสังคมนั้น เพื่อรักษาระเบียบทางสังคมและทำหน้าที่ของสังคม จึงต้อง รักษาสถาบันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยส่วนรวม
5. การทำตามกฎเกณฑ์และข้อสัญญา สิทธิพื้นฐานและพันธะสัญญาทางสังคมที่ใช้กับ ประชาชนโดยส่วนรวม จะต้องยึดถือค่านิยมต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งความคิดเห็นซึ่งมีอยู่เฉพาะกลุ่ม นำมาเป็นพันธะสัญญาของสังคมร่วมกัน
6. การยึดในมโนธรรมตามหลักสากล หลักจริยธรรมสากลถือเป็นการแนะแนวทางให้ มนุษยชาติกระทำตามข้อกำหนดของสังคมพื้นฐานของแต่ละแห่ง บุคคลจะพัฒนาความรับผิดชอบชั่วดี ใช้เหตุผลจนกระทั่งพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้มีความสัมพันธ์ทางสังคมตามสิทธิและหน้าที่ อย่างถูกต้องดีงาม

ทฤษฎีพัฒนาการด้านปัญญา (Cognitive Developmental Theory) ที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมเอื้อสังคม

Bar-tal (1976: 15) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีทางด้านการพัฒนาการทางปัญญา ไว้ว่า ประสบการณ์ของเด็กจะมีความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางปัญญาและพฤติกรรมความ ไม่เห็นแก่ตัว โดยมีการวิจัยระหว่างการตัดสินใจทางศีลธรรม การเห็นแก่ตัวและไม่เห็นแก่ตัว

โดยศึกษาจากเด็กอายุ 7 ปี ซึ่งสร้างสถานการณ์ที่แตกต่างกันให้ 2 สถานการณ์ ได้แก่ การขอบริจาคขนมให้กับเด็กที่ยากจนและสถานการณ์ที่ 2 ให้เด็กได้มีโอกาสดูช่วยเก็บตัวเล็กน้อย ผลปรากฏว่าเด็กบริจาคสิ่งของให้กับกลุ่มที่ยากจนและช่วยเก็บตัวด้วย ซึ่งเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เห็นแก่ตัวอยู่ในระดับสูง ซึ่งเมื่อเด็กเติบโตขึ้นพัฒนาการทางการตัดสินใจด้านศีลธรรมจะเพิ่มมากขึ้น เด็กจะเห็นแก่ตัวถ้าพวกเขามีกรอบแนวคิดและสติปัญญาอยู่ในขีดจำกัด

Eisenberg and Mussen (1977: 32-33) อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีทางด้านการพัฒนาการทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคม ดังนี้

พัฒนาการตามธรรมชาตินั้นมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เด็กจะไม่อยู่นิ่งเพราะเนื่องจากมีแรงขับทางสัญชาตญาณเป็นตัวกระตุ้นและการผลักดันทางด้านสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดเป็นการกระทำ เกิดการริเริ่มมีการรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ซึ่งสภาพแวดล้อมนั้นมีผลต่อการกระทำ Piaget ยอมรับว่า ความมีไหวพริบประกอบกับกระบวนการคิดจะเป็นส่วนที่จะช่วยในการปรับตัว นอกจากนั้นพัฒนาการทางด้านการคิดยังมีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและสภาพแวดล้อม โดยได้มีการผสมผสานสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นเข้าด้วยกัน เหตุผลทางด้านศีลธรรมและการตัดสินใจก็จะแสดงออกอย่างชัดเจน พัฒนาทางด้านความคิดนั้นจะเป็นตัวควบคุมในการตัดสินใจโดยทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาย่อมทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของความดีงามและพฤติกรรมเอื้อสังคมให้กระจำชัดยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคมโดย Bar-tal (1976: 17-23) สามารถสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นทฤษฎีที่นำมาใช้ในพฤติกรรมเพื่อสังคมเกี่ยวกับการอธิบายในเรื่องของการพัฒนาทักษะทางด้านพฤติกรรมเอื้อสังคม ผลทางด้านปัญญาและการพัฒนาทางด้านศีลธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้บรรยายถึงพฤติกรรมเอื้อสังคมซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะหลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งนักจิตวิทยามีความพยายามที่จะนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura แบ่งเป็น การใช้การเสริมแรงและการใช้ตัวแบบ การเสริมแรงเป็นการชักจูงให้เกิดการกระทำ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้พิจารณาถึงการเสริมแรงซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของการปรับพฤติกรรม ระดับของการเสริมแรงมีความสัมพันธ์ในการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมและทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดบ่อยขึ้น ผู้กระทำจะทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับตนเองโดยหลีกเลี่ยง

การถูกลงโทษและผู้กระทำก็หวังว่าการที่ตนเองได้กระทำพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับในทางที่ดีนั้น ย่อมที่จะได้รับรางวัลหรือผลตอบแทนจากการกระทำ บุคคลจะเรียนรู้ผลกระทบว่าพฤติกรรมใด กระทำแล้วได้รับผลกระทบทางบวกและการกระทำใดเป็นการได้รับในทางลบ โดยการเรียนรู้จะ เริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต ซึ่งการเสริมแรงนั้นจะมีการเสริมแรงทางบวกและการเสริมแรงทางลบ ในส่วนที่สองเป็นการใช้ตัวแบบ (Bar-tal, 1976: 23-24) ตัวแบบเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งให้เกิด พฤติกรรมขึ้นในสังคม เป็นการสังเกตพฤติกรรม โดยมีความพยายามที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่ ได้มาโดยมีการทบทวนในพฤติกรรม โดยได้ศึกษาจากงาน Bandura ซึ่งให้เด็กได้ทำการสังเกต ตัวแบบโดยเมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมอะไรแล้วได้รับรางวัลผู้สังเกตก็จะเกิดการสังเกตพฤติกรรมนั้น ซึ่งพฤติกรรมที่เด็กสังเกตต้องเป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจ เมื่อเด็กได้สังเกตและจำได้ก็จะปฏิบัติตาม โดยหวังที่จะได้รับรางวัลเหมือนกับตัวแบบที่ได้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่ใช้ตัวแบบ ผู้เรียนจะ เป็นผู้ที่สังเกตตัวแบบที่ตนเองอยากจะเลียนแบบ ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะต้องเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ ของตัวแบบอย่างละเอียด หากตัวแบบพูดอย่างหนึ่งแล้วทำ อย่างหนึ่งเด็กก็จะเลียนแบบการกระทำของตัวแบบที่ไม่เป็นความจริง นอกจากนี้เด็กก็ควรจะ ได้รับ โอกาสที่ดีในการสังเกตและเรียนรู้เกี่ยวกับตัวแบบพร้อมกับได้มีโอกาสกระทำตามตัวแบบที่ได้ เรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นส่งเสริมการกระทำที่ดีของพฤติกรรมเอื้อสังคม

ธีระพร อูวรรณโณ (2529: 251) ได้อธิบายถึง พฤติกรรมเอื้อสังคมโดยการเสริมแรง เด็กจะ เรียนรู้ จดจำและแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือได้ดี หากพ่อแม่ ครูหรือผู้อื่นให้คำชมหรือให้รางวัล หลังจากที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น หากการช่วยเหลือคนมีผลที่ดีตามมาเสมอ บุคคลก็จะพัฒนา การช่วยเหลือไปตลอดชีวิต แต่ถ้าหากการช่วยเหลือเป็นผลให้ผู้ช่วยเหลือเกิดความอายหรือ ความรู้สึกไม่ดี บุคคลก็จะลังเลที่จะเสี่ยงในการช่วยเหลือครั้งต่อไปและในส่วนของกรณีตัวแบบ โดยได้ทำการศึกษาจากงานวิจัยของ Bryan ที่ได้จัดให้เด็กเห็นตัวแบบที่บริจาคเงินหรือปฏิเสธที่จะ บริจาค และได้ยื่นตัวแบบพูดสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกุศลหรือพูดสนับสนุนการกุศล สิ่งที่มีอิทธิพล ต่อการกระทำของเด็กมากที่สุด คือ การกระทำของตัวแบบนั่นเอง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551: 292-293) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรม ตามแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura สรุปได้ดังนี้

1. สิ่งที่เราเรียนรู้ การเรียนรู้ของคนเราเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ที่กลายเป็นความเชื่อ ที่มีผลต่อการควบคุมพฤติกรรมและเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น บุคคลจะมีความคาดหวังล่วงหน้า เกี่ยวกับการเกิดของผลจากการกระทำนั้น ทำให้บุคคลตัดสินใจได้ว่า ควรทำหรือไม่ควรทำ

2.. วิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ ซึ่งมีทั้งประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อม โดยการสังเกต อ่าน ฟัง การบอกเล่าที่เกิดกับผู้อื่น ทำให้คนเรามีการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

3. ความเชื่อ ผลจากการเรียนรู้ในรูปแบบของความเชื่อว่าเป็นสิ่งหนึ่งจะสัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้เกิดจากสังเกตและการคิดของบุคคล รวมทั้งการบอกเล่าจากคนอื่น ซึ่งความเชื่อสามารถกำหนดพฤติกรรมของบุคคลได้

4. การควบคุมพฤติกรรมด้านความรู้และความเข้าใจ บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจได้ และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนรู้ได้ รวมทั้งมองเห็นผลของการกระทำที่จะเกิดตามมา ซึ่งอาจดีหรือเลว ทำให้สามารถตัดสินใจได้ว่า ควรทำหรือไม่ควรทำ

5. จริยธรรม หมายถึง หลักการ กฎเกณฑ์ แนวทางของการประพฤติปฏิบัติ บุคคลสามารถประเมินได้ถึงความผิดถูกของการกระทำ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ถือว่าการตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความผิดถูกของการกระทำ ตามหลักของการประพฤติพฤติกรรมของบุคคลมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการตัดสินใจความถูกผิดของพฤติกรรม จึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันและน้ำหนักที่แตกต่างกัน

6. การบังคับตนเอง บุคคลสามารถบังคับตนเองที่จะประพฤติหรือละเว้นการประพฤติได้ตามมาตรฐานของตนเอง ตามการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและอ้อมของตน ความสามารถในการบังคับตนเองนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคม หากการเสริมแรงเป็นไปในทางบวกก็จะมีแนวโน้มที่จะละเว้นประพฤติในสิ่งไม่ดีและประพฤติในสิ่งที่ดี

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคมดังกล่าว สรุปได้ว่า พฤติกรรมเอื้อสังคมสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ช่วงวัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญในการพัฒนาความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา การเรียนรู้และจดจำสิ่งต่าง ๆ จึงทำให้ผู้ใหญ่ทุกคนต้องเป็นแบบที่ดีเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคม

ความเป็นมาของพฤติกรรมเอื้อสังคม

สจวร์ต ไรต์ (2550: 371) ได้อธิบายถึงความเป็นมาของพฤติกรรมเอื้อสังคม ไว้ว่า นักจิตวิทยาพยายามคิดที่จะช่วยปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น โดยพยายามที่จะศึกษาพฤติกรรมที่เป็น

ภัยต่อสังคม (Anti-Social Behavior) เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว (Aggression) เป็นต้น ผลของการวิจัยได้นำมาปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น เป็นต้นว่า Bandura แห่งมหาวิทยาลัย Stanford เป็นผู้พบว่าคนเราจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวจากการเลียนแบบ (Modeling) ได้มีอิทธิพลที่ทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาห้ามโทรทัศน์ที่มีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเพราะจะเป็นตัวอย่าง แต่เมื่อยี่สิบกว่าปีที่แล้ว เริ่มราว ๆ ปี 2515 นักจิตวิทยาได้คิดว่าถ้าหากจะคิดขจัดพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคมแต่เพียงอย่างเดียว สังคมก็ไม่ได้เปลี่ยนไปตามที่ต้องการ ดังนั้นจึงควรพยายามหาทางปลูกฝังพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial behavior) ให้แก่เยาวชนและผู้เยาว์

Knickerbocker (n.d.) ได้อธิบายถึงความเป็นมาของพฤติกรรมเอื้อสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้ โดยประวัติความเป็นมาเริ่มจากบุคคลจะกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นซึ่งฝังรากลึกอยู่ในพฤติกรรมของมนุษย์ ในปี 1970 Edward O Wilson ซึ่งเป็นนักชีววิทยาได้ค้นพบ สิ่งใหม่ ๆ ทางชีววิทยาสังคม การศึกษาทางด้านพฤติกรรมของสัตว์และมนุษย์เนื่องจากแรงจูงใจ จากระบบทางร่างกาย Wilson ใช้ตัวอย่างของเอกสารที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกี่ยวกับสัตว์และประเภทของแมลง นับตั้งแต่มีการจัดพิมพ์และเปลี่ยนแปลงทางด้านตำราเรียนโดยเขาได้เริ่มศึกษาในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เป็นการช่วยเหลือกันของสัตว์ เช่น ผึ้ง มด สุนัขและแมลงอื่น ๆ

การต่อสู้ของมนุษย์ในด้านพฤติกรรมการช่วยเหลือ การค้นพบเบื้องต้นโดยมีการบันทึกทางประวัติศาสตร์และก่อนประวัติศาสตร์ ทางตอนเหนือของประชาชนชาวอเมริกา มีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรม เนื่องจากเกิดจากความไว้วางใจกันในการช่วยเหลือและการฝึกการช่วยเหลือกันเป็นกิจวัตร นอกจากนี้แรงจูงใจเป็นส่วนหนึ่งสำหรับพฤติกรรมการช่วยเหลือและไม่เห็นแก่ตัว นอกจากนี้ยังมีความผูกพันในเรื่องของศาสนา โลกแห่งศาสนาทั้งสามได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู ศาสนาคริสต์ มีการสอนเกี่ยวกับการช่วยเหลือโดยปราศจากการหวังผลซึ่งจะไม่บังคับให้ต้องจ่าย ประวัติพฤติกรรมเพื่อสังคมจะเริ่มขึ้นในช่วงปี 1970 ที่ผ่านมาจากสังคมวิทยาศาสตร์ได้เริ่มสนใจโดยศึกษาจากพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามที่เป็นการต่อต้านทางสังคม รูปแบบของงานวิจัยจะค่อย ๆ พัฒนาและชี้แจงเกี่ยวกับจิตวิทยาในการช่วยเหลือ การแบ่งปัน วงการทางจิตวิทยาได้มีปรากฏข้อบังคับในก่อนปี 1900 โดยได้เจาะจงขึ้นแรกที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในแต่ละวัน การกำเนิดของลัทธิวิชาชีพซึ่งเป็นโลกของสงครามและการเหยียดเชื้อชาติ ทำให้เกิดการต่อสู้และมีผู้คนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามพฤติกรรมการช่วยเหลือเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นแรงจูงใจทางจิตวิทยาที่เกิดขึ้นจากความสนใจ ความเข้าใจในพฤติกรรมเพื่อให้สังคมยอมรับเกี่ยวกับการประสานกันระหว่างบุคคลภายในและภายนอก การค้นพบสิ่งสำคัญที่ทำให้ทุกประเทศหันมาให้ความช่วยเหลือกันมี 2 เหตุผล โดยเหตุผลแรกเกี่ยวกับพลเมืองจากการเคลื่อนย้ายถิ่นของคนผิวดำ

การลงโทษ ความตายของมนุษย์ในการแบ่งแยกเชื้อชาติในความเป็นจริงสิ่งต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องมีการต่อสู้กัน ส่วนที่สองเป็นเหตุการณ์ในปี 1964 ได้มีการฆาตกรรมหญิงสาวที่ชื่อว่า Kitty โดยหลังจากเลิกงานเธอได้เดินทางกลับบ้าน และพบชายคนหนึ่ง เธอถูกชายคนนั้นใช้มีดทำร้าย เธอร้องขอความช่วยเหลือ หน้าต่างบ้านในละแวกนั้นได้ถูกเปิดออกแต่ไม่มีใครเลยที่จะลงมาช่วยเหลือเธอ ชายคนร้ายได้วิ่งหนีไป หลังจากนั้นเมื่อเห็นว่าหน้าต่างบ้านที่ปิดไฟไม่มีใครลงมาช่วย ชายคนร้ายจึงได้กลับเข้ามาทำร้ายเธออีกครั้งจนเธอเสียชีวิต

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2550: 372) ได้กล่าวถึงนักจิตวิทยาที่สนใจศึกษาพฤติกรรมเอื้อสังคม แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มนักจิตวิทยาที่ถือทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Developmental Theory) เป็นพื้นฐานของการวิจัย ซึ่งมี Piaget เป็นผู้นำ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ถือว่าพฤติกรรมที่เอื้อสังคมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางด้านเชาว์ปัญญาและถือว่าก่อนที่จะเห็นใจในความทุกข์ของผู้อื่นและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ เด็กจะต้องมีความสามารถทางเชาว์ปัญญาที่จะมองเห็นปัญหาในแง่ของผู้มีปัญหาเสียก่อน

2. กลุ่มนักจิตวิทยาที่ใช้ทฤษฎี เรียกว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เป็นพื้นฐาน ซึ่งมี Bandura เป็นผู้นำถือว่าพฤติกรรมเอื้อสังคมเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้จากกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เป็นต้นว่า ถ้าเด็กเจริญเติบโตในสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยผู้ใหญ่หรือผู้ใหญ่ใกล้เคียง เช่น เพื่อนแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมเป็นแบบอย่าง เด็กก็จะเลียนแบบพฤติกรรมเอื้อสังคมนั้นด้วย นอกจากนี้การสอนด้วยถ้อยคำข่าวสาร (Verbal Instruction) และการให้แรงเสริมในพฤติกรรมเอื้อสังคมก็จะช่วยให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมได้ดีขึ้น

3. กลุ่มนักจิตวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับต้นเหตุทางสังคม (Psychosocial Origins) ของพฤติกรรมเอื้อสังคม ได้ศึกษาตัวแปรในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีความร่วมความรู้สึกและอารมณ์ (Empathy) ซึ่งเป็นรากฐานของความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และต้องการช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบความทุกข์

ความเป็นมาของพฤติกรรมเอื้อสังคมแสดงให้เห็นว่า คนทุกคนในสังคมจะอยู่รอดและมีความสงบสุขนั้นจะต้องสร้างพฤติกรรมการช่วยเหลือ แบ่งปันให้เกิดขึ้นกับคนแต่ละคนและทำเป็นกิจวัตรเพื่อที่จะทำให้สังคมสามารถที่จะอยู่รอดได้

อิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเอื้อสังคม

นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้กล่าวถึงอิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเอื้อสังคม ดังนี้

ลีทริโซล วรานูสันติกุล (2549: 294-297) ได้อธิบายเกี่ยวกับอิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมช่วยเหลือแบ่งออกเป็น 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. อิทธิพลจากตัวบุคคล กว่าที่คนเราจะเติบโตขึ้นมาเราได้มีพัฒนาการตามธรรมชาติและผ่านกระบวนการเรียนรู้มากมายหลายอย่าง ซึ่งมีผลให้เราเป็นตัวของเราเองที่มีเอกลักษณ์ต่างจากคนอื่น มีความคิดและการกระทำพฤติกรรมอันเป็นแบบแผนของเราเอง สิ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือคนอื่นของเรามีหลายประการแต่ที่สำคัญ ได้แก่

1.1 ความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้มีบุคลิกภาพในการช่วยเหลือบุคคลอื่นแตกต่างกัน ดังเราจะสังเกตเห็นจากคนที่เรารู้จักรอบตัว บางคนจะกล้าช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ในขณะที่บางคนไม่ยื่นมือช่วยใคร แต่จะคอยรับความช่วยเหลืออย่างเดียว นักจิตวิทยาพัฒนาการได้อธิบายไว้ว่า บุคลิกของคนเราจะก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่เล็ก และคอยสั่งสมมาจนเป็นนิสัยใจคอหรือบุคลิกภาพ พฤติกรรมการช่วยเหลือคนอื่นเกิดขึ้นตั้งแต่เล็ก โดยผู้ปกครองจะเป็นตัวแบบที่ดีในการแสดง พฤติกรรมการช่วยเหลือ อย่างไรก็ตามบุคลิกภาพเอื้ออารีชอบช่วยเหลือมิได้เป็นปัจจัยเดียวที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือ การที่จะแสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกมายังจำเป็นที่จะต้องมีความเหมาะสมที่เหมาะสมกระตุ้นอีกด้วย

1.2 ความแตกต่างระหว่างเพศกับพฤติกรรมการช่วยเหลือ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ชายกับผู้หญิงมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันในการให้การช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ชายมักแสดงความช่วยเหลือในแบบของความกล้าหาญแบบวีรบุรุษ ในขณะที่ผู้หญิงจะนิยมแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือแบบอาสาคือต้องใช้เวลานานในการกระทำ การดูแลสวัสดิภาพของผู้อื่นซึ่งจะสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมส่วนมาก จะสอนให้ผู้ชายแสดงความกล้าหาญและดูแลผู้หญิงในขณะที่ผู้หญิงจะถูกสอนให้ดูแลการกินอยู่ดีของครอบครัว นอกจากนี้ยังแตกต่างกันในแง่ของกลุ่มเป้าหมายใน

การช่วยเหลืออีกด้วย กล่าวคือ เปรียบเทียบการช่วยเหลือเพื่อนหรือคนแปลกหน้า ผู้ชายจะช่วยเหลือคนแปลกหน้ามากกว่าผู้หญิง แต่ผู้หญิงมักช่วยเพื่อนมากกว่าผู้ชาย

1.3 ความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับพฤติกรรมการช่วยเหลือ ในวัฒนธรรมตะวันตกผู้คนมีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคล มีความเป็นอิสระส่วนตัวสูงในขณะที่สังคมตะวันออก มักสอนให้คนเห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้คนในสังคมตะวันออกจึงน่าจะเป็นผู้ที่มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าคนในตะวันตก เพราะว่าการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพาอาศัยกันเป็นบรรทัดฐานอย่างหนึ่งของสังคม และไม่ว่าจะเป็นภายใต้วัฒนธรรมแบบใดก็ตามการให้ความช่วยเหลือคนอื่นมักจะให้คนอื่นที่เป็นคนในกลุ่ม (in group) มากกว่าคนนอกกลุ่ม (out group) อาจจะอธิบายสังคมไทยได้ว่าทำไมคนไทยเราจึงมีจิตสำนึกต่อสังคมโดยกว้างหรือจิตสำนึกสาธารณะน้อย เราแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยกว่าต่อครอบครัวและญาติมิตรสนิทสนมของเรา คนไทยชอบผลัดภาระไปสู่หน่วยงานของรัฐมากกว่าจะช่วยตนเองในกลุ่มของตน

1.4 อารมณ์มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการให้การช่วยเหลือ การช่วยเหลือคนอื่นขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ให้การช่วยเหลือคนอื่นด้วย นักจิตวิทยาได้ไปทดลองภาคสนามด้วยการแกล้งทำให้เงินที่ใช้หยอดเครื่องโทรศัพท์สาธารณะหล่นคืนให้แก่ผู้โทรศัพท์ (หมายความว่าโทรศัพท์ฟรียอมอารมณ์ดีที่มีโชค) ครึ่งพูดโทรศัพท์เสร็จแล้วก็เดินเข้าไปในศูนย์การค้า ผู้สมรู้จะทำเป็นเดินผ่านแล้วทำแหม่มหล่นต่อหน้าเขา ผลปรากฏว่าคนที่ได้เงินคืนจากการโทรศัพท์ช่วยเก็บให้ถึง 84% เปรียบเทียบกับคนที่โทรศัพท์แล้วไม่ได้เงินคืนมาซึ่งช่วยเพียง 4% เท่านั้น สำหรับกรณีที่เรายืนอยู่ในอารมณ์ที่ไม่ดีจะทำให้เราแสดงพฤติกรรมช่วยเหลืออย่างไร นักจิตวิทยาพบว่า เมื่ออารมณ์ด้านไม่ดีคือ ความรู้สึกที่ตนเองผิิดเกิดขึ้นในใจจะทำให้เราแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือมากขึ้นกว่าปกติ ดังนั้นการทำความดีคือการช่วยเหลือคนอื่นจะทำให้เราคลายความรู้สึกผิิดไปได้เราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า Negative-state Relief Hypothesis แม้แต่อารมณ์เสียหรือเศร้าใจก็จะทำให้คนเราช่วยคนอื่นมากขึ้นกว่าปกติเพราะว่าการช่วยเหลือคนอื่นจะทำให้ตนเองรู้สึกดีขึ้น

2. เจื่อนใจของสถานการณ์ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมการให้การช่วยเหลือมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นชนบทหรือเขตเมืองใหญ่ จากการทดลองมากมายระหว่างเมืองเล็กกับเมืองใหญ่ หรือชนบทกับตัวเมือง ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมขอความช่วยเหลือแบบใดก็ตาม (บาดเจ็บ ถามทาง เด็กหาย ฯลฯ) ผลการทดลองพบว่า ผู้คนในเมืองเล็กหรือชนบทให้

ความช่วยเหลือมากกว่าเมืองใหญ่ และเป็นจริงเช่นนี้ในทุกประเทศที่ได้มีการวิจัย การสำรวจของ นักจิตวิทยา พบว่า เมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยคนเราจะมีการให้ความช่วยเหลือ บ่อยกว่าเมืองที่มีอัตราความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูง ซึ่งดูแล้วเป็นไปตาม Urban-overload Hypothesis เพราะว่ายังมีคนหนาแน่นมากยังมีการกระตุ้นด้วยสิ่งเร้ามากเป็นธรรมดา ดังนั้นการที่ เราจะเกิดอุบัติเหตุในชนบทแล้วมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากคนชนบทจะมีโอกาสมากกว่าไป เกิดอุบัติเหตุต่อหน้าคนชนบทที่ไปอยู่ในเมืองใหญ่ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรสูงเพราะว่าใน ชนบทมีอัตราความหนาแน่นของประชากรน้อย คนชนบทต้องแสดงตัวเพื่อที่จะได้รับการ กระตุ้นของสถานการณ์บ้าง

2.2 จำนวนคนที่อยู่ในสถานการณ์ เมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นต่อหน้า ยังมีคนอยู่น้อย เพียงใดจะยังได้รับความช่วยเหลือเร็วเท่านั้นและยังเกิดต่อหน้าคนจำนวนน้อยเพียงใดจะยังได้รับความช่วยเหลือมากกว่าเกิดต่อหน้าคนจำนวนมาก ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า ผลกระทบจากคนมอง (Bystander Effect) เหตุที่เป็นดังนี้อธิบายได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก การที่คนเราสังเกตเห็น ความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ต้องการให้การช่วยเหลือ เราจะมองไปยังคนอื่นในกลุ่มด้วย ถ้าคนอื่น ไม่สนใจทำหน้าที่เขา ๆ เราก็จะต้องรู้สึกว่าจะจะเป็นเหตุการณ์ปกติก็ได้ในเมื่อไม่เห็นมีใครจะแสดง อาการรับรู้ ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า Pluralistic Ignorance (การเมินเฉยร่วมกัน) เมื่อเกิดขึ้นแล้ว การตัดสินใจเข้าไปช่วยช้าลง ประเด็นที่สอง คนเราอาจจะเกิดความรู้สึกกระจายความรับผิดชอบ เมื่ออยู่ในกลุ่ม (Diffusion of Responsibility) เมื่อคนเราอยู่คนเดียวแล้วมีเหตุการณ์ ไม่ปกติ เกิดขึ้นต่อหน้าเรา เราจะต้องรับผิดชอบที่ต้องเข้าไปช่วยคนนั้นแต่ถ้ามีหลายคนเราอาจคิดว่าไม่ใช่ ความรับผิดชอบของเราคนเดียวเดี๋ยวคนอื่นก็เข้ามาช่วย

2.3 ธรรมชาติของความสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกันนานหรือเพียงระยะสั้น นักจิตวิทยาสังคม ได้ทดลองเกี่ยวกับพฤติกรรมความช่วยเหลือคนอื่นมากมาย แต่ส่วนมากเป็นการช่วยเหลือใน ระยะเวลานั้น ๆ และกับคนแปลกหน้า แม้ว่าจะเป็นการค้นคว้าที่สำคัญแต่การช่วยเหลือที่ยาวนาน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เช่น คนในครอบครัว คนรัก เพื่อน ยังไม่ค่อยมีการศึกษามากนักความสัมพันธ์กันอาจแบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก ความสัมพันธ์ระยะยาว (Communal Relationships) ซึ่งสิ่งสำคัญอันดับแรกคือ ความอยู่ดีของ คนที่มีความสัมพันธ์กับเรา เช่น ลูกและภรรยา และประเภทที่สองคือ ความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยน (Exchange Relationship) สิ่งที่เราอุทิศให้เขาซึ่งเขาจะตอบแทนมาอย่างยุติธรรม ซึ่งใน ความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนเรามองหวังเพื่อให้ได้รางวัลตอบแทนกลับมา

2.4 การมีตัวอย่างให้เลียนแบบ จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เราได้เรียนรู้มาแล้วว่าเราเพียงเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบเท่านั้น พฤติกรรมการช่วยเหลือกันก็ไม่ยกเว้นในทฤษฎีนี้ หมายความว่า ถ้ามีตัวแบบแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นแล้วได้ผลตอบแทนที่ดีก็จะมีแนวโน้มว่าคนที่เห็นการกระทำนั้นก็จะกระทำตามต้นแบบนั้นมาก ทั้งนี้มีข้ออธิบายว่าในสังคมทั่ว ๆ ไปไม่ว่าเป็นที่ใดรวมทั้งในองค์กรหรือหน่วยงานมีบรรทัดฐานอยู่ว่า การช่วยเหลือเป็นสิ่งที่น่ายกย่องและถือว่าเป็นความรับผิดชอบของสังคม ดังนั้นผู้ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น จึงเป็นผู้ที่ควรแก่การยกย่อง โดยเหตุนี้ตัวแบบที่กระทำการช่วยเหลือผู้อื่นแล้วได้รับการยกย่องยอมรับที่ดีจะเป็นตัวแบบที่ดีให้กับคนอื่น ๆ ในหน่วยงานนั้นต่อไป หัวหน้างานที่ดีคือคนที่แสดงตนเป็นตัวอย่างที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่นในหน่วยงาน เพราะตัวแบบที่เป็นหัวหน้างานเป็นตัวอย่างที่มีอิทธิพลสูงใจลูกน้องมาก

สุวรี ศิวะแพทย์ (2549: 420-423) ได้อธิบายถึงอิทธิพลที่ทำให้เกิดการช่วยเหลือ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้ร่วมรู้เหตุการณ์ (The Bystander Effect) โดยพบว่ายังมีผู้ร่วมรู้เหตุการณ์มากขึ้นเท่าไร จำนวนผู้ที่เข้าไปช่วยเหลือยิ่งน้อยลง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปิดความรับผิดชอบ โดยกระจายความรับผิดชอบไปยังคนอื่น ๆ หรือผู้ที่มีศักยภาพตามที่ตนนึก

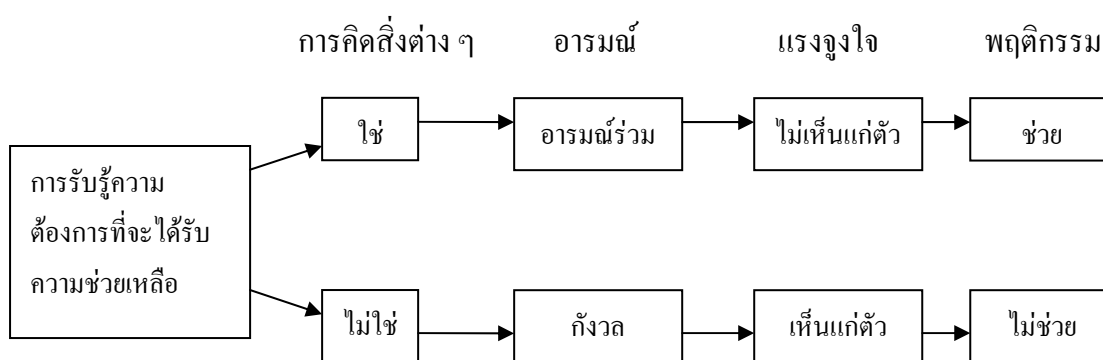
2. สภาพอารมณ์และพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคม (Mood and Prosocial Behavior) บุคคลมีแนวโน้มที่จะช่วยเหลือสังคม เมื่ออยู่ในสภาวะที่สดชื่น เบิกบาน โดยทั่วไปมนุษย์มักจะแสวงหาสิ่งที่ดีให้กับตนเองและสิ่งนี้เองที่ส่งผลที่ดีต่อสภาวะอารมณ์ แต่ใช้ว่าสภาวะอารมณ์ที่ดีจะทำให้บุคคลช่วยเหลือเสมอไป ดังเช่น ถ้าผลของการช่วยนั้นทำให้เกิดความลำบากหรือไม่น่าพึงพอใจ ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เคราะห์ร้ายได้รับบาดเจ็บ ปรากฏว่าบุคคลที่อยู่ในสภาวะอารมณ์ดีทั้งหลายกลับมีแนวโน้มการช่วยเหลือน้อยกว่าคนทั่วไป จากคำตอบพบว่า ที่ไม่เต็มใจช่วยเนื่องจากไม่ต้องการให้สิ่งเหล่านี้ไปรบกวนหรือกระทบความสุขที่ตนได้รับ

3. บุคลิกภาพส่วนตัวและการช่วยเหลือ (Personal Characteristics and Helping) โดยการหล่อหลอมจากความเชื่อและคุณลักษณะอุปนิสัยส่งผลให้บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะช่วยเหลือสังคมมากกว่าคนอื่น ๆ

Baumeister and Bushman (2008: 269-273) ได้อธิบายถึงอิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเอื้อสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้

1. วิวัฒนาการเกี่ยวกับการทำประโยชน์ โดยได้ศึกษาจากทฤษฎีวิวัฒนาการของ Darwin เป็นหลักในการอธิบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการช่วยดำรงเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่รอด (Kin Selection) จากการศึกษา บุคคลในครอบครัวกับเด็ก บุคคลภายในครอบครัวจะช่วยเหลือเด็กที่เกิดมาหรือญาติพี่น้องของตนมากกว่าบุคคลภายนอก โดยมนุษย์เรามีแนวโน้มที่จะช่วยเหลือผู้ที่เป็นเครือญาติของตนมากกว่า

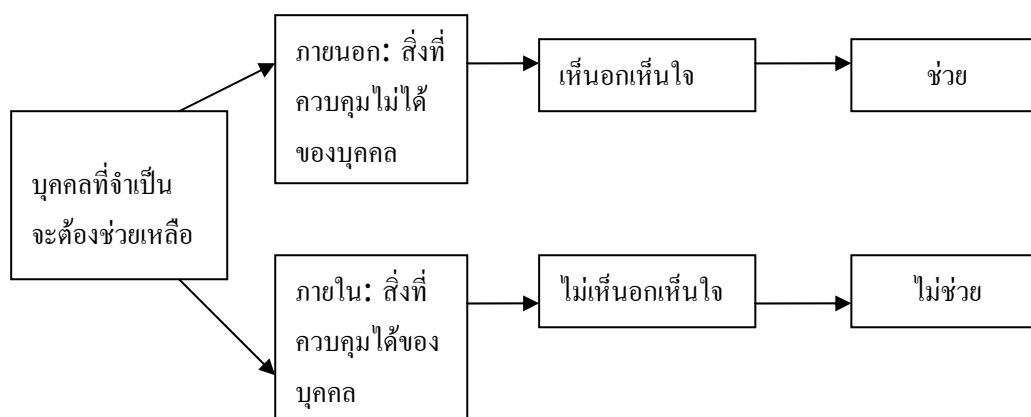
2. แรงจูงใจ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการช่วยเหลือเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความไม่เห็นแก่ตัว ส่วนแรงจูงใจที่ทำให้คนไม่ช่วยเหลือกันนั้นเกิดจากแรงจูงใจด้านความเห็นแก่ตัว Comte (1875 cited in Baumeister and Bushman, 2008: 270) ได้อธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจที่แตกต่างกันในการช่วยเหลือ ส่วนแรกเป็นแรงจูงใจที่เกี่ยวกับความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเพราะต้องการสิ่งตอบแทน ส่วนอีกแบบหนึ่งเป็นการช่วยเหลือที่ไม่เห็นแก่ตัว โดยมีเป้าหมายให้ผู้อื่นมีความสุข กระบวนการช่วยเหลือจึงแตกต่างกัน ซึ่งบุคคลที่มีแรงจูงใจที่ไม่เห็นแก่ตัวในการช่วยเหลือจะมีความรู้สึกอารมณ์ร่วมต่อบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการแบ่งปันความรู้สึกที่ดีกับประชาชนทุกคนที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการช่วยเหลือที่มีแรงจูงใจทางด้านการเห็นแก่ตัวและความไม่เห็นแก่ตัว
ที่มา: Baumeister and Bushman (2008: 270)

3. เพศ เป็นสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการช่วยเหลือ เพศชายจะให้การช่วยเหลือเพศหญิงได้มากกว่าในเรื่องของการแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรง การจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ส่วนเพศหญิงจะแสดงความช่วยเหลือในเรื่องของครอบครัวและการเป็นอาสาสมัครในการช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยต่าง ๆ มากกว่าเพศชาย

นอกจากนี้ Myers (2008:436) ที่ได้อธิบายถึงอารมณ์ที่มีผลต่อการช่วยเหลือผู้อื่น ไว้ว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่บุคคลอื่นต้องการความช่วยเหลือ บุคคลที่มีอารมณ์ความรู้สึกในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือและในทางกลับกันถ้าบุคคลที่ไม่รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นก็ย่อมที่จะไม่ให้การช่วยเหลือ สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ด้านการเห็นอกเห็นใจกับการให้ความช่วยเหลือ
ที่มา: Myers (2008: 436)

จากการศึกษาสามารถสรุปอิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเอื้อสังคม ได้ว่า เกิดขึ้นจากตัวบุคคล และสถานการณ์ จากตัวบุคคล ได้แก่ เพศ อารมณ์ แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ส่วนสถานการณ์ ได้แก่ สภาพแวดล้อม จำนวนคน ความสัมพันธ์ของบุคคล

ลักษณะของการได้รับความช่วยเหลือ

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2549: 301-303) อธิบายถึงผู้ได้รับการช่วยเหลือว่ามีอะไรที่ทำให้การช่วยเหลือเกิดขึ้นได้บ้าง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะของผู้ให้ความช่วยเหลือกับโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือจากการศึกษา งานวิจัยการช่วยเหลือ พบว่า เพศหญิงได้รับความช่วยเหลือมากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะว่าผู้ชายมีบรรทัดฐานที่ว่าเป็นที่พึ่งของผู้หญิง สำหรับลักษณะการช่วยเหลือแบบเร่งด่วนหรือเหตุการณ์ฉุกเฉิน ถ้าหากเป็นการช่วยเหลือในสังคมปกติที่เรียกว่าอาสาสมัคร (Volunteerism) และลักษณะของผู้ที่ขอความช่วยเหลือ ผู้ที่มีเหตุผลสมควรที่จะขอความช่วยเหลือมักจะได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นเพศใด เหตุผลสมควรหมายถึง การที่ผู้ขอความช่วยเหลืออธิบายให้รู้ว่าเขาได้พยายามทำสิ่งนั้นแล้ว เพียงแต่ทำไม่ได้จึงต้องขอความช่วยเหลือ ถ้าหากอธิบายในทำนองที่ว่าไม่ได้ใช้ความพยายามเพียงพออาจจะไม่ได้รับการช่วยเหลือมากนัก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ความช่วยเหลือกับผู้รับการช่วยเหลือ นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ได้มีการวิจัยได้ข้อสรุปที่มั่นใจได้ว่า การที่ผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือรู้จักกันมาก่อน จะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกันมากขึ้น แม้ว่าจะเป็นเหตุการณ์ฉุกเฉินก็ตาม นอกจากนี้ การวิจัยยังสรุปว่า ความคล้ายคลึงกัน (Similarity) ระหว่างผู้ให้กับผู้รับการช่วยเหลือทำให้ผู้ร้องขอความช่วยเหลือได้รับความช่วยเหลือมากขึ้นกว่าปกติไม่ว่าจะเป็นความคล้ายคลึงกันในแง่ของความเชื่อเหมือนกัน การแต่งกายคล้ายกันหรืออยู่ในระดับฐานะเศรษฐกิจเดียวกันล้วนแล้วแต่มีผลต่อการช่วยเหลือทั้งสิ้น

3. การตอบสนองต่อผู้รับความช่วยเหลือ (Recipient's Response) ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของผู้ได้รับความช่วยเหลือที่มีต่อการให้และผู้ให้ความช่วยเหลือมีความสำคัญในแง่ของการช่วยเหลือในอนาคต เนื่องจากมนุษย์มีธรรมชาติของการตอบแทนคืนกลับให้แก่ผู้ให้เป็นบรรทัดฐานทางสังคม ถ้าไม่ได้ตอบแทนกลับบ้างจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณอยู่ในใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัฒนธรรมตะวันตกที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism) การพึ่งพาตนเองและความเป็นบุรุษ (Masculinity) อยู่มากเพราะว่าการให้ความช่วยเหลือจะไปทำให้ความรู้สึกนับถือตนเอง (Self – esteem) ของเขาคต่ำลง แต่ในสังคมตะวันออกที่เน้นการรวมหมู่พรรคพวกญาติพี่น้อง (Collectivism) การช่วยเหลือคนอื่นถือว่าเป็นสิ่งที่ควรทำและการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นเป็นการกระทำปกติในสังคมซึ่งในสังคมไทยนั้น ผู้ได้รับความช่วยเหลือจะภาคภูมิใจว่าตนเองมีความสำคัญที่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

Baumeister and Bushman (2008: 274) ได้กล่าวถึงลักษณะของการได้รับการช่วยเหลือไว้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. บุคลิกลักษณะในการช่วยเหลือ (Helpful Personality) ซึ่งมีหลายปัจจัยที่มีส่วนทั้งในเรื่องของ อายุ เพศ การศึกษา ความคล้ายคลึงกัน ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยในการได้รับการช่วยเหลือ

2. ความคล้ายคลึงกัน (Similarity) ประชาชนจะชอบที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตนเอง โดยอาจจะดูจากลักษณะภายนอกถ้ามีความคล้ายคลึงกันก็จะมีผลต่อการได้รับการช่วยเหลือ

3. เพศ (Gender) เป็นสิ่งที่มีผลต่อการได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งเพศหญิงจะได้รับการช่วยเหลือมากกว่าเนื่องจากเพศชายมีความแข็งแรงและพร้อมในการช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ลักษณะของการช่วยเหลือ สรุปได้ว่า การที่จะได้รับการช่วยเหลือนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับโอกาสและสถานการณ์ในการช่วยเหลือหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ช่วยเหลือและผู้รับการช่วยเหลือที่จะเป็นสิ่งที่ผู้ให้การช่วยเหลือพิจารณาก่อนที่จะช่วย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การช่วยเหลือและผู้รับการช่วยเหลือ

จิราภา เต็งไธรัตน์ และคณะ (2544: 349-350) ได้กล่าวถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่มีผลต่อการช่วยเหลือ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้ช่วยเหลือนั้นมีหลายรูปแบบ สามารถอธิบายได้ดังนี้ คือ

1. ความสัมพันธ์เทียม เป็นความสัมพันธ์ที่ผิวเผินมาก ๆ ยกตัวอย่าง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างขอทานกับการให้เงินเพื่อให้แล้วก็ผ่านไป แม้จะมีการขอทานและการให้ก็ตาม

2. ความสัมพันธ์แบบเหลื่อมล้ำ (Asymmetrical Contingency) ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เป็นความสัมพันธ์ที่ผู้มีอำนาจเหลื่อมล้ำ ผู้รับมีฐานะด้อยกว่ามาก อีกทั้งผู้ให้เพราะว่าสังคมกำหนดว่าต้องช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า สังคมกำหนดว่าผู้ให้นั้นต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของผู้รับ จึงเป็นการยากที่ผู้ให้ซึ่งทำตามปทัสถานของสังคมจะปฏิเสธได้ ปทัสถานสังคมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมผลักดันให้ผู้ให้ต้องช่วยเหลือโดยมีพฤติกรรมเพื่อสังคม

3. ความสัมพันธ์เชิงปฏิกิริยา (Reactive Contingency) เหตุการณ์ฉุกเฉินบวกกับตัวแปรบางอย่าง จะเรียกร้องให้ต้องมีปฏิกิริยาโต้ตอบทันที การที่ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ข้างหน้าทำให้มาตรฐานทุกอย่างที่มีอยู่ใช้ไม่ได้ แนวทางการโต้ตอบแบบเก่าก็อาจจะใช้ไม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะผู้ที่เข้าไปช่วยเหลือจะต้องมีปฏิกิริยาโต้ตอบทันทีต่อเหตุการณ์ เหตุการณ์ดังกล่าวมักเกิดขึ้นได้กับภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงอยู่เสมอ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือจึงเกิดจากการมีปฏิกิริยาทันด่วน ซึ่งไม่มีเวลาที่จะคิดอะไรให้มากนักเป็นความสัมพันธ์ที่จริงจังแต่ก็มีโอกาสพุดคุยกันน้อยในระหว่างที่ช่วย

4. ความสัมพันธ์เพื่อกันและกัน (Mutual Contingency) เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากปทัสถานทางสังคมที่เรียกว่า norm of reciprocity หรือมาตรฐานที่ว่าด้วยการตอบสนองคุณต่อกันและกัน จึงทำให้เกิดพฤติกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เหตุการณ์ที่เกิดพฤติกรรมเช่นนี้อาจจะเป็นภาวะสงคราม น้ำท่วม โดยที่ผู้คนช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบ่งปันอาหารกัน

5. ความคาดหวังตามปทัสถานทางสังคม (Normative Expectation) ปทัสถานทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของผู้รับและผู้ให้นั้นมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางสังคมมีความเข้ากับความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนเชิงเสมอภาค (asymmetrical exchanges) จึงทำให้พึงกันข้างเดียว ซึ่งตรงกันข้ามกับปทัสถานทางสังคมที่มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้ต่างฝ่ายต่างพึงพากันได้ ความสัมพันธ์จะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับความคาดหวังตามปทัสถานทางสังคม

6. ปทัสถานเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (Norm of Social Responsibility) ปทัสถานนี้ได้กล่าวไว้ว่าบุคคลจะต้องช่วยเหลือคนที่ต้องมาพึ่งพา ความรู้สึกรับผิดชอบต่อผู้อื่นขึ้นอยู่กับผู้ให้คิดว่าผู้รับมีความจำเป็นเท่าใด และในภาวะให้ความช่วยเหลือนั้นถ้าหากผู้ให้มีความรู้สึกที่ผู้รับมีความลำบากเพราะทำตนเอง เช่น ไปใช้เงินไม่ถูกต้อง คือโทษเจ้าตัว ผู้ให้ก็รู้สึกอยากช่วยน้อยลง แต่ถ้าความลำบากเกิดจากตัวแปรด้านนอกหรือเป็นเหตุสุดวิสัยจนต้องโทษเหตุการณ์ข้างนอก ผู้ช่วยเหลือก็มีความยินดีช่วยมากขึ้น

7. ปทัสถานส่วนตัว (Personal Norm) ความเชื่อตามปทัสถานสังคมนั้นได้รับการเรียนรู้มาโดยกระบวนการสังคมประเพณีหรือกระบวนการอบรมสั่งสอนแต่ว่าแต่ละคนจะซึมซับไม่เท่าเทียมกัน

8. ปทัสถานเกี่ยวกับการสนองตอบ (Norm of Reciprocity) ปทัสถานเกี่ยวกับการสนองตอบต่อกันนั้น บ่งบอกไว้ว่าจะต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีการใช้หนี้บุญคุณต่อกันและกัน ปทัสถานทั่วไปของการช่วยเหลือคือคนเราจะต้องช่วยเหลือคนที่เคยช่วยเราและจะไม่ทำร้ายคนที่เคยช่วยเหลือเรา นอกจากนี้ยังมีการให้น้ำหนักต่อผู้ช่วยเหลือที่มีกำลังน้อยเพราะว่าถ้าเขามีกำลังทรัพย์สินและกายหรือปัญญาน้อยแต่ก็ยังอุตส่าห์ช่วยเหลือถือว่ามาจากความตั้งใจจริงจึงเป็นความดีที่ต้องตอบแทนมาก ทั้งนี้การให้ดังกล่าวเรียกว่า perceived effort หรือความพยายามที่จะได้รับการรับรู้

9. ปทัสถานความเชื่อ (Normative Beliefs) ความเชื่อตามปทัสถานทางสังคมนั้นมาจากกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) หรือกระบวนการอบรมสั่งสอนโดยที่ทำให้คนซึมซับความเชื่อและค่านิยมตามมาตรฐานสังคมเข้าไปในใจ นอกจากนี้คนเรายังได้ความเชื่อและค่านิยมมาจากการเห็นตัวอย่างในสนามสังคม (social field)

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การช่วยเหลือและผู้รับการช่วยเหลือแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดีหรือความคุ้นเคยกันเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ให้การช่วยเหลือจะช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์ นอกจากนี้ทำที่ที่แสดงออกต่อกันก็เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดหรือไม่เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือได้

กระบวนการการตัดสินใจก่อนที่จะช่วยเหลือ

Latane and Darley (1970 cited in Baumeister and Bushman, 2008: 278-281) ได้แบ่งกระบวนการในการตัดสินใจก่อนที่จะช่วยเหลือไว้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสังเกตว่ามีอะไรเกิดขึ้น (Notice) เป็นการติดตามเหตุการณ์ด้วยความใส่ใจพร้อมทั้งคิดตัดสินใจที่จะช่วยเหลือ หรือไม่ช่วยเหลือ ถ้าคิดว่าจะต้องช่วยเขาก็จะดำเนินการขั้นต่อมา ถ้าไม่สังเกตก็จะไม่เกิดขึ้นที่ 2

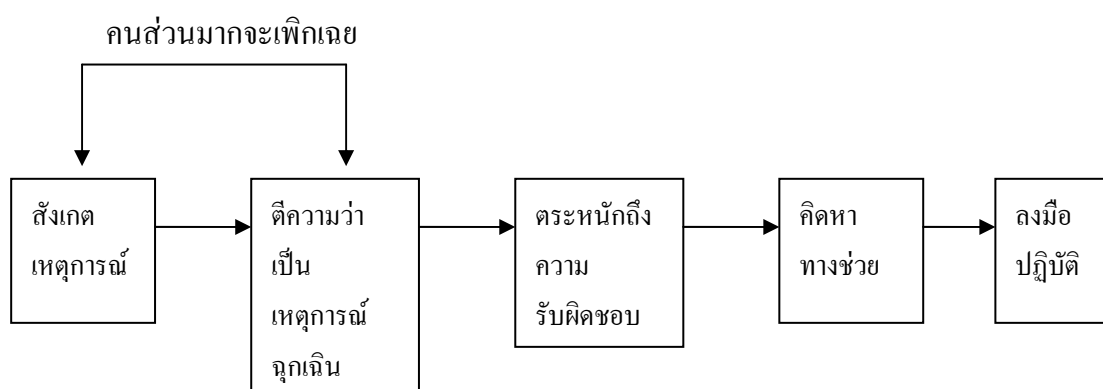
2. แปลความหมายของเหตุการณ์นั้นว่าสำคัญและเร่งด่วน (Interpret event as Emergency) ช่วยได้หรือไม่ ถ้าช่วยได้ก็จะคิดต่อมามากกว่าจะช่วยอย่างไร บางครั้งเหตุการณ์คับขันจะมีคนจำนวนหนึ่งส่งเสียงเชียร์ให้คนอื่นกระทำการช่วยเหลือ

3. ถือว่าเป็นความรับผิดชอบส่วนตัวของเขาเองที่จำเป็นต้องช่วย (Take as Personal Responsibility for Helping) เช่น เขาอาจจะพอมีความรู้พอที่จะช่วยได้ เมื่อเห็นคนไม่สบายเป็นลมต่อหน้าเขา แต่ถ้าเขาคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของเขา ๆ ก็จะไม่ช่วย

4. พยายามทำความช่วยเหลือที่เหมาะสม (Form of Assistance) โดยใช้ประสบการณ์ความรู้ ความแข็งแรงทางด้านร่างกาย และสติปัญญาหาทางช่วยเหลือ

5. แสดงให้เห็นว่ามีแนวคิดหนึ่งที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ ที่จะช่วยและลงมือช่วยบุคคลนั้นให้ปลอดภัย

สำหรับกระบวนการในการตัดสินใจช่วยเหลือสามารถอธิบายได้ดังแผนภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการตัดสินใจช่วยเหลือของบุคคลในสังคมโดยผ่านกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน
ที่มา: Baumeister and Bushman (2008: 278)

สรุปได้ว่ากระบวนการช่วยเหลือนั้น ผู้ช่วยเหลือจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักสังเกต รู้ว่าเหตุการณ์เป็นอย่างไรและมีวิธีการให้การช่วยเหลืออย่างไรพร้อมกับถือว่าการช่วยเหลือเป็นหน้าที่ของเรา ความพร้อมของตนเองแล้วจึงให้การช่วยเหลือ

เงื่อนไขที่ไม่อำนวยความสะดวกให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือ

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2549: 303-304) ได้อธิบายถึงเงื่อนไขที่ไม่อำนวยความสะดวกให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือซึ่งมีหลายปัจจัยที่สักระกั้นไม่ให้บุคคลตัดสินใจแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น แต่ที่สำคัญคือปัจจัย 2 ประการได้แก่ การปิดความรับผิดชอบกับการเสียหน้า

1. การปิดความรับผิดชอบ ถ้าคุณเป็นพนักงานคนหนึ่งทำงานบริษัทและเข้าทำงานในช่วยเหลือซึ่งมีผู้ร่วมงานเพียงไม่กี่คน เมื่อคุณเดินผ่านเพื่อนร่วมงานคนหนึ่งที่กำลังทำงานอยู่คนเดียวไปได้สัก 2-3 นาที คุณได้ยินเสียงเขาร้องด้วยความเจ็บปวดเสียงดัง คุณคงรีบวิ่งเข้าไปช่วยทันทีเพราะแถวนั้นไม่มีใครอยู่นอกจากคุณ กรณีเดียวกันถ้าเป็นกลางวันที่มีพนักงานพลุกพล่าน คุณจะวิ่งเข้าไปช่วยเหลือเหมือนที่คุณทำงานตอนกลางคืนหรือเปล่า คำตอบที่ได้จากการทดลองจากนักจิตวิทยาก็คือ คุณจะไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่อยู่ในอันตรายถ้าหากในสถานการณ์นั้นมีคนอื่นอยู่หลายคน ยิ่งหลายคนมากเท่าไรก็ยิ่งไม่ช่วยมากขึ้นเท่านั้น

2. ความกลัวที่จะเสียหน้า กลัวหน้าแตก คนบางคนอาจไม่ยอมช่วยเหลือใคร แม้จะอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตาม ทั้งนี้เพราะเกรงว่าเมื่อให้ความช่วยเหลือไปแล้วดีไม่ดีจะกลายเป็นตัวตลก เพราะความเป็นก็ได้ หนึ่งก่อนที่คนเราจะให้ความช่วยเหลือกับใครได้นั้น คนเราจะคิดถึงความสามารถของตนเองก่อนว่าตนเองมีความสามารถเพียงพอที่จะช่วยเหลือเขาหรือไม่ เพราะการช่วยเหลือคนอื่นโดยที่ตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ นอกจากจะทำให้เกิดอันตรายแก่ตนเองแล้วยังทำให้ตนเองกลายเป็นคนโง่ในสายตาของคนอื่นด้วย

เงื่อนไขที่ไม่อำนวยความสะดวกให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า การปิดความรับผิดชอบโดยไม่คิดว่าเป็นหน้าที่ของตนเองหรือถ้าช่วยเหลือไปก็จะกลัวหน้าแตกจึงทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงในการให้การช่วยเหลือ

แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการช่วยเหลือ

เดมส์คัต กทวนิช (2549: 327) ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการช่วยเหลือไว้ดังนี้

1. การให้ตัวแบบของการช่วยเหลือซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้จากตัวแบบ (Model Learning Theory) ที่ว่าถ้าผู้ที่แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือแล้วได้รับการยกย่องชมเชยหรือได้รับรางวัลจากสังคมแล้ว บุคคลอื่นในสังคมย่อมเกิดความต้องการที่จะเลียนแบบพฤติกรรม การให้ความช่วยเหลือเช่นนั้นบ้างเพื่อที่จะได้รับการตอบสนองในทำนองเดียวกัน

2. การให้หลักคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องจูงใจ ทั้งนี้ศาสนาจะมีอิทธิพลต่อจิตใจของบุคคลสูงมากและโดยทั่วไปแต่ละศาสนาจะมีหลักคำสอนที่คล้ายคลึงกัน คือ สอนให้ช่วยเหลือกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เช่น ในศาสนาพุทธสอนให้พุทธศาสนิกชนมีเมตตา ให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่เคร่งครัดต่อศาสนาจึงให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ และที่สำคัญ พฤติกรรมการช่วยเหลือทางสังคมที่เกิดจากการใช้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจะทำให้บุคคล ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ได้นับใจสิ่งตอบแทน

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549: 278) ได้เสนอวิธีการส่งเสริมนิสัยคนให้รักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถทำได้ดังนี้

1. การให้ตัวแบบการช่วยเหลือที่ดี โดยให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมการช่วยเหลือจากการสังเกตตัวแบบ ถ้าตัวแบบช่วยเหลือผู้อื่นแล้วได้รับการยกย่องก็จะเลียนแบบบ้าง

2. การอบรมทางศีลธรรมเป็นการศึกษาคำสอนของศาสนา เช่น ศึกษาเกี่ยวกับพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ทำให้เกิดความเชื่อว่าการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการทำความดี มีเมตตาและผลดีจะตอบแทนให้มีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการ(2542: 81-96) ได้สรุปหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ว่าเป็นหลักธรรมสำหรับครองใจคน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนอื่นไว้ เป็นเครื่องส่งเสริมความสามัคคีในหมู่ชน ซึ่งสังคมใดมีการให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือกัน มีการพูดจากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานมีการประพฤติประโยชน์แก่คนอื่นและมีความดีต่อกันเสมอต้นเสมอปลาย สังคมนั้นย่อมที่จะมีความก้าวหน้าและมีความสุข ซึ่งตามแนวทางด้านสังคหวัตถุ 4 นั้นมีรายละเอียด สรุปได้ดังนี้

1. ทาน การแบ่งปันวัตถุสิ่งของที่ตนมีอยู่ ซึ่งเป็นของตนเองโดยชอบธรรมให้กับผู้ที่เราเห็นว่าเหมาะสมที่จะได้รับการสงเคราะห์ เพื่อที่เขาได้รับแล้วจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการแบ่งปัน

ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งการแบ่งปันนั้นจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของที่เราจะให้ เจตนาที่เราต้องการจะช่วยเหลือและบุคคลที่เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ

2. ปิยวาจา เป็นการเจรจาด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ซึ่งดูที่เจตนาเป็นสำคัญ ซึ่งปิยวาจา นั้นจะต้องประกอบด้วย การพูดความจริง เป็นคำสุภาพอ่อนโยน และเป็นคำพูดที่มีประโยชน์

3. อัตถจริยา เป็นการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่น โดยเป็นการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และสนับสนุนส่งเสริมทางศีลธรรม เป็นการเสียสละโดยไม่เห็นแก่ตัวเอง ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ทำประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความจริงใจ ซึ่งประกอบด้วย 2 ประการ คือ 1. การทำตนให้เป็นประโยชน์ 2. การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน

4. สมานัตตา ความเป็นผู้วางตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลายไม่ถือตัว คือ เราอยู่ในฐานะเป็นอะไร ก็วางตนให้สมกับฐานะที่ตนเองเป็น ไม่เย่อหยิ่งจองหองเกินตัว เคยปฏิบัติต่อใครเช่นใดก็ทำเช่นนั้น ไม่ว่าบุคคลที่เราปฏิบัติจะตกทุกข์ได้ยากอย่างไรก็ตาม

นอกจากนี้ Baumeister and Bushman (2008: 282-283) ได้อธิบายถึงแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมช่วยเหลือ ได้ดังนี้

1. ให้การศึกษา โดยให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจโดยให้สถานการณ์ ซึ่งผู้เห็นสถานการณ์ จุกจิกบางคนให้การช่วยเหลือบางคนไม่ให้การช่วยเหลือ เด็กจึงต้องเข้าใจในสถานการณ์และสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

2. การจัดให้ดูตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแบบที่เกี่ยวกับการให้การช่วยเหลือและเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เมื่อเด็กเห็นตัวอย่างแล้วเด็กเกิดความสนใจในการกระทำของตัวแบบเด็กก็จะเกิดการเลียนแบบวิธีการในการช่วยเหลือการกระทำนั้นมากกว่าเด็กที่ไม่ได้ดูตัวแบบ

3. การสอนทางด้านศีลธรรม เป็นการที่ทำให้เห็นว่าทุกคนบนโลกเป็นเพื่อนกันกับเรา สอนให้รู้จักที่จะช่วยเหลือทุกคน

แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความช่วยเหลือ สรุปได้ว่า การเสริมแรงโดยการให้รางวัล การให้เด็กได้ศึกษาตัวเอง การพูดหรือการสอนโดยนำหลักการทางศาสนาเข้ามาประยุกต์ด้วยก็จะทำให้สามารถพัฒนาพฤติกรรมความช่วยเหลือให้เกิดขึ้นได้

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคม

ความหมายของพฤติกรรมสังคม

Morrison and Macintyre (1975 อ้างใน วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ, 2549:248) ให้ความหมายของพฤติกรรมสังคมว่า เป็นพฤติกรรมที่คนเรากระทำออกไปโดยมีสาเหตุจากผู้อื่น หรือพฤติกรรมของเราเองที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น บรรยายกาศการเรียนการสอนเครื่องเครียดทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียดตามไปด้วย

สุวรี ศิวะแพทย์ (2549: 389) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมสังคม ไว้ว่า การแสดงออกหรือกระทำเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น บุคคลอื่นอาจจะหมายถึง บุคคลคนเดียวหรือกลุ่มชนหรือกลุ่มคนหลาย ๆ กลุ่ม และอาจจะเป็นตัวบุคคลจริง ๆ ที่มองเห็นได้ หรือเป็นภาพลักษณ์ของบุคคลซึ่งเป็นนามธรรมอยู่ในความทรงจำหรือความนึกคิดก็ได้

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549: 248) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมสังคม ไว้ว่าเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น โดยมีอิทธิพลต่อกันหรือปฏิกริยาทางสังคมแก่กัน

พฤติกรรมสังคมสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมสังคมเป็นพฤติกรรมที่กระทำไปโดยมีสาเหตุจากตนเองหรือคนอื่นมีปฏิกริยาร่วมกัน อาจเป็นบุคคลจริงหรือเป็นภาพลักษณ์ที่เป็นนามธรรม

ความหมายของการรับรู้ทางสังคม

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 84) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ทางสังคม ไว้ว่าเป็นกระบวนการรับรู้ รู้จักและเข้าใจบุคคลที่อยู่รอบตัวเรา เมื่อบุคคลมีความเกี่ยวข้องกันหรือมี

ปฏิสัมพันธ์กันย่อมเกิดปฏิกิริยาตอบสนองซึ่งกันและกัน อาจเป็นในทางบวกหรือทางลบก็ได้ เมื่อบุคคลมีการรับรู้ต่อกันบ่อยครั้งขึ้นย่อมทำให้รู้จัก เข้าใจกันดีขึ้น

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549: 259) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ทางสังคม ไว้ว่า เป็นกระบวนการรับรู้ รู้จักและเข้าใจบุคคลที่อยู่รอบตัวเรา เมื่อคนเรามีการปฏิสัมพันธ์กันย่อมเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อกันนั้นอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2549: 85) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ทางสังคมไว้ว่า หมายถึง การรับรู้บุคคล เป็นการกระทำของบุคคลที่เป็นผู้รับ นำตนเองเข้าไปสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งเป็นสิ่งเร้า สำหรับการรับรู้ของตน

สรุปได้ว่า การรับรู้ทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลรับรู้ รู้จักและเข้าใจบุคคลที่แวดล้อมอันนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งในทางบวกและทางลบ

จากความหมายของพฤติกรรมสังคมและการรับรู้ทางสังคม ดังที่สรุปแล้วข้างต้น การรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนจึงหมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าการแสดงออกของพฤติกรรมที่ตนแสดงออกจะมีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อสมาชิกของสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนกับสมาชิกอื่นของสังคม สำหรับในห้องเรียน การรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน คือ การที่นักเรียนในวัยเรียนรับรู้และพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสมาชิกในโรงเรียนและสังคมรอบโรงเรียนซึ่งสามารถแสดงออกทั้งด้านบวกและลบ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการแสดงพฤติกรรมออกเป็นด้านการเรียน กิจกรรมของโรงเรียน การเสียสละ การให้อภัย และการไม่หวังผลประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียว

ระดับของพฤติกรรมสังคม

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549: 249) ได้แบ่งพฤติกรรมสังคมที่แสดงออกเป็น 3 ระดับ สรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมของแต่ละบุคคล (Individual behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลได้แสดงออกมาเมื่ออยู่ในสังคม ซึ่งสามารถนำไปอ้างอิงกับบุคคลอื่นได้ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมากล้ายกัน

2. พฤติกรรมระหว่างบุคคล (Interpersonal behavior) เป็นพฤติกรรมระหว่างคนสองคน ซึ่งมีผลต่อกัน การแสดงพฤติกรรมจะอยู่ในลักษณะของการโต้ตอบ มีการกระทำก่อนหลังหรือการไม่กระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของมนุษย์ เพราะเป็นการแสดงออกให้เห็นทั้งด้านดีและไม่ดี เช่น ยินดี สนุกสนาน ความไม่พอใจ เสียใจ เป็นต้น การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะต้องผ่านตัวแทนของคนในกลุ่ม โดยเริ่มเรียนรู้จากบุคคลที่ละคนที่เราทำความรู้จักด้วย

3. พฤติกรรมกลุ่ม (Group behavior) เป็นพฤติกรรมของคนที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นพฤติกรรมที่ต้องแสดงร่วมกัน เช่น การประชุม การปรึกษาหารือ ฯลฯ กลุ่มมีหน้าที่ในการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ที่จะเข้าร่วมกลุ่ม พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกลุ่ม โดยเป็นสิ่งที่กลุ่มยอมรับร่วมกันเป็นไปในแนวทางเดียวกัน บุคคลในกลุ่มจึงจะยอมให้เข้ากลุ่ม

การเรียนรู้บทบาทของตน หรือการแสดงบทบาทของตน และการเรียนรู้บทบาทของผู้อื่น ทำให้สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น พฤติกรรมทางสังคมจึงเกิดจากการที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์ การทำงาน การกระทำร่วมกัน และการที่บุคคลจะเข้าร่วมกลุ่มต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกในกลุ่มให้ได้ ซึ่งการเรียนรู้ในการอยู่กับบุคคลอื่น อาจเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต การกระทำ การแสดงออก ของคนอื่น ๆ รวมทั้งการเลียนแบบ กระบวนการเรียนรู้นี้ประกอบด้วย การเรียนรู้ที่จะประพฤติในแนวทางที่สังคมยอมรับ การแสดงบทบาททางสังคมที่เหมาะสม การพัฒนาทัศนคติเชิงสังคมที่ดี

จากข้อความข้างต้นระดับของพฤติกรรมสังคม ดังกล่าว สรุปได้ว่า พฤติกรรมสังคมเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมระหว่างกัน ในสังคมโดยมีระดับที่แตกต่างกันไปตามความสัมพันธ์และการแสดงออกของบุคคล ซึ่งการสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น โดยเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่เราต้องการจะมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

รูปแบบอิทธิพลทางสังคม

สุวรี ศิวะแพทย์ (2549: 398) ได้อธิบายถึงอิทธิพลทางสังคมซึ่งแสดงออกมาได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจลาจลที่เกิดขึ้นหรือการเชื่อฟังผู้มีอำนาจเท่านั้น ยังมีเรื่องของการร่วมมือกับผู้อื่นรวมถึงการช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์ด้วย อิทธิพลทางสังคมสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การคล้อยตามกลุ่ม (Conformity) หมายถึง แนวโน้มของการเปลี่ยนและการปรับแต่งความเชื่อของตนหรือพฤติกรรมให้สอดคล้องกับบุคคลอื่น ๆ โดยทั้งความคิดและพฤติกรรมเป็นไปตามทำนองเดียวกัน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากบรรยากาศหรือความกดดันของกลุ่ม

2. การยอมทำตาม (Compliance) ใช้อธิบายถึงสถานการณ์ที่บุคคลมีอำนาจหน้าที่เพียงเล็กน้อยจนถึงไม่มี ทำการขอร้องโดยตรงให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยทั่วไปมักได้รับการยินยอมที่จะทำตาม

3. การเชื่อฟัง (Obedience) หมายถึง การทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ โดยส่วนใหญ่แล้วเราจะกระทำตามผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า แต่บางครั้งการทำตามอำนาจไม่จำเป็นต้องมาจากผู้ที่มีอำนาจเสมอไป หากแต่สามารถชักจูงให้เกิดการเชื่อฟังได้

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549: 249) กล่าวถึง อิทธิพลทางสังคมมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การลงโทษ (Sanction) เพื่อให้คนได้แสดงหน้าที่หรือพฤติกรรมที่กำหนด การบังคับมีทั้งการลงโทษและการให้รางวัล

2. บรรทัดฐาน (Norm) เช่น ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และกฎหมาย บุคคลเมื่ออยู่ในสังคมจำเป็นที่จะพยายามประพฤติตนเพื่อให้สังคมยอมรับ

3. การชี้นำคุณค่า (Value orientation) การที่คนยอมรับและปฏิบัติสิ่งใดด้วยความเต็มใจ เพราะเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ความรู้สึกในคุณค่าถือได้ว่าเป็นรากฐานของการแสดงพฤติกรรมทางสังคม

รูปแบบอิทธิพลทางสังคม สรุปได้ว่า เป็นแบบแผนที่บุคคลยอมรับและทำตามบรรทัดฐานของสังคมถ้าไม่ปฏิบัติตามก็อาจถูกลงโทษแต่ถ้าปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่วางไว้ของสังคมก็จะได้รับรางวัล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคม

ลีทวิชก วรานูสันติกุล (2545: 86-88) ได้อธิบายสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคมสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะประจำตัวของบุคคลที่เป็นสิ่งเร้า ลักษณะประจำตัวของบุคคลที่แสดงออกมามีผลหรืออิทธิพลต่อการรับรู้อย่างมาก ถ้าหากบุคคลที่เป็นสิ่งเร้ามีบุคลิกภาพภายนอกที่ดึงดูดความสนใจจากผู้อื่นได้มากเท่าใด จะทำให้การรับรู้มันไม่ตรงกับความเป็นจริงมากเท่านั้น ลักษณะแบบนี้เรียกว่า อคติที่ทำให้การรับรู้บิดเบือนไปโดยไม่รู้ตัว (Halo Effects)

2. สถานการณ์แวดล้อมของบุคคลที่เป็นสิ่งเร้า สถานการณ์รอบ ๆ ตัวเราหรือรอบตัวบุคคลที่เป็นสิ่งเร้า มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล เช่น เมื่อไฟฟ้าดับแล้วเราต้องจุดเทียนเพื่อให้เกิดแสงสว่าง แสงเทียนที่ส่องสอดจากข้างล่างขึ้นไปยังใบหน้าของคนจะดูน่ากลัวมาก ถึงแม้ว่าจะมีหน้าตาสวยงามเมื่อตอนที่เห็นแสงไฟฟ้าที่ส่องมาจากด้านบนหรือในช่วงกลางวัน

3. คุณลักษณะของผู้รับรู้ สภาวะภายในของบุคคลขณะที่มีการรับรู้จะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลด้วย เช่น ความต้องการ เจตคติ ความหิว และประสบการณ์ เป็นต้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคม สรุปได้ว่า เกิดจากสิ่งเร้าภายในและสิ่งเร้าภายนอกเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ทางสังคมเพื่อที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาตามสิ่งเร้าที่ได้รับ ซึ่งผู้รับสิ่งเร้าจะต้องมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล

บุคคลจะมีความสัมพันธ์ต่อกันมากขึ้น ถ้าหากมีปัจจัยเหล่านี้ประกอบ คือ (วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ, 2549: 253)

1. ความพึงพอใจร่วมกัน เป็นความพึงพอใจที่บุคคลจะมีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกันจะต้องมีผลประโยชน์และผลเสียทั้ง 2 ฝ่ายรวมกัน โดยต่างฝ่ายก็ต้องการที่จะได้รับผลประโยชน์จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากที่สุด ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียผลประโยชน์ก็จะเกิดความไม่พึงพอใจกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ครั้งนี้ แต่ถ้าเมื่อสองฝ่ายได้ผลประโยชน์รวมกัน ก็จะทำให้ความสัมพันธ์ต่อกันนั้นยังคงอยู่

2. ความเอื้อเฟื้อ คือ การที่บุคคลได้ให้ประโยชน์ของตนเองต่อผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นรับสิ่งที่ต้องการ เมื่อบุคคลต้องการจะแสดงการปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับบุคคลหนึ่งจะต้องทำให้บุคคลที่จะปฏิสัมพันธ์ด้วยเกิดความรู้สึกที่ดีความสัมพันธ์จึงจะคงทน การแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อให้ผู้แสดงก็จะได้รับประโยชน์จากผู้รับด้วย แต่การแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนั้นจะต้องดูว่าอีกฝ่ายต้องการหรือไม่ ซึ่งถ้าการแสดงเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการ ผู้แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อออกไปก็จะเป็นการสูญเปล่าของอีกฝ่ายหนึ่งและผู้ให้ด้วย

3. ความไว้วางใจ การไว้วางใจเป็นสิ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเพิ่มมากขึ้น เพราะคนที่ไว้วางใจใครจะนำไปสู่การเปิดเผยตนด้วยความบริสุทธิ์ใจ บุคคลที่จะแสดงความไว้วางใจผู้อื่นจะมีส่วนกระตุ้นให้อีกฝ่ายรู้สึกในคุณค่าตนเอง รู้สึกว่าตนเองเป็นคนดี เขาจึงไว้วางใจเราเพราะเขามีความบริสุทธิ์ใจต่อเรา ความรู้สึกเหล่านี้เกิดขึ้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้อีกฝ่ายเปิดเผยตนเองมากขึ้น และไว้วางใจเป็นการตอบแทนด้วย ความสัมพันธ์ทางสังคมจะมีระดับสูง

4. บรรทัดฐานส่วนบุคคล คนทุกคนย่อมมีบรรทัดฐานส่วนตัวที่ตนยึดมั่นและการแสดงออก พบว่า คนที่มีความสัมพันธ์กันจะมีบรรทัดฐานส่วนตัวใกล้เคียงกัน

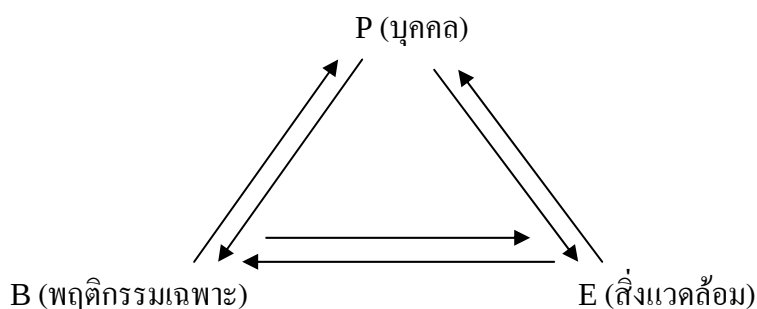
การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สรุปได้ว่า บุคคลจะมีสัมพันธ์ต่อกันเกิดจากความพึงพอใจที่มีให้กันระหว่างบุคคล มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันพร้อมกับมีบรรทัดฐานของตนเองที่มีความใกล้เคียงกันกับบุคคลที่เราต้องการมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (Bandura's Social Learning Theory)

Albert Bandura เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันและเป็นศาสตราจารย์ทางสังคมศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เขาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ตามแนวทฤษฎีของ Skinner โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระยะเริ่มแรกของการศึกษาเขาสนใจศึกษาในเรื่องของตัวแบบ (Modeling) ในปี ค.ศ. 1974 เขาได้รับเลือกเป็นประธานสมาคมจิตวิทยาแห่งอเมริกา หนังสือที่น่าสนใจของเขา คือ Principle of Behavior Modification, Social Learning theory และ A Social Learning Analysis โดยตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1971, 1977 และ ค.ศ. 1979

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2549: 145-146) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ซึ่งการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์นั้นต้องวิเคราะห์เงื่อนไขของสิ่งเร้าของพฤติกรรมซึ่งเป็นตัวเสริมแรงให้เงื่อนไขนั้นคงอยู่ Bandura เชื่อว่า การศึกษาพฤติกรรมในปัจจุบันนี้ควรลดความสำคัญของการควบคุมภายใน แต่ควรศึกษาถึงตัวควบคุมภายนอกด้วยตัวเสริมแรงต่าง ๆ การปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมอาจอธิบายได้ดังแผนภาพที่ 4

ภาพที่ 4 Bandura's Social Learning Theory แสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม

ที่มา: พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2549: 146)

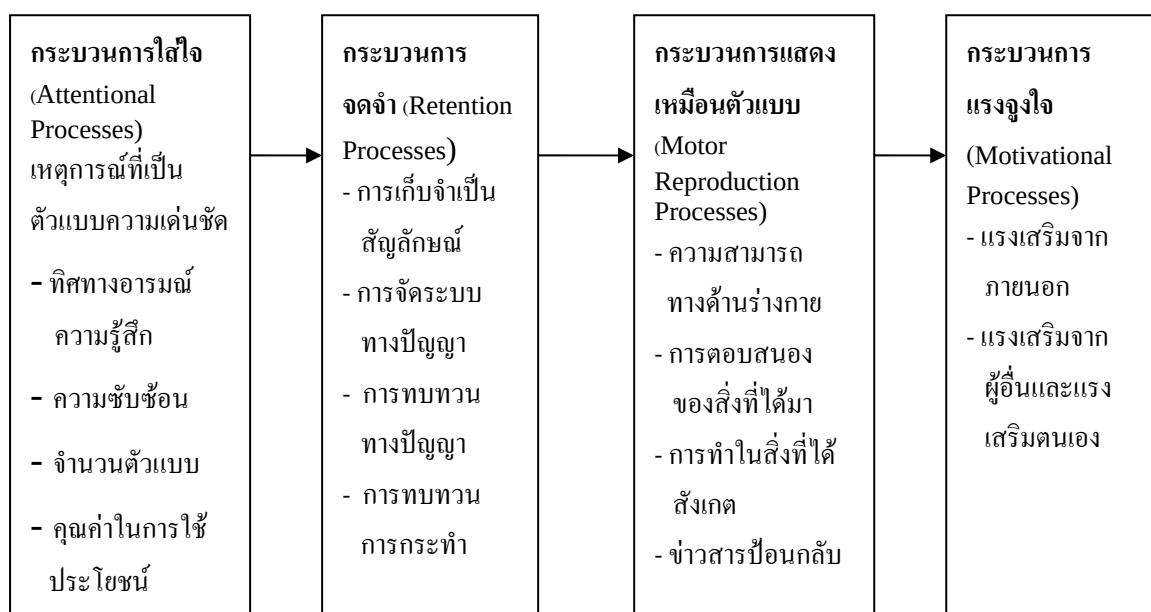
จากภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่าตามแนวคิดของ Bandura พฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อมไม่สามารถแยกออกจากกันได้และ Bandura เชื่อว่า มนุษย์มักใช้สภาพเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์นั้นมีส่วนใน

การตัดสินใจครั้งต่อไปของมนุษย์ ในแนวความคิดของนักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคม ธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นสายของศักยภาพ (a vast potentiality) ซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมที่มาในรูปแบบต่าง ๆ ตามข้อจำกัดทางชีววิทยาของมนุษย์

จากข้อความข้างต้นทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura สรุปได้ว่า การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมานั้นต้องมีความรู้จากประสบการณ์เดิมบวกกับแรงเสริมจากสิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม

กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบของ Bandura

Bandura (1977: 22-29) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความซับซ้อน ซึ่งการเรียนรู้จากตัวแบบทำให้ผู้เลียนแบบเกิดพฤติกรรมใหม่ ซึ่งในกระบวนการในการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบหรือการเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วย 4 กระบวนการซึ่งแสดงให้เห็นได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กระบวนการเรียนรู้โดยตัวแบบ
ที่มา: Bandura (1977: 23-25)

จากภาพที่ 5 สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. กระบวนการใส่ใจ ความใส่ใจของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถ้าผู้เรียนไม่มีความใส่ใจในการเรียนรู้ ก็จะทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดประโยชน์ ดังนั้นการเรียนรู้จึงต้องอาศัยการใส่ใจของผู้ที่ต้องการเรียนรู้จากตัวแบบ

2. กระบวนการจดจำ ผู้เรียนหรือผู้สังเกตจะสามารถเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมที่ตัวแบบทำได้นั้น ผู้เรียนจะต้องจดจำรายละเอียดของตัวแบบ บันทึกสิ่งที่ตนเองได้สังเกตเห็นตัวแบบ อาจจะเป็นคำพูด การกระทำ เมื่อตัวแบบทำบ่อย ๆ ผู้สังเกตเมื่อเห็นการกระทำที่กระทำซ้ำก็จะเป็นการช่วยให้จำยิ่งขึ้น

3. กระบวนการแสดงเหมือนตัวแบบ เป็นการแปรสภาพของผู้เรียนหรือผู้สังเกตพฤติกรรมได้นำสิ่งที่จดจำมาแปรเป็นการกระทำของตนเอง หรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญในการเลียนแบบตัวแบบก็คือ ความพร้อมทางด้านร่างกาย และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเลียนแบบ

4. กระบวนการจูงใจ แรงจูงใจเป็นสิ่งที่หนึ่ง ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้กระทำเหมือนตัวแบบแล้วสิ่งนั้นทำให้ได้ผลตอบแทนในทางที่ดี หรือเป็นสิ่งที่ดี ผู้เลียนแบบย่อมมีแรงจูงใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นต่อไป

กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบของ Bandura สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตผู้เรียนจะต้องใส่ใจในสิ่งที่สังเกตพร้อมกับจดจำในรายละเอียดและได้ลองแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบเมื่อเกิดความพึงพอใจในการกระทำแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไปก็จะเพิ่มขึ้น

ประเภทของตัวแบบ

วรรณิ ลิ้มอักษร (2551: 89-90) ได้อธิบายถึงประเภทของตัวแบบ โดยตัวแบบที่บุคคลใช้สังเกตเพื่อการเรียนรู้มีอยู่ 2 ประเภท ดังนี้

1. ตัวแบบที่เป็นคนจริง (Live models) คือ ตัวแบบที่ยังมีชีวิตอยู่และสามารถสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบได้โดยตรง โดยไม่ผ่านสื่อใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น ตัวแบบที่เป็นสมาชิกภายใน

ครอบครัว ครู เพื่อนบ้าน เพื่อนเล่น เพื่อนในชั้นเรียนที่โรงเรียน เป็นต้น เรียกการเรียนรู้จากตัวแบบนี้ว่า Direct models

2. ตัวแบบที่ปรากฏในสื่อ (Symbolic models) เป็นตัวแบบที่ปรากฏให้เห็นในหนังสือ นวนิยาย นิทาน ชีวิตประวัติของบุคคล โทรทัศน์ ภาพยนตร์ จะต้องเป็นตัวแทนที่มีชีวิตอยู่จริง สมมติขึ้นมา หรือเป็นตัวการ์ตูนก็ได้

โดยวรรณิ ลิ้มอักษร (2551: 90) ชี้ว่า ถ้าผู้เรียนดัดแปลงพฤติกรรมที่สังเกตจากตัวแบบที่หลากหลายนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน แล้วนำมาสร้างพฤติกรรมใหม่ได้ เรียกการเรียนรู้ที่ว่า Synthesized modeling

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวแบบนั้นมี 2 ประเภทได้แก่ ตัวแบบที่เป็นชีวิตจริงและตัวแบบที่ปรากฏในหนังสือหรือสื่อต่าง ๆ ซึ่งผู้สังเกตอาจใช้การเรียนรู้ตัวแบบเพียงประเภทเดียวหรืออาจเรียนรู้จากตัวแบบทั้งสองประเภทพร้อมกันก็ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนรู้

อิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกต

Bandura (1969 อ้างใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550: 254) ได้กล่าวไว้ว่าตัวแบบนั้นมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล 3 ด้านด้วยกันอธิบายได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้บุคคลได้เรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ หรือทักษะใหม่ ซึ่งผลของตัวแบบในลักษณะเช่นนี้เองทำให้เราสามารถนำเอาวิธีการเสนอตัวแบบไปสร้างพฤติกรรมใหม่ ๆ ให้กับบุคคลที่ยังไม่เคยกระทำพฤติกรรม เพื่อให้เป็นประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เช่น นำไปเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้กับเด็กที่แยกตัว เสริมสร้างทักษะการพูดให้กับเด็กปัญญาอ่อน หรือเสริมสร้างทักษะบางอย่างให้กับคนไข้โรคจิตในโรงพยาบาล เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. มีผลทำให้เกิดการระงับ (Inhibition) หรือการยุติการระงับ (Disinhibition) การแสดงพฤติกรรมของผู้ที่สังเกตตัวแบบได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมแล้วได้รับผลกระทบเช่นใด ถ้าตัวแบบแสดงพฤติกรรมแล้วได้รับผลกระทบที่เป็นสิ่งที่ไม่พึงพอใจ แนวโน้มที่ผู้สังเกตตัวแบบจะไม่แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นจะสูงมากก็เท่ากับว่าตัวแบบทำหน้าที่ระงับการเกิดพฤติกรรมดังกล่าว แต่ถ้าพฤติกรรมใดที่ผู้สังเกตตัวแบบเคยถูกระงับมาก่อน แล้วมาเห็น

ตัวแบบแสดงพฤติกรรมดังกล่าวแล้วไม่ได้รับผลกระทบอย่างที่คุณสังเกตการณ์ไว้หรือแสดงแล้วได้รับผลกระทบทางบวก แนวโน้มที่คุณสังเกตจะกระทำตามตัวแบบก็จะมีมากขึ้น

3. ช่วยให้พฤติกรรมที่เคยได้รับการเรียนรู้มาแล้วได้มีโอกาสแสดงออก หรือถ้าเคยแสดงออกแล้วแต่ไม่ค่อยได้แสดงออกให้แสดงออกเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผลของตัวแบบในลักษณะเช่นนี้จะทำหน้าที่เป็นสัญญาณกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540: 64-65) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของตัวแบบซึ่ง Bandura ได้อธิบายอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกตไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่ ตัวแบบสามารถช่วยให้ผู้สังเกตสร้างพฤติกรรมใหม่ โดยสังเกตจะรวบรวมแบบแผนการกระทำที่ได้เห็นหรือได้ยินมาแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นการกระทำ

2. การสร้างกฎเกณฑ์ หลักการใหม่ ในสภาพการณ์ที่คุณสังเกตได้สังเกตเห็นการกระทำของตัวแบบซึ่งตัวแบบจะช่วยให้คุณสังเกตสามารถสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่ขึ้นมาได้

3. การสอนพฤติกรรมสร้างสรรค์ ตัวแบบจะช่วยพัฒนาพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ ทั้งนี้เนื่องจากการได้เห็นพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งจากตัวแบบ มนุษย์สามารถนำประสบการณ์ที่มีอยู่ประกอบกันกับการกระทำของตัวแบบพัฒนาขึ้นมาเป็นพฤติกรรมใหม่ได้

4. การยับยั้งการกระทำและการหวั่นเกรงที่จะกระทำ ตัวแบบมีอิทธิพลต่อการยับยั้งที่จะกระทำพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้าผู้สังเกตเห็นตัวแบบถูกลงโทษ ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่ทำตามตัวแบบนั้น

5. การส่งเสริมการกระทำ ตัวแบบมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำทั้งทางบวกและทางลบ ถ้าผู้สังเกตเห็นตัวแบบกระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับการเสริมแรง ผู้สังเกตก็จะมีแนวโน้มในการกระทำมากขึ้น

6. ด้านอารมณ์ นอกจากตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อผู้สังเกตในการกระทำแล้ว ตัวแบบยังมีอิทธิพลต่ออารมณ์ของผู้สังเกตด้วย ตัวแบบจะกระตุ้นให้ผู้สังเกตเกิดแนวคิดและความรู้สึกคล้ายตามตัวแบบ

7. การเผยแพร่แนวคิดและการกระทำ ตัวแบบสามารถที่จะแผ่แนวคิดของตนเองจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งได้ คือ กระบวนการเรียนรู้โดยตรงและการดัดแปลงประสบการณ์จากการสังเกต

แสงเดือน ทวีสิน (2545: 139-140) ได้อธิบายถึงอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกต ดังนี้

1. ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ เช่น ดูตัวอย่างการเดินร่า การเล่นกีฬาแล้วสามารถกระทำตามได้ หรือตัวอย่างทักษะต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติงานในห้องทดลอง ในโรงงานปฏิบัติงานการดูตัวแบบ (Modeling) ที่ได้จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. เป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรมที่สามารถกระทำได้แล้ว เช่น ทักษะการพูดถ้าได้ดูตัวอย่างบุคคลที่พูดเก่งจะทำให้มีความสามารถในการพูดได้ดีขึ้น

3. การเพิ่มหรือการลดการไตร่ตรองในการแสดงพฤติกรรม พฤติกรรมที่ไม่ดีบางอย่างถ้าตัวแบบซึ่งเป็นผู้ที่เด่นหรือเป็นบุคคลสำคัญเป็นผู้กระทำจะทำให้เกิดการทำตาม

4. การดึงความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นเพราะโดยปกติแล้วการสังเกตผู้อื่นเราจะไม่สังเกตแค่การกระทำเท่านั้น แต่จะสังเกตสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

5. การเร้าอารมณ์ การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นอาจก่อให้เกิดการมีลักษณะอารมณ์ร่วม เช่น เด็กเห็นเพื่อนขี่จักรยานแล้วล้มอาจก่อให้เกิดความกลัว ไม่กล้าขี่จักรยาน เป็นต้น

อิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกตดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า บุคคลที่เรียนรู้โดยการสังเกตจะทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ซึ่งถ้าผู้เรียนพึงพอใจในการกระทำของตนเองก็จะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมามากขึ้น แต่ถ้าผู้เรียนแสดงพฤติกรรมแล้วไม่เป็นที่พึงพอใจก็จะทำให้การเรียนรู้ระงับไป พฤติกรรมก็จะไม่เกิดขึ้น

ลักษณะของการเสนอตัวแบบ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2550: 257-258) ได้อธิบายเกี่ยวกับการเสนอลักษณะของตัวแบบอยู่หลายวิธี ดังนี้

1. เสนอตัวแบบที่เป็นชีวิตจริงหรือตัวแบบสัญลักษณ์ ซึ่งการเสนอตัวแบบที่เป็นจริงนั้นมีข้อดีตรงที่นำเสนอใจมากกว่าตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ในการรับรู้ของคนบางคน อีกทั้งแปรเปลี่ยนพฤติกรรมการแสดงออกได้ตามภาพการณ์ แต่จุดอ่อนของการเสนอตัวแบบที่เป็นชีวิตจริงค่อนข้างที่จะเสี่ยงไปตรงที่ไม่สามารถทำนายหรือควบคุมได้อย่างต้องการ จะเป็นปัญหามากในกรณีที่ตัวแบบที่ใช้การบำบัดความกลัวนั้นมีความวิตกกังวลสูงขึ้น ถ้าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจะทำให้ผลการบำบัดเพิ่มความกลัวให้กับผู้สังเกต ด้วยเหตุนี้เองผู้บำบัดส่วนมากจะใช้ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์มากกว่าโดยเฉพาะในรูปแบบของ फिल्म แถบภาพ แถบเสียง การ์ตูน หรือข้อเขียน การสอนในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพฤติกรรมและการนำไปใช้

2. ตัวแบบภายใน การนำเสนอตัวแบบภายในนั้นเป็นการให้บุคคลจินตนาการตัวแบบแสดงพฤติกรรม ซึ่งการเสนอตัวแบบภายในนี้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่หรือเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นอยู่โดยผ่านการจินตนาการภาพของบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคม

3. การเสนอตัวแบบหลาย ๆ ตัวจะช่วยทำให้มีการเสนอตัวแบบมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้สังเกตจะพบว่าตัวแบบบางตัวมีลักษณะคล้ายกับตนตลอดจนทำให้เรียนรู้การแสดงพฤติกรรมหลาย ๆ อย่างทำให้ผู้สังเกตมีความยืดหยุ่นมากขึ้นในการแสดงออกในหลาย ๆ สถานการณ์

4. การเสนอตัวแบบที่แสดงถึงความสามารถในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี กับตัวแบบที่ค่อย ๆ แสดงถึงการเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งตัวแบบค่อย ๆ แสดงถึงการเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหานั้น ก็จะต้องเริ่มจากการแสดงว่าเขาขาดทักษะบางอย่าง และมีความรู้สึก (วิตกกังวลหรือขาดความสนใจ) บางอย่างที่ทำให้เขาไม่สามารถแสดงพฤติกรรมออกมาได้ จากนั้นตัวแบบก็จะพูดถึงความรู้สึกของตน และขั้นตอนในการแก้ปัญหาพร้อม ๆ กับพฤติกรรมของเขาที่เริ่มที่จะดีขึ้น

5. การเสนอตัวแบบค่อย ๆ แสดงออกไปทีละขั้นตอน ซึ่งการแสดงแบบนี้เหมาะที่จะใช้กับการแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ซับซ้อน การแสดงตัวแบบค่อย ๆ แสดงทีละขั้นตอนนั้นจะแบ่งทักษะออกมาเป็นทักษะย่อย ๆ แล้วเสนอไปที่ละทักษะ ซึ่งผู้สังเกตจะทำได้ตามตัวแบบเสียก่อนจึงจะค่อยเสนอตัวแบบที่แสดงทักษะในลำดับต่อไป วิธีการเสนอตัวแบบในลักษณะนี้ดูเหมือนว่าจะเหมาะสมกับการสอนวิธีขับรถ หรือการเล่นดนตรี เป็นต้น

6. การใช้การสอน ซึ่งการใช้การสอนควรพิจารณาการใช้ร่วมกับการเสนอตัวแบบ การเริ่มต้นการสอนนั้นควรอธิบายว่าผู้สังเกตจะเห็นตัวแบบกระทำอะไร และบอกผู้สังเกตว่าเราหวังที่จะเห็นเขาแสดงตามตัวแบบที่เขาจะดูนั้น ซึ่งการบอกเช่นนี้จะทำให้ผู้สังเกตให้ความสนใจต่อตัวแบบมากขึ้น

7. การให้ผู้สังเกตนั้นสรุปถึงพฤติกรรมของตัวแบบที่เขาสังเกต พบว่าการให้ผู้สังเกตสรุปถึงลักษณะของพฤติกรรมของตัวแบบนั้น ทำให้ผู้สังเกตเรียนรู้ เก็บจำลักษณะของตัวแบบได้ดี

8. การชักจูง เมื่อสังเกตตัวแบบได้แล้ว การที่จะทำให้การเรียนรู้การลอกเลียนได้ผลดีขึ้น ควรให้ผู้สังเกตมีโอกาสดึงดูด ซึ่งการชักจูงทำได้ 2 ลักษณะ คือ ชักจูงในใจคือคิดถึงลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกต่าง ๆ กับการชักจูงโดยการแสดงดู ซึ่งการชักจูงทั้งสองลักษณะจะทำให้ผู้สังเกตจดจำได้ดีขึ้น และเมื่อถึงเวลาแสดงออกก็จะแสดงออกได้อย่างง่ายขึ้น

9. สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณา คือ สภาพการณ์ที่จะเสนอตัวแบบ ควรเป็นสภาพการณ์ที่ลดการรบกวนจากสิ่งรบกวนภายนอกได้เป็นอย่างดี เช่น ถ้าเป็นภาพยนตร์ก็ควรฉายในห้องมืด และไม่มีเสียงรบกวน ถ้าเป็นแถบบันทึกเสียงก็ควรใช้หูฟังของแต่ละคนซึ่งน่าจะให้ผู้สังเกตเพิ่มความตั้งใจมากกว่าการฟังเสียงจากลำโพงในห้อง

ลักษณะของการเสนอตัวแบบสามารถสรุปได้ว่า การเสนอตัวแบบที่เป็นชีวิตหรือตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์จะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียน ความชัดเจนด้านพฤติกรรมของตัวแบบและการได้มีโอกาสในการแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบของผู้เรียน

ลักษณะของผู้สังเกต

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2550: 256-257) ผลของการเสนอตัวแบบนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตด้วย ซึ่งลักษณะของผู้สังเกตที่ผู้ดำเนินการเสนอตัวแบบควรที่จะต้องพิจารณามีดังนี้

1. ความสามารถในการดำเนินการและเก็บจำข้อมูล ซึ่งจัดว่าเป็นสิ่งสำคัญมากที่ผู้ดำเนินการเสนอตัวแบบจะต้องพิจารณาซึ่งความสามารถดังกล่าวขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของผู้สังเกต ดังนั้นควรเสนอตัวแบบให้สอดคล้องกับระดับสติปัญญาของผู้สังเกตนั้น

2. ความไม่แน่ใจ ถ้าผู้สังเกตไม่แน่ใจการแสดงออกของพฤติกรรมของตนเองก็มักจะให้ความสนใจกับตัวแบบ อย่างเช่น การที่คนเราเข้าไปงานปาร์ตี้ พบว่ามีอาหารชนิดหนึ่งไม่รู้ว่ารับประทานอย่างไร เขาก็จะพยายามสังเกตคนข้าง ๆ ที่รับประทานอาหารชนิดนั้นเพื่อที่เขาจะได้รับประทานอาหารชนิดนั้นได้อย่างถูกต้อง

3. ความวิตกกังวล ก็เป็นลักษณะหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ ถ้าผู้สังเกตมีความวิตกกังวลมากเกินไป ก็จะทำให้เกิดการรบกวนต่อการสังเกต ตลอดจนการเก็บจำพฤติกรรมของตัวแบบจึงอาจจะต้องจำเป็นที่จะต้องฝึกให้ผู้สังเกตวิธีผ่อนคลายก่อนการเสนอตัวแบบและบอกให้เขาผ่อนคลายในระหว่างที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรม

4. บุคลิกภาพด้านอื่น ๆ ของบุคคลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเสนอตัวแบบ เช่น ลักษณะหุ่นหันปล้นเล่น การรู้ถึงคุณค่าของตนเอง การรับรู้ศักยภาพของตน สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจและเพศ เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวควรมีการพิจารณาก่อนมีการเสนอตัวแบบ

ลักษณะของผู้สังเกตสามารถสรุปได้ไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของตัวแบบที่สังเกตเท่านั้นแต่ผู้สังเกตจะต้องมีความสามารถในการเก็บจำรายละเอียด ผ่อนคลายไม่วิตกกังวลในการเรียนรู้และรับรู้ศักยภาพของตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้จากตัวแบบจะช่วยให้ผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบที่ตนเองสนใจ และมีการฝึกฝนจากสิ่งที่ได้สังเกตและจดจำเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปสู่การมีพฤติกรรมที่ดีตามที่

เด็กต้องการโดยไม่ฝืนใจตนเอง เมื่อเด็กมีความเต็มใจหรือชอบในสิ่งที่ตัวแบบได้แสดงก็จะทำให้มีความสุขกับการแสดงพฤติกรรมของตน

ผู้วิจัยสนใจนำวิธีการเรียนรู้จากตัวแบบมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องในการศึกษาเรื่อง “ผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร”

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

รัตนาวดี รอดภิรมณ์ (2533) ศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เป็นเด็กนักเรียนอายุ 5- 6 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 90 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ในจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองแบบใช้อำนาจถึงตามใจมีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงกว่าที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจ หรือแบบตามใจ อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 และเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองแบบตามใจ และแบบใช้อำนาจมีพฤติกรรมการช่วยเหลือแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จันทร์เพ็ญ สุภาพล (2535) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีและนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิงอายุ 5-6 ปี จำนวน 30 คนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 จำนวน 15 คน ซึ่งได้รับฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ และกลุ่มทดลอง 2 จำนวน 15 คน ซึ่งได้รับฟังนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมการช่วยเหลือ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมพฤติกรรมการช่วยเหลือ มีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือมีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

สุกานดา นิมทองคำ (2535) ได้ศึกษาตัวแปรเชิงจิตสังคมและเชิงพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 510 ในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามชั้นมูลฐานของนักเรียน แบบสอบถามพฤติกรรมเอื้อสังคม แบบสอบถามความสามารถในการร่วมรู้สึก แบบสอบถามการถ่ายทอดพฤติกรรมเอื้อสังคมและแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนเพศหญิงมีพฤติกรรมเอื้อสังคมมากกว่าเพศชาย นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาสูงและฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเอื้อสังคม และการถ่ายทอดพฤติกรรมเอื้อสังคม เจตคติพฤติกรรมเอื้อสังคม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ความสามารถในการร่วมรู้สึกและค่านิยมพฤติกรรมเอื้อสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเอื้อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การถ่ายทอดพฤติกรรมเอื้อสังคมเจตคติต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม การอบรมเลี้ยงดูแบบสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมเอื้อสังคมได้ 28.53 %

ศิรินารท วัฒนกุล (2537) ได้ศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง “ร่วมแรง ร่วมใจ สายใยผูกพัน” กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิงอายุ 5 – 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยผู้ปกครองใช้กิจกรรมจากชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง กลุ่มควบคุมใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวัน ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า พฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้กิจกรรมจากชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครองสูงกว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และเมื่อเปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ต่างมีพฤติกรรมการช่วยเหลือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บังอร จำปา (2538) ได้ศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กระดับก่อนประถมที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นมุมบ้านแบบเจาะจงกับการเล่นมุมบ้านแบบปกติ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชายและหญิง อายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นเด็กเล็กจำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน โดยให้กลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบเจาะจง และกลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบปกติ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน รวมทั้งสิ้น 40 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า เด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้าน

แบบเจาะจงมีพฤติกรรมการช่วยเหลือแตกต่างจากระดับเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเด็กที่มีการเล่นมุมบ้านแบบเจาะจงมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือสูงกว่าเด็กที่เล่นมุมบ้านแบบปกติ

จันทะ วิไลพัฒน์ (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมด้านความเอื้อเฟื้อและการเสียสละของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างค่านิยม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนวัดวังเวียน 1 ห้องเรียนและโรงเรียนวัดวังหิน 1 ห้องเรียน ที่ได้มาจากการสุ่มเป็นห้องเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแผนกิจกรรมจำนวน 12 แผน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนพฤติกรรมด้านเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละหลังการทดลองมีพัฒนาการสูงขึ้นก่อนการทดลอง และคะแนนพฤติกรรมด้านเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละในแต่ละด้านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล หลังการทดลองสูงขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละของคะแนนที่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ พฤติกรรมด้านเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละทางวาจา

วันดี ละอองทิพรส (2540) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมและพฤติกรรมเอื้อสังคม ของเด็กประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 6-12 ปี จำนวน 554 คน พบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยที่การแบ่งปันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้เหตุผลที่ยึดความต้องการของผู้อื่น และจะมีความสัมพันธ์ด้านลบกับการให้เหตุผลที่ยึดตนเองเป็นหลัก การเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมและพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน ความสามารถในการร่วมรู้สึกต่างกัน พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่มีอายุน้อยกว่าหรือเรียนชั้นสูงกว่า มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันกับนักเรียนที่มีอายุน้อยกว่าหรือเรียนชั้นต่ำกว่า และนักเรียนที่มีอายุน้อยกว่าหรือเรียนชั้นสูงกว่ามีพฤติกรรมเอื้อสังคมแตกต่างกับนักเรียนที่มีอายุน้อยกว่าหรือเรียนชั้นต่ำกว่าพร้อมกันนี้นักเรียนที่มีความสามารถในการร่วมรู้สึกมาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมและพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการร่วมรู้สึกปานกลาง และนักเรียนที่มีความร่วมรู้สึกปานกลางมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมและพฤติกรรมเอื้อสังคมมากกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการร่วมรู้สึกน้อย

สุกัญญา รสานนท์ (2540) ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจการกระทำเกี่ยวกับจริยธรรมการเอื้อสังคม และการใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยยึดหลักหน้าที่หรือปณิธาน ของนักเรียนใน

ชั้นเรียน ระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 300 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 10-13 ปี 3 เดือน ครูประจำชั้นของกลุ่มตัวอย่าง 30 คน และผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจในการกระทำในด้านจริยธรรม การเอื้อสังคม และการใช้สัมฤทธิ์ทางการเรียนของของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง มีลักษณะยึดหลักปณิธาน ส่วนการตัดสินใจในการกระทำของนักเรียนและผู้ปกครองในด้านการเอื้อต่อสังคม ด้านการใช้สัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

จุฑามาศ จงอภิรักษ์ (2545) ศึกษาผลของระดับการพึ่งพา จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี – 9 ปี 11 เดือน จำนวน 60 คน โดยให้เด็กประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตน ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีระดับความพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงน้อย สูงกว่าสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงมาก ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปฏิมากร สิริเดชะ (2549) ได้ศึกษา ปัจจัยทางสังคม ลักษณะทางจิต และลักษณะทางชีวสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนโดยวิธีการสุ่มเขต รวมเป็นโรงเรียนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน และสุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนดังกล่าว โรงเรียนละ 1 ห้อง ห้องละ 50 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) การเป็นตัวแทนของครูด้านสังคหวัตถุ 4 การถ่ายทอดความรู้ของครูด้านสังคหวัตถุ 4 การอบรมเลี้ยงดูตามแนวพุทธปรัชชาอารมณมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเอื้อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเอื้อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 (2) ปรัชชาอารมณเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สำคัญที่สามารถทำนายพฤติกรรมเอื้อสังคมซึ่งในกลุ่มนักเรียนที่มีปรัชชาอารมณสูงกว่านักเรียนที่มีปรัชชาอารมณต่ำ

นภาลักษณ์ ชัยมะหา (2550) ได้ศึกษาผลของการใช้นิทานสังคมต่อความรู้ความเข้าใจเรื่องการแบ่งปันและพฤติกรรมแบ่งปันในเด็กอายุ 7-8 ขวบ จังหวัดเชียงใหม่ วัดคะแนนความรู้ความเข้าใจ

เรื่องการแบ่งปัน และนำเสนอที่ได้มาทำการเข้าคู่ (Pair) ทำการสุ่มเด็กเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 13 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้เข้าร่วมกิจกรรมฟัง อภิปราย วาดภาพ แสดงบทบาทสมมติงานสังคมเรื่องการแบ่งปัน กลุ่มทดลองที่ 2 ได้เข้าร่วมกิจกรรมการฟังนิทานสังคมเรื่องการแบ่งปันเพียงอย่างเดียว ในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ วันละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 2 สัปดาห์ติดต่อกัน ส่วนกลุ่มควบคุมให้ดำเนินชีวิตตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มทดลองที่ 1 ซึ่งได้เข้าร่วมกิจกรรมการฟัง อภิปราย วาดภาพ และแสดงบทบาทสมมติงานสังคมเรื่องการแบ่งปัน และกลุ่มทดลองที่ 2 ซึ่งได้เข้าร่วมกิจกรรมการฟังนิทานสังคมอย่างเดียวนั้นมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจเรื่องการแบ่งปันและคะแนนพฤติกรรมแบ่งปันภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศุคนธรส หุตะวัฒนะ(2550) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคการเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจา ที่มีต่อจิตสาธารณะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิชญ์ชนก ปีการศึกษา 2549 จำนวน 2 ห้องเรียน โดยจับฉลากเป็นนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนห้องละ 36 คน ในแต่ละห้องจะมีการแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มโดยมีการวัดการอบรมเลี้ยงดูซึ่งแบ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมาก และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยน้อย ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 กลุ่มจำนวนกลุ่มละ 18 คน รวมทั้งสิ้น 72 คน การทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลองทั้งหมด 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจา จำนวน 12 ภาพ สำหรับกลุ่มทดลอง และภาพการ์ตูนที่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะจำนวน 12 ภาพสำหรับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจามีจิตสาธารณะสูงกว่า นักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจา กับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 นั่นคือโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจาสามารถใช้พัฒนานักเรียนได้ทั้ง 2 กลุ่มคือนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากและน้อย

งานวิจัยในต่างประเทศ

Barry *et al.* (2006) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลทางด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม ซึ่งแรงจูงใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนให้เกิดขึ้นได้โดยศึกษาจากนักเรียนระดับ 9 และ 10 จำนวน 208 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเอื้อสังคมของแต่ละบุคคล สิ่งที่จะมาสนับสนุนก็คือลักษณะทางด้านอารมณ์ของเพื่อนและจำนวนครั้งในการปฏิบัติต่อเพื่อนที่มีผลระดับปานกลางเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม บุคคลแต่ละคนจะพยายามที่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีต่อสังคม เพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกันกับเพื่อนได้เป็นอย่างดี โดยอารมณ์ที่ดีนั้นมีผลต่อแรงจูงใจในการช่วยเหลือและสร้างสัมพันธภาพที่ดีของเพื่อนให้เกิดขึ้นได้ แต่ถ้าหากอารมณ์เสียก็จะเป็นตัวขัดขวางไม่ให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือขึ้นและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนก็จะลดน้อยลง

Metzler (2001) ได้ทำการศึกษาและการประเมินการจัดโปรแกรมของโรงเรียนที่มีการสนับสนุนในเรื่องของพฤติกรรมเอื้อสังคม จากการศึกษาในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งศึกษาจากนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 617 คน ได้มีการจัดการโดยใช้วิธีการในการปฏิบัติ โดยได้ศึกษาจากข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน พร้อมกับใช้โปรแกรมที่สนับสนุนทางด้านพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพโดยวิธีการเพิ่มแรงเสริมทางบวกให้กับนักเรียนเพื่อที่จะเพิ่มระดับพฤติกรรมทางสังคมและลดระดับของความก้าวร้าวด้านพฤติกรรมของนักเรียนลง โดยวิธีการเสริมแรงก็จะเป็นการให้รางวัล การกล่าวคำชมเชย กับนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ซึ่งผลปรากฏว่าการใช้แรงเสริมทางบวกทางด้านพฤติกรรมเอื้อสังคมทำให้พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กลดลงและพฤติกรรมเอื้อสังคมของเด็กมีเพิ่มมากขึ้น

Rene (2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมและพฤติกรรมที่ต่อต้านทางสังคมในเด็กระยะก่อนเข้าสู่วัยรุ่น โดยครูและผู้ปกครองต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ซึ่งในขณะนี้ได้ให้ความสำคัญและเน้นย้ำในเรื่องของการอุทิศเพื่อสังคมและพฤติกรรมต่อต้านทางสังคม โดยได้ทำการศึกษาจากกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ซึ่งเป็นเด็กระยะก่อนเข้าสู่วัยรุ่นจำนวน 2,230 คน โดยได้มีการทดลองเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมและพฤติกรรมที่ต่อต้านทางสังคม โดยศึกษาจากพฤติกรรมที่เด็กมีโอกาสนในการกระทำทั้งทางดีและไม่ดี ซึ่งบุคคลในครอบครัวและครูจะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของเด็กโดยปราศจากการควบคุม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การแสดงของคนในครอบครัวและครูมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก โดยแรงผลักดันที่สำคัญที่จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเอื้อสังคมหรือต่อต้านทางสังคมก็มาจากการแสดงของบุคคลในครอบครัว

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม สรุปได้ว่า พฤติกรรมเอื้อสังคมนั้นสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นโดยวิธีการต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมการเล่น การสร้างสถานการณ์ ชุดส่งเสริมกิจกรรม การดูตัวแบบ การจัดโปรแกรมส่งเสริม กระบวนการในการสร้างค่านิยม ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เรียนรู้จากตัวแบบ การพูดและการสอนโดยตรงให้กับเด็ก การใช้การเสริมแรง การบันทึกความดี การสร้างสถานการณ์และการจัดทำโครงการ การดำเนินโปรแกรมฯ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาวิธีการต่าง ๆ เข้ามาอยู่ในโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งถนนทางบกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ที่มีการวัดตัวแปรตามก่อนและหลังการทดลอง (Pretest - Posttest Control Group Design) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งถนนทางบก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ห้องเรียนซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 137 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ซึ่งผู้วิจัยทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 137 คนทำ หลังจากนั้นให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด คัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ได้จำนวน 70 คน

2. นำนักเรียนทั้ง 70 คนทำแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน จากนั้นให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด คัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ได้จำนวน 35 คน
3. ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์โปรแกรม ให้นักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก ทั้งหมด 30 คน
4. นำนักเรียนทั้ง 30 คน มาทำการจัดสมาชิกเข้ากลุ่มโดยการสุ่ม (Randomly assigned) แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม
 - 2.2 แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน
 - 2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ภาคผนวก ค) ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อสังคม พฤติกรรมทางสังคม การรับรู้ทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแนวคิด วิธีการ และขั้นตอนการสร้างโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งสามารถแสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินโปรแกรมได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการสร้างโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

จุดประสงค์	หลักการเรียนรู้	ลำดับขั้นของกิจกรรม	กิจกรรม
เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้	ใช้หลักการเรียนรู้โดยตัวแบบ ได้แก่	1. ขั้นนำ เป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกัน	1. เกม ได้แก่จิ๊กซอว์ตาบอดหาของ
1. การช่วยเหลือ	1. ให้นักเรียนได้ศึกษาจากตัวแบบที่เป็นตัวแบบมีชีวิตและสัญลักษณ์	สร้างความรู้สึกร่วมกัน	2. บทบาทสมมติ ได้แก่ “ความช่วยเหลือซึ่งกัน” และ “ของที่หายไป”
2. การแบ่งปัน	2. ใช้หลักการเสริมแรงโดยให้รางวัลกับนักเรียน	สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้	3. การอภิปรายกลุ่มย่อย
3. การพลบโชน	3. ใช้หลักการสอนความรู้บรรยายให้กับนักเรียน	ให้เอื้อต่อการเรียนรู้	4. การใช้รูปภาพ ได้แก่ ช่วยเหลือแบ่งปัน
	4. ผู้สอนและผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์การได้สะท้อนความคิด การสรุปประยุกต์แนวคิด	2. ขั้นดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นที่สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดการเรียนรู้โดยตรงและเกิดปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม	5. การใช้เพลง “ลมพัดพัด”
		3. ขั้นสรุป สมาชิกสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมนั้น	6. จัดทำโครงการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมด้านการช่วยเหลือการแบ่งปัน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จุดประสงค์	หลักการเรียนรู้	ลำดับขั้นของ กิจกรรม	กิจกรรม
5. ให้เด็กมีประสบการณ์ 4. ขึ้นประเมินผล ในการฝึกปฏิบัติจริง เป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจ จากใบงาน การสังเกต การอภิปรายร่วมกัน			

2. ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก โดยการใช้กิจกรรมการนำเสนอตัวแบบ ซึ่งตัวแบบที่ใช้ในโปรแกรมครั้งนี้จะมี 2 แบบ คือ ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live models) อยู่ในกิจกรรมที่ 8 และ 9 ส่วนตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic models) ได้แก่ กิจกรรมที่ 2, 3, 4, 6 และ 7 กิจกรรมการสร้างสถานการณ์ 2 และ 7 การสอนโดยตรง การใช้แรงเสริมในทุกกิจกรรม เช่น การให้รางวัล การชมเชย การบันทึกความดีในกิจกรรมที่ 8 นอกจากนี้ยังมีการจัดทำโครงการเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในกิจกรรมที่ 10 และ 11 โดยการวิจัยครั้งนี้จัดกิจกรรมขึ้นทั้งหมดจำนวน 12 ครั้ง ดำเนินการครั้งละ 60 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ซึ่งมีรายละเอียดโครงสร้างดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและ อุปกรณ์	การประเมินผล
1. “ปลูกสัมพันธ ฉันกับเธอ”	1. แนะนำตัวเอง กับเพื่อนใน กลุ่มพร้อมทั้ง บอกชื่อเพื่อน ในกลุ่มได้	1. แจกใบงาน 2. เกมลมเพลมพัด 3. แจกใบความรู้ 4. เรียงแผ่นป้าย	1. ใบงาน 2. ใบความรู้ 3. กำหนดการ โปรแกรม	1. การสังเกต 2. ใบงาน 3. การอภิปรายผล

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและอุปกรณ์	การประเมินผล
	2. อธิบายถึงวัตถุประสงค์ วิธีการในการ ดำเนินกิจกรรม ช่วงเวลา สถานที่ในการ เข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจน บทบาท ของนักเรียนใน การเข้าร่วม กิจกรรม	5. ปฐมนิเทศ	และข้อตกลงเบื้องต้น 4.แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด 5. แผ่นป้ายนิเทศสีแดง และสีน้ำเงิน	
2. “สังคมน่าอยู่”	1.บอกความหมาย ของพฤติกรรม เอื้อสังคมได้ 2. อธิบายถึง ประเภทของ พฤติกรรม เอื้อสังคมได้ 3. อธิบาย ความหมาย ของพฤติกรรม การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลอบใจกันได้	1. บทบาทสมมติ 2. การบรรยาย รูปภาพ 3. แจกใบความรู้ 4. อธิปราชญ์กลุ่ม ย่อย	1. ใบงาน 2. ใบความรู้ 3. รูปภาพ 4. กระดานดำ 5. กล้องใส่ แผ่นภาพ	1. สังเกต 2. การตอบคำถาม 3. การซักถาม 4. ใบงาน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและอุปกรณ์	การประเมินผล
	4. แสดงบทบาท พฤติกรรมเอื้อ สังคมและไม่ เอื้อสังคมตาม สถานการณ์ที่ กำหนดได้			
3. “เอื้อสังคม”	1. อธิบายถึง ความสำคัญ ของพฤติกรรม เอื้อสังคมได้ 2. บอกวิธีการใน การปฏิบัติตน ให้มีพฤติกรรม เอื้อสังคม เกิดขึ้นได้ 3. ระบุลักษณะ พฤติกรรมของ ตัวแบบที่ นักเรียนศึกษา ได้	1. นักเรียน ช่วยกันสรุป ใบงาน 2. ศึกษาจาก VCD 3. อภิปราย ร่วมกัน 4. ใบความรู้	1. เครื่องเล่น VCD 2. แผ่น VCD 3. ใบงาน 4. ใบความรู้ 5. กระดาษ แข็ง 6. ปากกาเคมี 7. ของรางวัล	1. การสังเกต 2. การซักถาม 3. การตอบ คำถาม 4. ใบงาน
4. “สำรวจตน สำรวจใจ”	1. วิเคราะห์ การรับรู้ พฤติกรรม	1. อธิบายส่วนดี บกพร่องของ ดอกกุหลาบ	1. ดอกกุหลาบ 2. แบบวัด 3. ใบความรู้	1. การสังเกต 2. การตอบ คำถาม

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและ อุปกรณ์	การประเมินผล
	สังคมแห่งตน ว่าอยู่ในระดับใด	2. ทำแบบวัด การรับรู้	4. ใบงาน	3. ใบงาน
2. เปรียบเทียบ	ลักษณะบุคคล ที่มีการรับรู้	พฤติกรรม		4. การซักถาม
	สังคมแห่งตน ที่มีการรับรู้	3. แจกใบความรู้		5. การอภิปราย
	พฤติกรรม	4. อภิปรายกลุ่ม		6. แบบวัด
	สังคมแห่งตน			
	ทางบวกและ			
	ลบได้			
3. ระบุวิธีการ				
	ในการพัฒนา			
	ตนเองให้เกิด			
	การรับรู้			
	พฤติกรรม			
	สังคมแห่งตน			
	ได้			
4. อธิบายถึง				
	ความสัมพันธ์			
	ระหว่างการ			
	รับรู้พฤติกรรม			
	สังคมแห่งตน			
	และพฤติกรรม			
	เอื้อสังคมได้			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและ อุปกรณ์	การประเมินผล
5.“ช่วยเหลือ กัน สร้างสรรค์ สังคม”	1. อธิบาย ความสำคัญ ของพฤติกรรม การช่วยเหลือ ได้ 2. ระบุวิธีการใน การช่วยเหลือ ผู้อื่นทั้ง ทางด้านการ เรียนและ กิจกรรมของ โรงเรียน 3. อธิบาย ความรู้สึกลง ตนเองในการ ทำกิจกรรมที่ แสดงออกถึง พฤติกรรม การช่วยเหลือได้	1. นำรูปภาพคน เดือดร้อนให้ นักเรียนได้ แสดงความ ความเห็น 2. เกมปิดตา หาของ 3. แจกใบงาน 4. อภิปรายกลุ่ม 5. แจกใบความรู้	1. แผ่นภาพ 2. ผ้าปิดตา 3. ใบงาน 4. ใบความรู้ 5. ของสำหรับ ซ่อน	1. การสังเกต 2. การตอบคำถาม 3. การอภิปรายผล 4. การซักถาม 5. ใบงาน
6 “แบ่งปันกัน และกัน”	1. อธิบาย ความสำคัญ ของพฤติกรรม การแบ่งปันได้ 2. ระบุวิธีการใน การแบ่งปันได้	1. ให้นักเรียนดู รูปภาพการ บริจาค 2. เกมต่อจิ๊กซอส์ 3. แจกใบความรู้ 4. แจกใบงาน	1. แผ่นภาพ 2. ใบงาน 3. ใบความรู้ 4. จิ๊กซอส์ 5. ของรางวัล	1. การสังเกต 2. การตอบ คำถาม 3. การอภิปราย ผล 4. การซักถาม 5. ใบงาน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและอุปกรณ์	การประเมินผล
	ทั้งด้านการเรียนและกิจกรรมของโรงเรียน	5. อภิปรายร่วมกัน		
7. “ปลอบใจกัน สักนิดจิตแจ่มใส”	1. อธิบายความสำคัญ ของพฤติกรรม การปลอบโยน ได้ 2. ระบุวิธีการใน การแสดง พฤติกรรม การปลอบโยน ได้ 3. เปรียบเทียบ พฤติกรรม การปลอบโยนที่ แสดงออกทั้ง ด้านดีและลบ	1. ดูภาพเด็ก ร้องไห้ 2. บทบาทสมมติ 3. แจกใบงาน 4. อภิปรายผล ร่วมกัน 5. แจกใบความรู้	1. รูปภาพ 2. ใบงาน 3. ใบความรู้	1. การสังเกต 2. การตอบคำถาม 3. การอภิปรายผล 4. ใบงาน
8. “บุคคลที่ฉัน ชื่นชอบ”	1. ยกตัวอย่าง พฤติกรรมเอื้อ สังคมด้านการ ช่วยเหลือ การแบ่งปัน	1. ให้นักเรียน บอกชื่อบุคคล ที่ชื่นชอบ 2. นำเสนอตัว แบบที่ชื่นชอบ	1. แบบบันทึก บุคคลที่ ชื่นชอบ 2. ของรางวัล	1. การสังเกต 2. การตอบคำถาม 3. การแสดงความ คิดเห็น 4. ใบงาน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและอุปกรณ์	การประเมินผล
	การปลอมโยน ที่ตนเองศึกษา จากบุคคลที่ ชื่นชอบได้	3. อภิปรายผล ร่วมกัน		
	3. พัฒนาตนเอง ให้มีพฤติกรรม เอื้อสังคมที่ เหมาะสมเพิ่ม มากขึ้น			
9. “บันทึก ความดี”	1. ยกตัวอย่าง พฤติกรรมเอื้อ สังคมด้าน การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอมโยน ที่ตนเอง กระทำมาได้	1. นักเรียนแสดง ความคิดเห็น เกี่ยวกับ พฤติกรรม เอื้อสังคม	1. รูปภาพ พฤติกรรม เอื้อสังคม	1. การสังเกต
	2. อธิบาย ความคิดหรือ ความรู้สึกใน การแสดง พฤติกรรมเอื้อ สังคมได้	2. นักเรียน อภิปรายแบบ บันทึกความดี	2. สมุดบันทึก ความดี	2. การตอบคำถาม
	3. พัฒนาตนให้มี พฤติกรรม	3. อภิปรายผล ร่วมกัน	3. ของรางวัล	3. การอภิปรายผล
				4. สมุดบันทึก ความดี

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและ อุปกรณ์	การประเมินผล
	เอื้อสังคมที่ เหมาะสม เพิ่มขึ้นได้			
10. “ทำดีเพื่อสังคม”	1. เขียนรายละเอียดของโครงการและจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์โครงการได้ 2. อธิบายรายละเอียดของโครงการของตนเองได้ 3. อธิบายหน้าที่ของกรรมการแต่ละฝ่ายได้	1. นักเรียนวางแผนโครงการ 2. จัดวางตัวบุคคล 3. เขียนโครงการ 4. เตรียมอุปกรณ์	1. อุปกรณ์ในการจัดโครงการ	1. การสังเกต 2. การซักถาม 3. การอภิปรายผล 4. การซักถาม 5. โครงการ
11 “ทำดีเพื่อสังคม” (หลังเสร็จโครงการ)	1. บอกความรู้สึกของตนเองใน การทำโครงการได้ 2. แสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมของตนเองได้	1. บอกความรู้สึกในการทำโครงการ 2. แจกใบงาน 3. อภิปรายร่วมกัน	1. ใบงาน	1. การสังเกต 2. การตอบคำถาม 3. การอภิปราย 4. ใบงาน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ครั้งที่/เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อและ อุปกรณ์	การประเมินผล
3. พัฒนาตนเอง ให้มีพฤติกรรม เอื้อสังคมเพิ่ม มากขึ้น				
12 “ความทรงจำ ที่ดี”	1. ยกตัวอย่างสิ่ง ที่ได้เรียนรู้จาก การเข้าร่วม กิจกรรมได้	1. นักเรียนบอก ความรู้สึกใน การเข้าร่วม กิจกรรม	1.แบบสอบถาม ความคิดเห็น ต่อการเข้า ร่วมโปรแกรม	1. การสังเกต 2. การอภิปรายผล 3. การตอบคำถาม 4. แบบสอบถาม
	2. อภิปราย ความรู้สึก หรือสิ่งที่ ประทับใจใน การเข้าร่วม กิจกรรม	2.ทำแบบสอบถาม การเข้าร่วม โปรแกรม		
	3. ประเมินการ เข้าร่วม กิจกรรมของ ตนเองได้			

3. ผู้วิจัยนำโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกที่สร้างขึ้นเสนอต่อ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว และทางด้านการวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา 3 ท่าน (ภาคผนวก ข) เพื่อตรวจสอบความตรงตาม เนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความเหมาะสมของโปรแกรม ความครอบคลุมของสาระ

และความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงาน สื่อ และการประเมิน ปรากฏว่าผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำสรุปได้ดังนี้

3.1 ใบความรู้ ควรปรับตัวอักษรให้อ่านง่าย

3.2 ใบความรู้ใช้ภาษาค่อนข้างยาก ควรปรับข้อความให้เข้าใจง่ายไม่ยากเกินไปสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.3 ใบงาน ควรมีรูปภาพที่ดึงดูด เป็นที่น่าสนใจ สีสันสดใส

4. นำโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกมาปรับปรุงตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

5. นำโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เมื่อนำโปรแกรมไปทดลองใช้แล้วพบว่า กิจกรรม “สังคมน่าอยู่” ซึ่งอยู่ในกิจกรรม ครั้งที่ 2 นั้นรูปภาพที่แสดงบางภาพไม่น่าสนใจ ไม่มีสี บางภาพเป็นภาพขาวดำทำให้การสื่อความหมายของภาพไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงปรับภาพให้ดึงดูดและสื่อความหมายได้ง่ายขึ้นโดยปรับเป็นภาพสี มีความชัดเจนของภาพ และในการทำกิจกรรมการอภิปรายภาพผู้วิจัยให้เวลาน้อยเกินไปทำให้เด็กบ้างกลุ่มไม่ได้อธิบายรายละเอียด จึงได้มีการปรับเพิ่มเวลาขึ้นอีกเพื่อให้นักเรียนมีเวลาทำกิจกรรมเพียงพอ นอกจากนี้กิจกรรม “แบ่งปันกันและกัน” ซึ่งอยู่ในกิจกรรมครั้งที่ 6 นั้นการต่อรูปภาพให้สมบูรณ์ของนักเรียนใช้เวลาน้อยมากนักเรียนบอกว่าภาพง่ายเกินไป ผู้วิจัยจึงปรับให้มีจำนวนรูปที่นำมาประกอบเพิ่มมากขึ้นและรูปทรงแตกต่างกัน เพื่อให้มีความเหมาะสมก่อนที่จะนำไปใช้ในการทดลองจริงโดยรายละเอียดของโปรแกรمدังกล่าวผนวก ก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโปรแกรม ฯ (ภาคผนวก ง)

2.1 แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม

แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแบบวัดพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของวันดี ละอองทิพรส (2540) โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ การแบ่งปัน 6 ข้อ การช่วยเหลือ 5 ข้อ และการพลบโยน 7 ข้อ รวมทั้งหมด 18 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อความทั้ง 18 ข้อ มาพัฒนา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดพฤติกรรมด้านความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่และการเสียสละของ จันทนะ วิไลพัฒน์ (2542) โดยแบ่งเป็นแบบวัดพฤติกรรมทางใจ 5 ข้อ พฤติกรรมทางกาย 5 ข้อ พฤติกรรมทางวาจา 5 ข้อ พฤติกรรมทางสติปัญญา 5 ข้อ พฤติกรรมทางทรัพย์สินของ 5 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกข้อความ 12 ข้อ คือ ข้อ 1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 21 และ 23 มาพัฒนา โดยผู้วิจัยนำแบบวัดทั้งสองมาปรับเปลี่ยนภาษาและสถานการณ์ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่นักเรียนสามารถแสดงออกมาให้เห็นเป็นพฤติกรรมมากที่สุด

ลักษณะของแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม

แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม ประกอบด้วยข้อความทั้งหมด 30 ข้อ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ คือ “มากที่สุด” “มาก” “น้อย” และ “น้อยที่สุด” ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านพฤติกรรมเอื้อสังคม 3 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมการช่วยเหลือ มี 10 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1, 4, 5, 10, 15, 16, 19, 22, 25 และ 28
2. พฤติกรรมการแบ่งปัน มี 10 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 2, 6, 7, 11, 12, 17, 29, 23, 26 และ 29
3. พฤติกรรมการพลบโยน มี 10 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 3, 8, 9, 13, 14, 18, 21, 24, 27 และ

วิธีการตอบและเกณฑ์การให้คะแนนแบบวัด

วิธีการตอบแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่านักเรียนมีการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน โดยคำตอบมี 4 ตัวเลือก คือ “มากที่สุด” “มาก” “น้อย” และ “น้อยที่สุด”

การให้คะแนนนั้นดูจากข้อความ ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก (Positive Scale) ตอบ

“มากที่สุด”	ให้	4	คะแนน
“มาก”	ให้	3	คะแนน
“น้อย”	ให้	2	คะแนน
“น้อยที่สุด”	ให้	1	คะแนน

ได้แก่ ข้อ 1, 2, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 14, 15, 17, 19, 21, 22, 24, 26, 27, 30

การให้คะแนนนั้นดูจากข้อความ ถ้าเป็นข้อความเชิงลบ (Negative Scale) ตอบ

“มากที่สุด”	ให้	1	คะแนน
“มาก”	ให้	2	คะแนน
“น้อย”	ให้	3	คะแนน
“น้อยที่สุด”	ให้	4	คะแนน

ได้แก่ ข้อ 3, 6, 9, 10, 13, 16, 18, 20, 23, 25, 28, 29

การคิดคะแนน คะแนนที่ต่ำที่สุดคือ 30 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 120 คะแนน

ความเชื่อมั่นและความตรงของแบบวัด (Reliability และ Validity)

แบบวัดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมของวันดี ละอ่อนทิพรส (2540) โดยได้นำแบบวัดดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาตรวจสอบภาษาและคำถาม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ การแบ่งปัน 6 ข้อ การช่วยเหลือ 5 ข้อและการพลบโชน 7 ข้อรวมทั้งหมด 18 ข้อ ต่อจากนั้นนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 60 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-test Correlation) ตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำ

แบบวัดของจันทนะ วิไลพัฒน์ (2542) เป็นแบบวัดพฤติกรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละจำนวน 25 ข้อ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละทางใจ ทางกาย ทางวาจา ทางสติปัญญา และทางทรัพย์สินของ พฤติกรรมละ 5 ข้อ ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามปลายเปิดที่กำหนดสถานการณ์ให้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และจุดประสงค์ แบบวัดและนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาให้คะแนนเป็นรายข้อตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วนำคะแนนนั้นมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งค่า IOC ที่ได้มีค่าตั้งแต่ 0.80 - 1.00 นำแบบวัดที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนบ้านคลองลาว ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาและความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่ต้องการวัด ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) จำนวน 35 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างและนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรของ Cronbach โดยตรวจหาความเที่ยงด้วยการหาค่าความสอดคล้องภายในแบบวัดด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.84 และหาค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีการทดสอบซ้ำ (Test – Retest) เว้นระยะห่างระหว่างครั้งแรกกับครั้งที่ 2 เป็นเวลา 14 วัน กับนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) กลุ่มเดิม จำนวน 35 คน ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83

2.2 แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน

แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความไม่เห็นแก่ตัวของศุภวัฒน์ ดีสงคราม (2540) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดสภาพความรู้สึกรู้สึกหรือความโน้มเอียงทางด้านจิตใจของบุคคลที่มีต่อจริยธรรมด้านความไม่เห็นแก่ตัว ยึดการสร้างตามแนวการสร้างสเกลวัดทัศนคติของลิเคิร์ต (Likert's Scale) จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับเปลี่ยนภาษา สถานการณ์ให้มีความเหมาะสมซึ่งสามารถแสดง

ออกมาให้เห็นเป็นพฤติกรรมได้ จำนวน 30 ข้อ คือ ข้อ 1-8, 11, 14, 17-22, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 33, 35-40

ลักษณะของแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน

แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน ประกอบด้วยข้อความทั้งหมด 30 ข้อ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ คือ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” “เห็นด้วย” “ไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน 5 ด้าน คือ

1. การช่วยเหลือในด้านการเรียน มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1, 6, 7, 13, 21 และ 26
2. กิจกรรมของโรงเรียน มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 2, 4, 14, 15, 22 และ 27
3. การเสียดสี มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 3, 9, 10, 16, 23 และ 28
4. การให้อภัย มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 8, 11, 17, 18, 24, และ 29
5. การไม่หวังประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียว มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 5, 12, 19, 20, 25 และ 30

วิธีการตอบและเกณฑ์ในการให้คะแนน

วิธีการตอบแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่า นักเรียนมีการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน โดยคำตอบมี 4 ตัวเลือก คือ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” “เห็นด้วย” “ไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

การให้คะแนนนั้นดูจากข้อความ ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก (Positive Scale) ตอบ

“เห็นด้วยอย่างยิ่ง”	ให้	4	คะแนน
“เห็นด้วย”	ให้	3	คะแนน

“ไม่เห็นด้วย”	ให้	2	คะแนน
“ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”	ให้	1	คะแนน

ได้แก่ ข้อ 2, 3, 5, 6, 8, 9, 12, 14, 15, 17, 18, 21, 23, 25, 27, 28, 29

การให้คะแนนนั้นดูจากข้อความ ถ้าเป็นข้อความเชิงลบ (Negative Scale) ตอบ

“เห็นด้วยอย่างยิ่ง”	ให้	1	คะแนน
“เห็นด้วย”	ให้	2	คะแนน
“ไม่เห็นด้วย”	ให้	3	คะแนน
“ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”	ให้	4	คะแนน

ได้แก่ ข้อ 1, 4, 7, 10, 11, 13, 16, 19, 20, 22, 24, 26, 30

การคิดคะแนน คะแนนที่ต่ำที่สุดคือ 30 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 120 คะแนน

ความเชื่อมั่นและความตรงของแบบวัด (Reliability และ Validity)

แบบวัดที่นำมาใช้ในครั้งนี้พัฒนาขึ้นจากแบบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรมของ ศุภวัฒน์ ดีสงคราม (2540) ซึ่งยึดหลักการสร้างตามแนวการสร้างสเกลวัดทัศนคติของลิเคอร์ต์ โดยให้ผู้สอบอ่านข้อความแล้วเลือกตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” “เห็นด้วย” “ยังตัดสินใจไม่ได้” “ไม่เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” จำนวน 40 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพขั้นต้นของแบบทดสอบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางคุณธรรมจริยธรรมทางจิตวิทยาและทางด้านการวัดผลทางการศึกษา จำนวน 7 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของภาษาและตรวจสอบแบบทดสอบเป็นรายข้อว่าวัดได้ตรงกับจริยธรรมที่กำหนดหรือไม่ เกณฑ์ในการพิจารณาครั้งนี้ใช้ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ทดสอบกับนักเรียนจำนวน 100 คน หาค่าจำแนกเป็นรายข้อ เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่ดี คือ ข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป แล้วปรับปรุงข้อไม่ดี ทดสอบครั้งที่ 2 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกที่คัดเลือกและปรับปรุงไปทดสอบกับนักเรียน จำนวน 105 คน วิเคราะห์รายข้อจากการทดสอบ ครั้งที่ 2 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อ โดยใช้ t -test แล้วคัดเลือกข้อที่ดี ข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ทดสอบครั้งที่ 3 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วจากการทดสอบครั้งที่ 2 ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 403 คน หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนไปให้ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา

(Content Validity) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาและความสอดคล้องของ ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่ต้องการวัด ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) จำนวน 35 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างและนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรของ Cronbach โดยตรวจหาความเที่ยงด้วยการหาค่าความสอดคล้องภายในแบบวัดด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83 และหาค่าความเที่ยงโดยใช้ วิธีการทดสอบซ้ำ (Test – Retest) เว้นระยะห่างระหว่างครั้งแรกกับครั้งที่ 2 เป็นเวลา 14 วัน กับนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) กลุ่มเดิม จำนวน 35 คน ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.80

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคม แห่งตนทางบวก

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโปรแกรม ฯ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ให้นักเรียนที่ เข้าร่วมโปรแกรมเป็นผู้ตอบแบบสอบถามภายหลังการเข้าโปรแกรม ฯ ทั้งหมด 12 ครั้ง ซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม ฯ ในประเด็นความสนใจและความเหมาะสมของกิจกรรมต่าง ๆ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 10 ข้อ เป็นลักษณะคำถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วม บรรยายภาพ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม การบรรยาย การได้แสดงความคิดเห็น ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม เป็นต้น วิธีตอบแบบสอบถามนักเรียนต้องพิจารณาว่าจากการเข้าร่วม โปรแกรมทั้ง 12 ครั้ง นักเรียนได้รับประสบการณ์มากน้อยเพียงใด โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ “มากที่สุด” “มาก” “น้อย” และ “น้อยที่สุด” โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	4	คะแนน
มาก	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นข้อความปลายเปิด โดยผู้ตอบสามารถแสดง ความคิดเห็นได้อย่างอิสระเกี่ยวกับการดำเนินโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

ขั้นที่ 1 ก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแจ้งความจำนงค์ต่อผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการทดลองและเก็บข้อมูลกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551

2. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

2.1 ให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 137 คน ทำแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมแล้วตรวจให้คะแนน ได้นักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 จำนวน 70 คน

2.2 นำนักเรียน 70 คนทำแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ได้นักเรียนที่มีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 จำนวน 35 คน

2.3 ประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมโปรแกรม ได้นักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม ๓๑ จำนวน 30 คน ทำการจัดสมาชิกเข้ากลุ่มโดยการสุ่ม (Randomly assigned) เข้าเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน

ขั้นที่ 2 ทดลอง

ผู้วิจัยทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 12 ครั้ง เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที ตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม 2552 ถึงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552 ช่วงเวลา 15.30-16.30 น. เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อ การเรียนของนักเรียนและทางโรงเรียนได้ทำหนังสือขออนุญาตผู้ปกครองของนักเรียนในการเข้าร่วม โปรแกรม ณ ห้องภาษาไทย ชั้น 3 ของโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ส่วนกลุ่มควบคุมให้ เรียนตามปกติแต่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

ขั้นที่ 3 หลังการทดลอง

หลังเสร็จสิ้นการจัดโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกจำนวน 12 ครั้ง ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ในการจัดกิจกรรมครั้งที่ 12 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบประเมินความคิดเห็น ต่อโปรแกรม ฯ ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552
2. ภายหลังจากสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ในวันพฤหัสบดีที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552 ผู้วิจัยให้ นักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองทำแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคม แห่งตน หลังจากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจาก แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนน ต่อไปนี้

2.1 แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียน กลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งไม่เป็นอิสระต่อกัน โดยใช้สถิติพารามตริก (Parametric Statistics) Paired – Samples t-test

2.2 แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลอง ซึ่งเป็นอิสระต่อกัน โดยใช้สถิติพารามตริก (Parametric Statistics) Independent – Samples t-test

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อโปรแกรมฯ ซึ่งแบบสอบถามมี 2 ตอน ตอนแรกเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อโปรแกรม ฯ เป็นข้อความประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 10 ข้อ ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ สำหรับส่วนที่สองเป็นข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและความถี่

2.4 กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งผ่านการทดสอบความถูกต้อง โดยใช้สถิติ The Kolmogorov – Smirnov One Sample Test และพบว่า มีการแจกแจงของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม เป็น โค้งปกติ (ตารางผนวก จ) ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก และการทดสอบสมมุติฐาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกของนักเรียนกลุ่มทดลอง

ตอนที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้
พฤติกรรมสังคมแห่งตนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง (จำนวน 30 คน)

กลุ่มตัวอย่าง	พฤติกรรมเอื้อสังคม			
	ก่อนทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มทดลอง	70.93	5.12	84.60	11.90
กลุ่มควบคุม	71.40	4.98	72.53	8.99

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมก่อนการทดลองของ
กลุ่มทดลองมีค่า 70.93 คะแนน กลุ่มควบคุม 71.40 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 5.12 และ
4.98 คะแนน ตามลำดับและหลังการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ
84.60 และ 72.53 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 11.90 และ 8.99 คะแนน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของ
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง (จำนวน 30 คน)

กลุ่มตัวอย่าง	การรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน			
	ก่อนทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มทดลอง	78.07	4.07	87.47	9.65
กลุ่มควบคุม	77.73	4.49	78.60	4.80

จากตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองมีค่า 78.07 คะแนน กลุ่มควบคุม 77.73 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 4.07 และ 4.49 คะแนน ตามลำดับและหลังการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 87.47 และ 78.60 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 9.65 และ 4.80 คะแนน ตามลำดับ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของ
นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคม
แห่งตนทางบวกที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม และการทดสอบสมมุติฐาน

ก่อนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณสมบัติและความเท่าเทียมของการจัด
กระทำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) ซึ่งผลปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ก่อนการทดลอง (จำนวน 30 คน)

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	15	70.93	5.12	0.25	0.80
กลุ่มควบคุม	15	71.40	4.48		

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมเอื้อสังคมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง (จำนวน 30 คน)

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	15	77.73	4.49	0.21	0.83
กลุ่มควบคุม	15	78.07	4.08		

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคุณสมบัติและความเท่าเทียมกันเหมาะสมที่จะจัดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

ภายหลังการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม และการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ

สมมติฐานที่ 1 หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งผลแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง (จำนวน 15 คน)

ระยะการทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการทดลอง	70.93	5.12	3.87	0.00
หลังการทดลอง	84.66	11.81		

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์พบว่า ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย กล่าวคือ ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง

สมมติฐานที่ 2 หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งผลแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง (จำนวน 15 คน)

ระยะการทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการทดลอง	78.07	4.08	3.65	0.00
หลังการทดลอง	87.47	9.65		

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์พบว่า ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย กล่าวคือ หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่าก่อนทดลอง

สมมติฐานที่ 3 หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งผลแสดงได้ในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	15	84.66	11.81	3.16	0.00
กลุ่มควบคุม	15	72.53	8.99		

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์พบว่า ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย กล่าวคือ ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สมมติฐานที่ 4 หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งผลแสดงได้ในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	15	87.47	9.65	3.18	0.00
กลุ่มควบคุม	15	78.60	4.81		

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์พบว่า ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย กล่าวคือ ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จากตารางที่ 7-10 แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกข้อ สำหรับในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังการทดลองปรากฏในตารางที่ 11 และ 12 ดังนี้

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง (จำนวน 15 คน)

ระยะการทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการทดลอง	71.40	4.98	0.524	0.608
หลังการทดลอง	72.53	8.99		

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมหลังการทดลองและก่อนทดลองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง (จำนวน 15 คน)

ระยะการทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการทดลอง	77.73	4.50	0.558	0.585
หลังการทดลอง	78.60	4.80		

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนหลังการทดลองและก่อนทดลองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโปรแกรม
พัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกของนักเรียนกลุ่มทดลอง**

หลังจากกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก จำนวน 12 ครั้ง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นต่อโปรแกรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ผลปรากฏในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงค่าร้อยละของระดับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกของนักเรียนกลุ่มทดลอง

รายการ	ค่าร้อยละของระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมก่อน				
การเข้าร่วมโปรแกรม	0.00	26.67	53.33	0.00
2. ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมหลัง				
การเข้าร่วมโปรแกรม	60.00	40.00	0.00	0.00
3. นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ				
ต่อผู้อื่น	53.33	46.67	0.00	0.00
4. ผู้วิจัยบรรยายเนื้อหาชัดเจนและน่าสนใจ	73.33	26.67	0.00	0.00
5. เนื้อหา/สื่ออุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม	60.00	40.00	0.00	0.00
6. โอกาสในการซักถามหรือแสดงความคิดเห็น	26.67	60.00	0.00	0.00
7. ระยะเวลาที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม	26.67	73.33	0.00	0.00
8. สถานที่มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม	46.67	46.67	6.66	0.00
9. ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม	86.67	13.33	0.00	0.00
10. นักเรียนได้ทำกิจกรรมครบตามวัตถุประสงค์	86.67	13.33	0.00	0.00

จากตารางที่ 13 เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่มีต่อโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกในเรื่องต่าง ๆ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นระดับมากถึงมากที่สุด จำนวน 7 ข้อ คือ ข้อ 2, 3, 4, 5, 7, 9 และ 10 ได้แก่เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม

เอื้อสังคมหลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติต่อผู้อื่น ผู้วิจัยบรรยายเนื้อหาชัดเจนและน่าสนใจ เนื้อหา/สื่ออุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม ระยะเวลาที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและนักเรียนได้ทำกิจกรรมครบตามวัตถุประสงค์ ส่วนอีก 3 ข้อ กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นกระจายตั้งแต่ระดับน้อยไปถึงมากที่สุด คือ ข้อ 1, 6 และ 8 ซึ่งได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม โอกาสในการซักถามหรือแสดงความคิดเห็นและสถานที่มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม

ส่วนความคิดในตอนที่ 2 ที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองแสดงความคิดเห็นในตอนที่ 2 มีนักเรียนให้ข้อมูล 11 คน ไม่แสดงความคิดเห็น 4 คน ความคิดเห็นของนักเรียนสรุปได้ดังนี้

1. อยากมีกิจกรรมแบบนี้อีกเพราะสนุก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและได้ความรู้ จำนวน 9 คน

2. กิจกรรมนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตปัจจุบันและสังคมเป็นการให้เด็กคิดดี ทำดี พุทธิ นิสัยดี เป็นการสร้างอนาคตที่ดีให้กับเด็กในกรุงเทพมหานครเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ ไม่คิดทำผิดเหมือนปัจจุบัน จำนวน 1 คน

3. อยากให้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมมากกว่านี้ จำนวน 1 คน

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มทดลอง แสดงให้เห็นว่านักเรียนได้มองเห็นถึงประโยชน์ด้านต่าง ๆ ทั้งความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม บรรยากาศ สถานที่ การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ สื่อและอุปกรณ์ที่นำเสนอให้นักเรียนได้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกนั้นสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อวิจารณ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยอธิบายได้ดังนี้

1) ผลจากการศึกษาโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ภายหลังจากทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 7) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเอื้อสังคมเพิ่มขึ้นจาก 70.93 เป็น 84.60 จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมจึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 1 และผลการวิจัยนักเรียนกลุ่มทดลองภายหลังจากทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 8) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนเพิ่มขึ้นจาก 78.07 เป็น 87.47 จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 2 นอกจากนี้ผลการวิจัยภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 9) จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่านักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมผลการวิจัยจึงสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 และผลการวิจัยยังพบว่าภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 10) จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงสรุปได้ว่านักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมผลการวิจัยจึงสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 4

โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งโดยการนำตัวแบบมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมสอดคล้องกับแนวคิดของเดิมศักดิ์ คทาวณิช (2549) ที่กล่าวถึงการพัฒนาพฤติกรรม

เอื้อสังคมโดยการให้ตัวแบบของการช่วยเหลือซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้จากตัวแบบ (Model Learning Theory) ที่ว่าผู้ที่แสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือแล้วได้รับการยกย่องชมเชยหรือได้รับรางวัลจากสังคม บุคคลอื่นในสังคมย่อมเกิดความต้องการที่จะเลียนแบบพฤติกรรมการใช้ความช่วยเหลือเช่นนั้นบ้างเพื่อที่จะได้รับการตอบสนองในทำนองเดียวกันเช่นเดียวกับ Baumeister and Bushman (2008) ที่กล่าวถึงการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมโดยการจัดให้ดูตัวแบบ ซึ่งเป็นตัวแบบที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการกระทำของตัวแบบซึ่งเด็กจะเกิดการเรียนรู้วิธีการให้การช่วยเหลือมากกว่าเด็กที่ไม่ได้มีตัวแบบสอดคล้องกับแนวคิดของ Bar-tal (1976) ที่ว่าตัวแบบเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งให้เกิดพฤติกรรมขึ้นในสังคมเป็นการสังเกตพฤติกรรม โดยมีความพยายามที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้มาโดยมีการทบทวนในพฤติกรรม โดยได้ศึกษาจากงาน Bandura ซึ่งให้เด็กได้ทำการสังเกตตัวแบบโดยเมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมอะไรแล้วได้รับรางวัล ผู้สังเกตก็จะเกิดการสังเกตพฤติกรรมนั้นซึ่งพฤติกรรมที่เด็กสังเกตต้องเป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจ เมื่อเด็กได้สังเกตและจำได้ก็จะปฏิบัติตามโดยหวังที่จะได้รับรางวัลเหมือนกับตัวแบบที่ได้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่ใช้ตัวแบบ ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่สังเกตตัวแบบที่ตนเองอยากจะเลียนแบบ ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะต้องเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ ของตัวแบบอย่างละเอียดหากตัวแบบพูดอย่างหนึ่งแล้วทำอย่างหนึ่งเด็กก็จะเลียนแบบการกระทำของตัวแบบที่ไม่เป็นความจริง นอกจากนี้เด็กก็ควรจะได้รับโอกาสที่ดีในการสังเกตและเรียนรู้เกี่ยวกับตัวแบบพร้อมกับได้มีโอกาสกระทำตามตัวแบบที่ได้เรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นส่งเสริมการกระทำที่ดีของพฤติกรรมเอื้อสังคม นอกจากนี้ แนวคิดของจิราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ (2550: 349) ที่ว่าพฤติกรรมเอื้อสังคมนั้นอาจเกิดจากการดูตัวแบบ (modeling effects) โดยได้มีการศึกษาพบว่าบุคคลที่เสียสละและชอบช่วยเหลือสังคมมักมีพ่อแม่ที่ชอบช่วยเหลือสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของสุคนธรส หุตะวัฒนะ (2550) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคการเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจาที่มีต่อจิตสาธารณะผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจามีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวแบบ 2 ประเภท Live models คือตัวแบบที่เป็นคนจริงที่ยังมีชีวิตอยู่ และสามารถสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบได้โดยตรง โดยไม่ผ่านสื่อใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น ตัวแบบที่เป็นสมาชิกภายในครอบครัว ครู เพื่อนบ้าน เพื่อนเล่น เพื่อนในชั้นเรียนที่โรงเรียน เป็นต้น เรียกการเรียนรู้จากตัวแบบนี้ว่า Direct models (วรรณิ ลิ้มอักษร, 2551: 89-90) โดยผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในโปรแกรมซึ่งอยู่ในส่วนของกิจกรรมครั้งที่ 7 -11 และการนำเสนอตัวแบบในรูปของ Symbolic models เป็นตัวแบบที่ปรากฏให้เห็นในหนังสือ นวนิยาย นิทาน ชีวิตประวัติของบุคคล โทรทัศน์ ภาพยนตร์ จะต้องเป็นตัวแบบที่

มีชีวิตอยู่จริง สมมติขึ้นมา หรือเป็นตัวการ์ตูนก็ได้ เรียนรู้จากตัวแบบนี้ว่า Symbolic models และถ้าผู้เรียนดัดแปลงพฤติกรรมที่สังเกตจากตัวแบบที่หลากหลายนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน แล้วนำมาสร้างพฤติกรรมใหม่ได้ เรียกการเรียนรู้แบบนี้ว่า Synthesized modeling ซึ่งอยู่ในส่วนของกิจกรรมครั้งที่ 2-6 และ 10-11 จึงสรุปได้ว่าการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมโดยใช้ตัวแบบเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมได้

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกสามารถพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมได้ดีกว่าการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน และจากกิจกรรมทั้ง 12 ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองได้ปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย การให้นักเรียนได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันจากกิจกรรมแรกที่ผู้วิจัยให้นักเรียนได้เล่นเกม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นักเรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมเอื้อสังคมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอบโยน ทั้งนี้ นักเรียนยังได้สำรวจตนเองเกี่ยวกับการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนว่าตนเองมีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใดซึ่งทำให้นักเรียนได้ทราบและพัฒนาตนเองให้มีพฤติกรรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะนำไปสู่พฤติกรรมเอื้อสังคม นอกจากนี้ นักเรียนยังได้เรียนรู้พฤติกรรมเอื้อสังคมผ่านการแสดงบทบาทสมมติ การศึกษาตัวแบบ การสอนโดยตรง การบันทึกความดีที่นักเรียนได้แสดง การเสริมแรงเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมหรือทำตามคำสั่งพร้อมกับได้จัดโครงการเพื่อให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริง จึงทำให้หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่าก่อนทดลอง

2) การพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมนั้นมีผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ร่วมด้วย เช่น อายุ เนื่องจากนักเรียนในกลุ่มทดลองมีอายุระหว่าง 10-13 ปี ซึ่งเป็นวัยที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมที่เอื้อสังคมได้ ดังที่ Mussen and Eisenberg (1977) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมเอื้อสังคมจะมีความสัมพันธ์กับอายุ โดยในช่วงเด็กก่อนวัยเรียนจะมีพฤติกรรมการแบ่งปันและการช่วยเหลือจะไม่มีความสัมพันธ์กับอายุ แต่พฤติกรรมเอื้อสังคมจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญตามอายุในช่วงระหว่าง 4-13 ปี โดยมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การสวมบทบาท ความร่วมรู้สึก โดยมีทักษะในการช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการส่งเสริมพฤติกรรมเอื้อสังคมจึงควรกระทำในช่วงวัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัญจานีก (2520) พบว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ควรพัฒนาปลูกฝังให้กับเด็ก ที่มีอายุระหว่าง 2 - 13 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กที่กำลังอยู่ในสถานศึกษาในระดับอนุบาล และระดับประถมศึกษา เป็นวัยที่สามารถสร้างเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งถ้าเลยช่วงนี้ไปแล้วการที่จะ

ปลูกฝังสร้างเสริม และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม จึงส่งผลให้ช่วยวัยที่ใช้ในการทดลองนี้สามารถพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมให้เกิดขึ้นได้

3) จากการการศึกษาการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก ของนักเรียนกลุ่มทดลอง (ตารางที่ 13) โดยการตอบแบบสอบถามนักเรียนกลุ่มทดลองโดยใช้คำร้อยละแสดงให้เห็นว่าก่อนที่นักเรียนกลุ่มทดลองจะมาเข้าโปรแกรมการพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกนั้นนักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 53.33 แต่เมื่อหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมเพิ่มมากขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมด้วยการใช้เกม บทบาทสมมติ การศึกษาตัวแบบ การบันทึกความดี การสอนโดยตรงและการจัดโครงการให้กับเด็กโดยเน้นในเรื่องของพฤติกรรมเอื้อสังคม 3 ด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลบโยนทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเอื้อสังคมเพิ่มมากขึ้น แสดงได้จากการตอบคำถามข้อที่ 2 นอกจากนี้คำร้อยละความคิดเห็นที่นักเรียนตอบว่ามากถึงมากที่สุดมี 7 ข้อ ได้แก่ นักเรียนสามารถนำสิ่งเรียนรู้ไปปฏิบัติต่อผู้อื่น ผู้วิจัยบรรยายเนื้อหาได้ชัดเจนและน่าสนใจ เนื้อหา/สื่อที่ใช้มีความเหมาะสม สถานที่มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและนักเรียนได้ทำกิจกรรมครบตามวัตถุประสงค์ และอีก 2 ข้อนักเรียนตอบอยู่ในระดับมาก ได้แก่ โอกาสในการซักถามหรือแสดงความคิดเห็นและระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตว่ามีอยู่ 2 ข้อ ที่ระดับความคิดเห็นระดับความคิดเห็นแตกต่างอยู่ในระดับน้อยถึงมากที่สุด ได้แก่ 1.โอกาสในการซักถามหรือแสดงความคิดเห็นทั้งนี้อาจเนื่องมาจากช่วงแรกผู้วิจัยใส่กิจกรรมให้มากเกินไปโดยผู้วิจัยเป็นผู้พูดเสียส่วนใหญ่ และเนื่องจากนักเรียนยังไม่เกิดความคุ้นเคยซึ่งกันและกันการพูดจึงเป็นหน้าที่ของผู้วิจัยเป็นหลักและนักเรียนบางคนเมื่อให้แสดงความคิดเห็นก็ไม่ยอมพูดแสดงความคิดเห็นใด ๆ ออกมา ผู้วิจัยจึงต้องให้นักเรียนทำงานกลุ่ม โดยพยายามที่ไม่ให้นักเรียนห้องเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกันเพื่อที่นักเรียนจะได้รู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนห้องอื่นมากขึ้นและยังให้นักเรียนแบ่งกันออกมารายงานหน้าชั้นพร้อมให้แสดงความคิดเห็นของตนเองนอกจากนี้อาจเป็นเพราะจำนวนสมาชิกในการทำกิจกรรมมากเกินไป การที่จะให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นทั้งหมดจึงเป็นไปได้ยากเนื่องจากช่วงเวลาในการทำกิจกรรมไม่เพียงพอ 2. สถานที่มีความเหมาะสมในการทำกิจกรรม โดยกิจกรรมแรกของการเข้าร่วมโปรแกรมครูผู้ดูแลได้ให้ใช้ห้องประชุมซึ่งเป็นห้องโล่งกว้างอยู่ชั้นล่างสุดหน้าต่างเป็นแผงเหล็กและภายนอกมีสนามเด็กเล่น เครื่องเล่นต่าง ๆ โดยช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมเป็นเวลาที่ได้เลิกในโรงเรียนออกมาเล่นเครื่องเล่นทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองไม่มีสมาธิ ผู้วิจัยจึงได้ปรึกษาครูผู้ดูแลซึ่งครูผู้ดูแลจึงให้ใช้ห้องภาษาไทยซึ่งสามารถทำกิจกรรมได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของการโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ที่มีการวัดตัวแปรตามก่อนและหลังการทดลอง (Pretest - Posttest Control Group Design)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ห้องเรียนซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 137 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักเรียนที่มีค่าคะแนน แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 จำนวน 30 คน จากนั้นจัดสมาชิกเข้ากลุ่มโดยการสุ่ม (Randomly assigned) เข้าเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน ทางบวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม

2.2 แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 137 คน ทำแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมแล้วตรวจให้คะแนน ได้นักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 จำนวน 70 คน นำนักเรียน 70 คน ทำแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนตรวจให้คะแนน ตามเกณฑ์ได้นักเรียนที่มีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 จำนวน 35 คน ประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมโปรแกรม ได้นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม ๓ จำนวน 30 คน จากนั้นจัดสมาชิกเข้ากลุ่มโดยการสุ่ม (Randomly assigned) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน

ขั้นที่ 2 ทดลอง

ให้นักเรียนกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกจำนวน 12 ครั้ง เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที ตั้งแต่วันศุกร์ที่ 9 มกราคม 2552 ถึงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552 เวลา 15.30-16.30 น. ณ ห้องภาษาไทย ชั้น 3 ของโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ส่วนกลุ่มควบคุมให้เรียนตามปกติแต่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

ขั้นที่ 3 หลังการทดลอง

หลังเสร็จสิ้นการจัดโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกจำนวน 12 ครั้ง แล้วให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบประเมินความคิดเห็นต่อโปรแกรม ๓ ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552

และภายหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ในวันพฤหัสบดีที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองทำแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน หลังจากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนน ต่อไปนี้

2.1 แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งไม่เป็นอิสระต่อกัน โดยใช้สถิติพารามेटริก (Parametric Statistics) Paired – Samples t-test

2.2 แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมและแบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลอง ซึ่งเป็นอิสระต่อกัน โดยใช้สถิติพารามेटริก (Parametric Statistics) Independent – Samples t-test

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อโปรแกรม ฯ ซึ่งแบบสอบถามมี 2 ตอน ตอนแรกเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเป็นข้อความให้ประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 10 ข้อ ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ สำหรับส่วนที่สองเป็นข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและความถี่

2.4 กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. มีความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
2. มีความแตกต่างของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
3. มีความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง
4. มีความแตกต่างของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง
5. กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเอื้อสังคมเพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก สามารถพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมให้เพิ่มขึ้นได้ การใช้โปรแกรมผู้ใช้ต้องมีความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรม การเตรียมความพร้อมสำหรับสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น และผู้เข้าร่วมโปรแกรมต้องเป็นเด็กในช่วงวัยเดียวกันและมีคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมต่ำ การพัฒนาจึงมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. จากการดำเนินโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีความสนใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความสนใจในการเข้าร่วม ประกอบกับผู้วิจัยให้แรงเสริมทางบวกโดยให้เป็นรางวัลที่สอดคล้องกับความต้องการและวัยของสมาชิก เช่น ลูกอม ปากกา สมุด ตลอดจนคำชมและการปรบมือ เมื่อนักเรียนแสดงออกอย่างเหมาะสมในการเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งจะเป็นการเสริมแรงให้กับเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

3. ในการดำเนินโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม ผู้วิจัยในฐานะผู้นำกลุ่มต้องสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก เช่น บรรยากาศอบอุ่นเป็นกันเอง สมาชิกในกลุ่มยิ้มแย้มแจ่มใส สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อการดำเนินโปรแกรมเป็นไปอย่างราบรื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลในระยะยาวกับกลุ่มทดลอง ว่าสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกไปใช้หรือไม่

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอื่นในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียน

3. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการจัดทำโปรแกรมการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมในด้านอื่นบ้าง เช่น การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง เป็นต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมที่หลากหลาย

4. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น อายุ เพศ ว่ามีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมมากน้อยเพียงใด

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. 2550. แผนปฏิบัติการ การอนุรักษ์ สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. การศึกษาจริยธรรม. กลุ่มวิชาการพระพุทธศาสนาและจริยศึกษา

กองศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

คมเพชร นัตรศุกุล. 2547. การศึกษาและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย

(ระดับมัธยมศึกษาประถมศึกษา). รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

จิราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ. 2544. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม)

กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. 2550. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ศูนย์พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุฑามาศ จงอภิรักษ์. 2545. ผลของระดับการพึ่งพา จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับ

ความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรม
เอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2549. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทะ วิไลพัฒน์. 2542. การพัฒนาพฤติกรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างค่านิยม. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน,
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

จันทร์เพ็ญ สุภาพล. 2535. การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบ
ดนตรีและนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ.

ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุภูวนิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2520. รายงานการวิจัยเรื่องจริยธรรมของ
เยาวชน. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เต็มศักดิ์ คทวณิช. 2549. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด มหาชน.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. 2551. คุณธรรม จริยธรรม ในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
เด่นศิลป์การพิมพ์.

ธีระพร อูวรรณโณ. 2529. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารวิชาการ
คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาลักษณ์ ชัยมะหา. 2550. ได้ศึกษาผลของการใช้นิทานสังคมต่อความรู้ความเข้าใจเรื่องการแข่งขัน
และพฤติกรรมแข่งขันในเด็กอายุ 7-8 ขวบ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บงอร จำปา. 2538. ได้ศึกษาพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กระดับก่อนประถมที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์ การเล่นมุมบ้านแบบเจาะจงกับการเล่นมุมบ้านแบบปกติ. ปริญญาณิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เบญจมาศ กุลสุ. 2551. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา).
สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551.

ประเทือง ภูมิภักตราคม. 2540. การปรับพฤติกรรมทางปัญญา: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

ปฏิมากร ศิริเดชะ. 2549. **ปัจจัยทางสังคม ลักษณะทางจิต และลักษณะทางชีวิสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร**. ปรินญาณิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรรณี ชูชัย เจนจิต. 2545. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เสริมสิน พรเพรส ชิสเท็ม.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. 2549. **ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์. 2549. **สลายความขัดแย้ง สังคมศาสตร์ที่ยั่งยืนถึงธรรมชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: โรงพิมพ์ พิมพ์สวย จำกัด.

_____. 2550. **สามเตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: โรงพิมพ์ พิมพ์สวย จำกัด.

รัตนาวดี รอดภิรมณ์. 2533. **พฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน**. ปรินญาณิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรรณิ ลิ้มอักษร. 2551. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ. นาสิลป์โฆษณา การพิมพ์.

วันดี ละอองทิพรส. 2540. **ความสัมพันธ์ของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมและพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของเด็กประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปรินญาณิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิไลวรรณ ศรีสงครามและคณะ. 2549. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทริปปี้ด กรุ๊ป.

- ศิรินารถ วัฒนกุล. 2537. การศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง “ร่วมแรง ร่วมใจ สายใยผูกพัน. ปรินญา นิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภวัฒน์ ดีสงคราม. 2540. การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความไม่เห็นแก่ตัวสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดผลทางการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศูนย์วิจัยเอแบค นวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ. 2551. สภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2545. จิตวิทยาสังคม ทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จัดพิมพ์.
- คันสนีย์ บุญเฉลียว. 2545. ศึกษาผลของการเรียนรวมชั้นที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2550. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกานดา นิ่มทองคำ. 2535. ตัวแปรเชิงจิตสังคมและเชิงพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุกัญญา รสานนท์. 2540. ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจกระทำเกี่ยวกับจริยธรรม การเอื้อต่อสังคม และการใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยยึดหลักหน้าที่หรือปณิธาน ของนักเรียนในชั้นเรียน ระหว่างนักเรียน ครูและผู้ปกครองในระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต จิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุคนธรส หุตะวัฒนะ. 2550. ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคการเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจา ที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวรี ศิวะแพทย์. 2549. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: โอเอส พรินติ้ง เฮาส์.

สุวิมล ว่องวานิช. 2550. รายงานการวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

สุพรรณิ ไชยอำพร. 2550. รูปแบบเรียนรู้ด้านคุณธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). ปริณาม จำกัด.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2550. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงเดือน ทวีสิน. 2545. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเส็ง.

สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2549. จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เม็ดทราย พรินติ้ง.

Bandura, A. 1977. **Social Learning Theory**. New Jersey: Englewood Cliffs.

Baron, A. 2004. Prosocial Behavior. **Social Psychology**. New York: Pearson.

Bar-tal. 1976. **Prosocial behavior theory and research** . New York: John Wiley & Sons, Inc.

- Barry, C. *et al.* 2006. **Friend Influence on Prosocial Behavior: The Role of Motivational Factors and Friendship Characteristics**(Online).
www.education.com, Jan 5, 2007.
- Baumeister, F. and J. Bushman. 2008. Prosocial Behavior: Doing What's Best for Others. **Social Psychology & Human Nature**. Florida: Thomson Wadsworth.
- Dovidio, F. *et al.* 2006. **The Social Psychology of Prosocial behavior**. New Jersey: Publishers Mahwah.
- Eisenberg, N. and P. Mussen. 1977. **Root of caring, sharing And helping**. San Francisco: Freeman and Company.
- Fiske, T. 2004. Helping: Prosocial Behavior. **Social Beings Core Motives in Social Psychology**. Princeton: Wiley & Sons, Inc.
- Gibbs, C. 2003. Moral Development, Moral Self-Relrvance and Prosocial Behavior. **Moral Development & reality**. London: Sage Publications.
- Knickerbocker, L. n.d. Prosocial behavior. **Learning To Give** (online).
www.learningtogive.org/paper/index, July 3, 2008.
- Metzler, W. 2001. **Evaluation of a Comprehensive Behavior Management Program To Improve School-Wide Positive Behavior Support** (Online).
www.education.com, Jan 5, 2007.
- Michael, R. 1983. **Dimensions of Helping Behavior**. New York: Pergamon Press.
- Myers, G. 2008. Prosocial Behavior. **Social Psychology**. New York: McGraw-Hill.
- Naomi. I. 1995. **Working with People The Helping Process**. London: Longman Publishers.

Rene.2008. **Prosocial and antisocial behavior in preadolescence: Teachers' and parents' perceptions of the behavior of girls and boys** (online)
www. education.com, Febuary 18, 2008.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มก. โทร. 1847

ที่ ศธ 0513.10903/178 วันที่ 18 พฤศจิกายน 2551

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย

เรียน รศ. วรรณ สุติวิจิตร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด
 2. แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม จำนวน 1 ชุด
 3. แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน จำนวน 1 ชุด
 4. โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม
ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)
จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางสาวชนิวรรณ วัฒนาก นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ได้รับ
อนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ผลของการใช้โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกที่มีผล
ต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)"

ในการนี้ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จึงขอ เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อผู้วิจัยจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้เหมาะสมกับการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

(ผศ.วรมิพ์ ธีระวัฒน์)

หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มก. โทร. 1847

ที่ ศธ 0513.10903/ 179 วันที่ 18 พฤศจิกายน 2551

เรื่อง ขอร้องเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผศ. อัญชัน เกียรติบุตร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด
 2. แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม จำนวน 1 ชุด
 3. แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน จำนวน 1 ชุด
 4. โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม
ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)
จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวชัชวีร์วรรณ วังนาค นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ผลของการใช้โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก
ที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)"

ในการนี้ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จึงขอ เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อผู้วิจัยจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้เหมาะสมกับการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

(ผศ. วรพิมพ์ ลิระวัฒน์)

หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มก. โทร. 1847

ที่ ศร 0513.10903/177 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2551

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เรียน ดร. วสันต์ ทองไทย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด
 2. แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม จำนวน 1 ชุด
 3. แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน จำนวน 1 ชุด
 4. โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม
ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวาริวิทยา)
จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวชัชนิวรรณ วังนาค นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ได้รับ
อนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ผลของการใช้โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกที่มีผล
ต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวาริวิทยา)"

ในการนี้ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จึงขอ เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อผู้วิจัยจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้เหมาะสมกับการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

(ผศ. วรพิมพ์ จิระวัฒน์)

หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

ที่ ศธ 0513.109/๑๔๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

๘ ธันวาคม 2551

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ)

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ผลของการใช้โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคม แห่ง
คณาจารย์ที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม" จำนวน 1 ชุด
2. แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม จำนวน 1 ชุด
3. แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน จำนวน 1 ชุด
4. โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งคณาจารย์ที่มีผลต่อพฤติกรรม
เอื้อสังคม จำนวน 1 ชุด

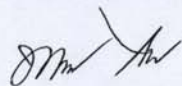
ด้วย นางสาวชัชวีร์วรรณ วังนาค นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง "ผลของการใช้โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งคณาจารย์ ที่มีผลต่อพฤติกรรม
เอื้อสังคม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่(ทองใบทิพย์วิทยา)" ในการดำเนินการครั้งนี้
นิสิตมีความประสงค์ที่จะดำเนินการทดลองแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคม
แห่งตน และโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งคณาจารย์ที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม (เอกสารดัง
แนบ) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดดอนเมือง(ทหารอากาศอุทิศ) ในภาคปลาย
ปีการศึกษา 2551 ตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2551 เป็นต้นไป จนกว่าจะแล้วเสร็จ

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน อนุญาตให้
นางสาวชัชวีร์วรรณ วังนาค ดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว ทั้งนี้ นางสาวชัชวีร์วรรณ วังนาค จะ
เป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง และจะขออนุญาตติดต่อประสานงานกับงานแนะแนว ของ
โรงเรียนเพื่อดำเนินการดังกล่าว

- 2 -

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.พรทิพย์ ไชยโส)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะฯ

โทร./โทรสาร. 0 - 2561 - 4889

ที่ ศธ 0513.109/ 1906

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

๗ พฤศจิกายน 2551

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อทำการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)

ด้วย นางสาวชัชวีร์วรรณ วัฒนาค นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จะทำการศึกษา
และเก็บข้อมูลของนักเรียนเกี่ยวกับการรับรู้พฤติกรรมทางสังคมแห่งตนทางบวกที่มีผลต่อพฤติกรรม
เอื้อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และขออนุญาตใช้นักเรียนของโรงเรียนวัดหลักสี่
(ทองใบทิวารีวิทยา) เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัย ในวันที่ 1 ธันวาคม 2551 เป็นต้นไป จนกว่าจะแล้วเสร็จ

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ให้ น.ส.ชัชวีร์วรรณ วัฒนาค ดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ น.ส.ชัชวีร์วรรณ วัฒนาค จะเป็นผู้ติดต่อ
ดำเนินการด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญชัน เกียรติบุตร)
รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะฯ

โทร./โทรสาร 02 - 5614889

ที่ ศธ 0513.109/49

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

๗ มกราคม 2552

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ทดลองเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)

ด้วย นางสาวชัชวีรณ วังนาค นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ผลของการใช้โปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก ที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่(ทองใบทิวารีวิทยา)" ในการดำเนินการครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ที่จะดำเนินการทดลองโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกที่มีผลต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม จำนวน 12 ครั้ง กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2551 ตั้งแต่เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ 2552 ระหว่างเวลา 15.30 - 16.30 น.

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จึงใคร่ขออนุญาตจากท่าน อนุญาตให้ นางสาวชัชวีรณ วังนาค ดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว ทั้งนี้ นางสาวชัชวีรณ วังนาค จะเป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร. พรทิพย์ ไชยโส)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะฯ

โทร./โทรสาร. 0 - 2561 - 4889

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. รศ.วรรณา สุตวิจิตร
 - อาจารย์ประจำฝ่ายประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.อัญชัญ เกียรติบุตร
 - รองคณบดี ฝ่ายบริหาร คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ดร. วสันต์ ทองไทย
 - อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งถนนทางบก

ตัวอย่างแผนการจัดโปรแกรมการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

กิจกรรมครั้งที่ 1

ชื่อกิจกรรม **ปลูกสัมพันธ์ฉันกับเธอ**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จำนวน 1 คาบ

วันที่จัดกิจกรรม.....

เวลา 60 นาที

แนวคิด

การที่ผู้วิจัยรู้จักนักเรียนและนักเรียนได้รู้จักสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้นักเรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อผ่านกิจกรรมนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. แนะนำตัวเองกับเพื่อนในกลุ่มพร้อมทั้งบอกชื่อเพื่อนในกลุ่มได้
2. อธิบายถึงวัตถุประสงค์ วิธีการในการดำเนินกิจกรรม ช่วงเวลา สถานที่ในการเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนบทบาทของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมได้

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นนำ (ใช้เวลา 20 นาที)

1. ผู้วิจัยกล่าวสวัสดีนักเรียนพร้อมกับแนะนำตัวเอง
2. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 1 เรื่อง “อยากบอก” ให้นักเรียนเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับตนเองและให้ออกมารายงานในสิ่งที่ได้เขียนลงไปจนครบทุกคน
3. ผู้วิจัยสุ่มนักเรียนออกมาหน้าชั้นประมาณ 3 คนแล้วให้เพื่อนในกลุ่มช่วยกันบอกชื่อเล่นหรือรายละเอียดของเพื่อนที่ออกมาขึ้นหน้าชั้น

ขั้นดำเนินกิจกรรม (ใช้เวลา 30 นาที)

4. ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมแล้วให้นักเรียนเล่นเกมลมพัด โดยผู้วิจัยได้อธิบายถึงวิธีการในการเล่นให้กับนักเรียนได้รับฟัง ดังนี้

- 4.1 ผู้วิจัยให้ผู้เล่นนั่งเป็นวงกลมหรือครึ่งวงกลม ให้ผู้นำเกมอยู่ตรงกลางวง ผู้นำเกมพูดว่า “ลมเพลมพัด” ผู้เล่นตอบพร้อมกัน “พัดอะไร” (จะซ้ำกี่ครั้งก็ได้ แต่ไม่ควรนานเกินไป) ผู้นำเกมตอบว่า “พัดคนใส่เสื้อแดง” (พัดอะไรก็ได้) หลังจากผู้นำเกมบอกว่าพัดใส่สิ่งทีระบุไว้ เช่น พัดคนที่ใส่เสื้อแดง ผู้เล่นที่ใส่เสื้อแดงต้องวิ่งสลับที่กันนั่งทันที ในขณะที่เดียวกันผู้นำเกมก็ต้องวิ่งเข้าไปแย่งที่นั่งคนที่ใส่เสื้อแดงด้วย ผู้เล่นคนใดที่ไม่มีที่นั่ง ต้องมาเป็นผู้นำเกม เกมนี้เล่นไปเรื่อยๆ จนกว่าจะเห็นว่าสมควรแก่เวลา
5. ผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับการร้องเพลง เกมนี้ผู้นำเกมและทุกคนจะร้องเพลงเป็นตัวนำกิจกรรม

เนื้อเพลง...ลมเพลมพัด

“ลมเพลมพัด โบกสะบัดพัดมาไวไว ลมเพลมพัด โบกสะบัดพัดมาไวไว ลมเพลมพัดอะไร ลมเพลมพัดอะไร ฉันจะบอกให้...(แล้วบอกว่า “พัดคนที่ใส่เสื้อแดง” เป็นต้น)

6. หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมเกมลมเพลมพัด ผู้วิจัยแจกใบความรู้ที่ 1 และใบความรู้ที่ 2
7. ผู้วิจัยให้นักเรียนออกมาหยิบแผ่นป้ายนิเทศคนละ 1 แผ่นแล้วให้นักเรียนอ่านแผ่นป้ายนิเทศของตนเอง ซึ่งในแผ่นป้ายจะมีข้อความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยแบ่งเป็นสี่ตัวอย่าง

แผ่นป้ายนิเทศวัตถุประสงค์ สีน้าเงิน

นักเรียนสามารถบอกความหมายของพฤติกรรมเอื้อสังคม ประเภทของพฤติกรรมเอื้อสังคมทั้งทางด้านการช่วยเหลือ แบ่งปัน ปลอดภัย

แผ่นป้ายนิเทศบทบาทของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมสีแดง

นักเรียนทุกคนสนใจ/ใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

8. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ได้แผ่นป้ายนิเทศอักษรสีน้ำเงินออกมาอ่านให้เพื่อนฟังก่อนโดยเรียงตามใบงานที่ 1 เมื่ออ่านเสร็จให้ติดแผ่นป้ายลงบนฟิวเจอร์บอร์ดจนครบแล้วให้นักเรียนที่ได้แผ่นป้าย นิเทศอักษรสีแดงออกมาทำเช่นกัน

ขั้นสรุป (ใช้เวลา 10 นาที)

9. ผู้วิจัยสรุปให้นักเรียนฟังว่า การที่เราได้มาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้เป็นการทำให้เราได้รู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนสมาชิกใหม่ของเราซึ่งบางคนอาจจะรู้จักกันอยู่แล้วก็ทำให้ได้เรียนรู้นิสัยใจคอกันมากขึ้นแต่บางคนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในวันนี้ก็ได้พบกับเพื่อนใหม่ที่นักเรียนยังไม่เคยทำความรู้จักกันมาก่อน อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกันให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามเป้าหมาย
10. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนทุกคนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

เนื้อหา/สื่อประกอบกิจกรรม

1. ใบงานที่ 1 เรื่อง “อยากบอก”
2. ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง “วัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรม”
3. ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง “บทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม”
4. แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด
5. แผ่นป้ายนิเทศสีแดงและสีน้ำเงินแสดงเนื้อหาของวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตการร่วมเล่นเกมลมเพลมพัดของนักเรียน การตอบคำถาม และการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ผลงานของนักเรียนในใบงานที่ 1

ใบความรู้ที่ 1

วัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรม

1. นักเรียนมีเพื่อนเพิ่มมากขึ้นหลังจากการทำกิจกรรมพร้อมทั้งได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีร่วมกันกับผู้อื่น
2. นักเรียนสามารถบอกความหมายของพฤติกรรมเอื้อสังคม ประเภทของพฤติกรรมเอื้อสังคมทั้งทางด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอบโยน
3. นักเรียนสามารถบอกความสำคัญและวิธีการปฏิบัติของตนเองในด้านของพฤติกรรมเอื้อสังคมได้
4. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้สำรวจตนเองด้านการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนพร้อมทั้งบอกวิธีการในการพัฒนาตนเองได้
5. นักเรียนสามารถอธิบายถึงตัวแบบที่นักเรียนได้ศึกษาจากการนำเสนอในชั้นเรียนเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรม ความเหมาะสมของตัวแบบแต่ละแบบ
6. นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอบโยน อีกทั้งบอกความรู้สึกละเอียดของตนเองในการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมได้
7. นักเรียนได้เรียนรู้การกระทำของตัวแบบที่นักเรียนชื่นชอบและได้สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบเพื่อนำมาอธิบายให้กับเพื่อนได้รับทราบได้
8. นักเรียนสามารถบันทึกเรื่องราวการกระทำของตนเองที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นมานำเสนอให้เพื่อนได้รับทราบ

ใบความรู้ที่ 2

บทบาทของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

1. นักเรียนทุกคนสนใจ/ใส่ใจในการร่วมกิจกรรม
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
ทุกครั้ง เช่น ไม่นำวิชาอื่นเข้ามาทำในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น
3. เมื่อเพื่อนแสดงความคิดเห็น นักเรียนทุกคนต้องตั้งใจฟังเพื่อนและ
เมื่อจะแสดงความคิดเห็นใดๆ ขอให้นักเรียนยกมือเพื่อขอแสดง
ความคิดเห็น
4. สถานที่ในการเข้าร่วมกิจกรรม ห้องภาษาไทย
5. เมื่อถึงเวลาในการทำกิจกรรม ขอให้นักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมให้
ตรงเวลาโดยเวลาในการทำกิจกรรมจะใช้เวลาประมาณ 50 นาที
ช่วง 15.30-16.30 น.
6. เมื่อไม่สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้ ขอให้
นักเรียนแจ้งผู้วิจัยทราบ
7. เมื่อนักเรียนสงสัยหรือไม่เข้าใจ ขอให้ให้นักเรียนสอบถามผู้วิจัยได้
ทันที

กิจกรรมครั้งที่ 2

ชื่อกิจกรรม **สังคมน่าอยู่**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จำนวน 1 คาบ

วันที่จัดกิจกรรม.....

เวลา 60 นาที

แนวคิด

การที่นักเรียนได้ทำความเข้าใจในเรื่องของสภาพสังคมในปัจจุบัน การได้เรียนรู้ถึงความหมาย ประเภทของพฤติกรรมเอื้อสังคมที่สามารถแสดงออกได้ทั้งทางด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลบโยน จะทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสังคมก็จะน่าอยู่ด้วย

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อผ่านกิจกรรมนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

3. บอกความหมายของพฤติกรรมเอื้อสังคมได้
4. อธิบายถึงประเภทของพฤติกรรมเอื้อสังคมได้
5. อธิบายความหมายของพฤติกรรมช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลบโยนได้
6. แสดงบทบาทพฤติกรรมเอื้อสังคมและไม่เอื้อสังคมตามสถานการณ์ที่กำหนดได้

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นนำ (ใช้เวลา 15 นาที)

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติโดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่มๆละ 7-8 คน โดยมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมช่วยเหลือ
- ตัวอย่าง

ณ ลานเอนกประสงค์ของโรงเรียนมีนักเรียนกลุ่มหนึ่งประมาณ 3-4 คนนั่งทำงานอยู่ ต่อมา มีนักเรียนหอบเอกสารกองใหญ่แล้วทำร่วงลงพื้น นักเรียนในกลุ่มหันมามอง มีนักเรียนคนที่ 1 เดินลุยโทรศัพท์มาเห็นแล้วก็เดินผ่านไป ต่อมามีนักเรียนอีก 2 คนเดินเข้ามาช่วยเก็บเอกสารจนเสร็จ

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันอธิบายเกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียนกับบทบาทที่ได้รับ
ตัวอย่าง
 - นักเรียนที่ให้การช่วยเหลือรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ตนเองทำ
 - นักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือรู้สึกอย่างไรกับผู้ที่ให้การช่วยเหลือ
3. ผู้วิจัยชี้ให้นักเรียนเห็นว่าคนเราทุกคนมีการแสดงออกที่แตกต่างกันไปจากบทบาทที่นักเรียนได้แสดงไปจะมีพฤติกรรมทั้งที่ช่วยเหลือและไม่ช่วยเหลือ นักเรียนอยากจะอยู่ในสังคมกลุ่มใด

ขั้นกิจกรรม (ใช้เวลา 35 นาที)

4. ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มๆละ 5 คนแล้วให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมาหิบบนรูปภาพที่อยู่ในกล่อง โดยกล่องจะมี 2 กล่องให้นักเรียนหิบบนภาพกล่องละ 2 ภาพ
5. เมื่อนักเรียนหิบบนภาพเรียบร้อยแล้วให้นักเรียนนำภาพที่ได้มาอภิปรายร่วมกันในกลุ่มแล้วให้นักเรียนตอบคำถาม
ตัวอย่างคำถาม
 - บุคคลในภาพแสดงพฤติกรรมหรือความรู้สึกอย่างไร
 - เพราะเหตุใดเขาถึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น
 - ภาพนี้อยู่ในสังคมแบบใด
 - ภาพที่นักเรียนเลือกไปนักเรียนคิดว่าจัดอยู่ในประเภท การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอมโยน
6. เมื่อนักเรียนอภิปรายร่วมกันในกลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำภาพที่ได้มานำเสนอให้เพื่อนได้รับทราบในประเด็นที่ผู้วิจัยถาม เมื่ออภิปรายเรียบร้อยแล้วให้นำรูปภาพไปวางที่ช่องบนกระดานซึ่งแบ่งเป็น 2 ช่อง โดยช่องแรกจะเป็นสังคมที่น่าอยู่และอีกหนึ่งช่องเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่พร้อมทั้งวางตามประเภทของพฤติกรรมช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอมโยน
7. เมื่อนักเรียนวางแผ่นภาพครบ 12 แผ่น ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย
ตัวอย่างคำถาม
 - นักเรียนอยากอยู่ในสังคมที่สมาชิกในสังคมมีพฤติกรรมแบบไหน
 - เพราะเหตุใดนักเรียนจึงต้องการที่จะอยู่ในสังคมแบบนี้
 - เราควรจะทำอย่างไรจึงจะมีสังคมอย่างที่คุณนักเรียนต้องการ

8. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 1 “สังคมของเรา” ให้กับนักเรียนในกลุ่มทุกคนเพื่อให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคม
9. เมื่อนักเรียนตอบใบงานที่ 1 เสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยแจกใบความรู้ “พฤติกรรมเอื้อสังคม” ให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาพร้อมทั้งยังให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายภายในกลุ่ม
10. ผู้วิจัยให้นักเรียนส่งตัวแทนภายในกลุ่มที่ไม่เข้ากับการทำกิจกรรมแผ่นภาพออกมาพูดถึงความหมายของพฤติกรรมเอื้อสังคมตามแนวคิดของกลุ่มแล้วจับฉลากว่าอีกความหมายที่ต้องอธิบายอีกหนึ่งข้อคืออะไร โดยข้อความภายในฉลากก็จะเป็น พฤติกรรมช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลอบโยน

ขั้นสรุป(ใช้เวลา 10 นาที)

11. ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมให้กับนักเรียนได้รับฟัง คนในสังคมนั้นจะไม่สามารถอยู่คนเดียวในโลกได้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนเราทุกคนต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พฤติกรรมเอื้อสังคมเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญสามารถแสดงออกมาได้หลากหลายวิธีไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลอบโยนซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการช่วยด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ถ้านักเรียนเข้าใจในความหมายและได้แสดงพฤติกรรมอย่างถูกต้องก็จะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้
12. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 1 “เพื่อสังคม” ให้นักเรียนกลับไปทำเป็นการบ้าน

เนื้อหา/ สื่อประกอบกิจกรรม

1. ใบงานที่ 1 เรื่อง “สังคมของเรา”	15	แผ่น
2. แผ่นภาพพฤติกรรมเอื้อสังคม	6	ภาพ
3. แผ่นภาพพฤติกรรมที่ไม่เอื้อสังคม	6	ภาพ
4. กระดานดำ	1	แผ่น
5. กล่องใส่แผ่นภาพ	2	กล่อง
6. ใบความรู้ “พฤติกรรมเอื้อสังคม”	15	แผ่น

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการฟัง การซักถาม การตอบคำถาม และการร่วมอภิปราย
2. ผลงานของนักเรียนในการทำใบงานที่ 1

ใบงานที่ 1

สังคมของเรา

ชื่อ-นามสกุล.....

ชื่อเล่น.....อายุ.....ปี

ชั้นประถมศึกษาปีที่.....

พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง

.....
.....

พฤติกรรมการช่วยเหลือ หมายถึง

.....
.....
.....

พฤติกรรมการแบ่งปัน หมายถึง

.....
.....
.....

พฤติกรรมการพลอบโชน หมายถึง

.....
.....

พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำโดยมุ่งเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนซึ่งบางครั้งอาจจะต้องเสียสละทั้งเวลาและทรัพย์สินหรือเสี่ยงชีวิตในการให้ความช่วยเหลือ

ประเภทของพฤติกรรมเอื้อสังคม ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอบโยน

การช่วยเหลือ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกละแวกพฤติกรรมที่พยายามบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่น สนองต่อความต้องการของผู้อื่น เช่น ช่วยทำความสะอาดบริเวณห้องเรียนถึงแม้ว่าจะไม่ใช่เวรของตนเอง ช่วยผู้อื่นโดยที่เขาไม่ต้องร้องขอ เป็นต้น

การแบ่งปัน หมายถึง การที่บุคคลเสียสละสิ่งที่เป็นของตนเองหรือที่ตนเองมีอยู่เพียงพอแล้วให้กับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นของกิน ของเล่น ของใช้ เช่น แบ่งของเล่นให้กับเพื่อนที่ไม่มี ให้เพื่อนยืมอุปกรณ์ในการเรียน เป็นต้น

การปลอบโยน หมายถึง การที่บุคคลช่วยให้ผู้อื่นคลายจากความทุกข์ ทั้งที่เป็นการกระทำและไม่ใช่การกระทำ โดยไม่ซ้ำเติมเพื่อน ทำให้เพื่อนคลายความกังวลและความไม่สบายใจ เช่น นักเรียนพูดปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิด นักเรียนไม่พูดเยาะเย้ยเพื่อน เป็นต้น

กิจกรรมครั้งที่ 8

ชื่อกิจกรรม **บุคคลที่ฉันชื่นชอบ**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จำนวน 1 คาบ

วันที่จัดกิจกรรม.....

เวลา 60 นาที

แนวคิด

บุคคลที่มีลักษณะและพฤติกรรมที่เอื้อสังคมบ่งชี้บุคลิกภาพที่เหมาะสมย่อมเป็นที่ชื่นชอบของผู้พบเห็น นักเรียนแต่ละคนย่อมสามารถเสริมสร้างพฤติกรรมที่เอื้อสังคมให้เกิดขึ้นในตัวเองได้ โดยรับรู้จากตัวแบบที่นักเรียนชื่นชอบ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อผ่านกิจกรรมนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. ยกตัวอย่างพฤติกรรมเอื้อสังคมด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลอบโยนที่ตนเองศึกษาจากบุคคลที่ชื่นชอบได้
2. อธิบายความคิดหรือความรู้สึกลงในการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมของตัวแบบได้
3. พัฒนาตนให้มีพฤติกรรมเอื้อสังคมที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้นได้

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นนำ (ใช้เวลา 10 นาที)

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนบอกชื่อดาราที่ชื่นชอบมาคนละ 1 ชื่อ (ซ้ำกันได้ตามความเป็นจริง)
2. ให้นักเรียนบอกเหตุผลที่ตนตัดสินใจหรือชื่นชมในแง่ของรูปร่าง หน้าตาท่าทาง และพฤติกรรมที่ดาราคนนั้นแสดง
3. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันสรุปว่า นักเรียนแต่ละคนมีบุคคลที่ชื่นชอบซึ่งมีการแสดงลักษณะที่เหมาะสมและนักเรียนก็อยากที่จะมีลักษณะตามที่นักเรียนอยากเป็น

ขั้นกิจกรรม (ใช้เวลา 40 นาที)

4. ผู้วิจัยสุ่มนักเรียน 3-4 คนออกมาเล่ารายละเอียดของไปงานที่ 1 “บุคคลที่ฉันชื่นชอบ” ให้เพื่อนได้รับฟัง
5. ผู้วิจัยถามความคิดเห็นของเพื่อนที่ได้รับฟัง

ตัวอย่างคำถาม

- ฟังแล้วคิดหรือรู้สึกรึ้อย่างไร
- ตัวแบบนี้มีความน่าสนใจอย่างไร
- สิ่งในตัวแบบที่เราสามารถทำได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- ลักษณะและการแสดงออกเหล่านั้นมีผลดีหรือประโยชน์แก่บุคคลอย่างไร

ขั้นสรุป (ใช้เวลา 10 นาที)

6. ผู้วิจัยสรุปว่า นักเรียนแต่ละคนมีตัวแบบที่ตนเองชื่นชอบทั้งเหมือนและต่างกันขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละคน ถ้าเราเห็นคุณค่าพฤติกรรมเอื้อสังคมที่ตัวแบบได้กระทำไป นักเรียนก็อยากที่จะมีการกระทำที่เหมือนกับตัวแบบที่ตนเองชื่นชอบแม้ว่าการกระทำบางอย่างนักเรียนไม่สามารถทำได้แต่ถ้านักเรียนพยายามพัฒนาตนเองให้มีพฤติกรรมเอื้อสังคมตามตัวแบบที่นักเรียนชื่นชอบก็จะทำให้เป็นผลดีตัวเองและสังคมรอบข้าง
7. ผู้วิจัยแจกสมุด “บันทึกความคิด” ให้นักเรียน โดยอธิบายว่าเราได้เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมทั้ง 3 ด้านแล้วคือ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอบโยน ดังนั้นจึงอยากให้นักเรียนไปบันทึกพฤติกรรมเอื้อสังคมลงในสมุดของตนเอง โดยต้องเป็นการกระทำจริงบันทึกด้วยความซื่อสัตย์

เนื้อหา/ สื่อบรรณกิจกรรรม

ใบงานที่ 1 “บุคคลที่ฉันชื่นชอบ”

15 แผ่น

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการฟัง การซักถาม การตอบคำถาม และการร่วมอภิปราย
2. ผลงานของนักเรียนในใบงานที่ 1 “บุคคลที่ฉันชื่นชอบ”

@@@@@@@@@@@@@@@@@@@@

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

เจียรนัย ทรงชัยกุลและคณะ. 2533. เอกสารการสอน การแนะแนวในระดับประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาการศึกษา.

กิจกรรมครั้งที่ 9

ชื่อกิจกรรม **บันทึกความดี**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จำนวน 1 คาบ

วันที่จัดกิจกรรม.....

เวลา 60 นาที

แนวคิด

นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมกับบุคคลอื่นซึ่งเมื่อทำลงไปแล้วเป็นประโยชน์พร้อมทั้งสร้างความรู้สึที่ดีให้กับตัวเองและผู้อื่นเป็นการกระทำที่ดีและควรที่จะทำอย่างต่อเนื่องเป็นลักษณะนิสัยที่ดีของตนเองและเป็นที่ยอมรับของบุคคลรอบข้าง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อผ่านกิจกรรมนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. ยกตัวอย่างพฤติกรรมเอื้อสังคมด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลอบโยนที่ตนเองกระทำมาได้
2. อธิบายความคิดหรือความรู้สึกในการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมได้
3. พัฒนาตนให้มีพฤติกรรมเอื้อสังคมที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้นได้

ขั้นตอนกิจกรรม

ขั้นนำ (ใช้เวลา 10 นาที)

1. ผู้วิจัยนำรูปภาพพฤติกรรมเอื้อสังคมที่แบ่งเป็นการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลอบโยนมาให้ให้นักเรียนได้ดู
2. ผู้วิจัยชี้ให้นักเรียนเห็นว่าสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งกับนักเรียนและสังคม ซึ่งการแสดงออกนั้นมีมากมายหลากหลายวิธีนอกเหนือจากรูปมานี้

ขั้นกิจกรรม (ใช้เวลา 40 นาที)

3. ผู้วิจัยสุ่มนักเรียน 3-4 คน ออกมาเล่าประสบการณ์ รายละเอียดของสมุดบันทึกความดีให้เพื่อนได้รับฟัง
4. ผู้วิจัยและนักเรียนอภิปรายร่วมกัน

ตัวอย่างคำถาม

- นักเรียนให้การช่วยเหลือใคร เรื่องอะไร

- นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ตนเองทำ

5. ผู้วิจัยถามความคิดเห็นของเพื่อนว่าเมื่อฟังแล้วคิดหรือรู้สึกอย่างไรกับการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมของเพื่อน
6. ผู้วิจัยให้นักเรียนนับการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมของแต่ละคน คนไหนมีพฤติกรรมเอื้อสังคมมากที่สุดผู้วิจัยมีรางวัลชิ้นใหญ่ให้พร้อมกับให้รางวัลนักเรียนทุกคน

ขั้นสรุป (ใช้เวลา 10 นาที)

7. ผู้วิจัยสรุปว่า นักเรียนแต่ละคนมีการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมทั้งด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพลบโยนแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และโอกาสในการแสดงซึ่งเมื่อทำลงไปแล้วก็จะสร้างความรู้สึที่ดีให้กับตนเองและผู้อื่นและถ้าทำอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้เป็นลักษณะนิสัยที่ดีและเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลรอบข้าง

เนื้อหา/ สื่อประกอบกิจกรรม

1. สมุดบันทึกความดี	15	เล่ม
2. รูปภาพพฤติกรรมเอื้อสังคม	6	ภาพ
3. ของรางวัล		

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการฟัง การซักถาม การตอบคำถาม และการร่วมอภิปราย
2. ผลงานของนักเรียนในสมุดบันทึกความดี

+++++

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคม

ชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
โรงเรียน.....ชั้นประถมศึกษาปีที่.....

คำชี้แจง

แบบวัดพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงการปฏิบัติบางอย่างของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไป โดยคำตอบแต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างแท้จริงแล้ว ไม่กระทบต่อการเรียน จึงขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับกรปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุดแบบวัดนี้มีทั้งหมด 30 ข้อ ใช้เวลาทำ 15 นาที กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ วิธีตอบ ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่านักเรียนมีการปฏิบัติเป็นอย่างไรแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน โดยคำตอบมี 4 ตัวเลือก ดังนี้

นักเรียนพบสถานการณ์ตามข้อความจำนวน 10 ครั้ง นักเรียนปฏิบัติ

มากที่สุด	หมายถึง	การปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ (8-10 ครั้ง)
มาก	หมายถึง	การปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ บ่อยครั้ง (5-7 ครั้ง)
น้อย	หมายถึง	การปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ เป็นบางโอกาส หรือนานๆ ครั้ง (2-4 ครั้ง)
น้อยที่สุด	หมายถึง	การปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ น้อยครั้งที่สุดหรือแทบไม่ได้ทำเลย (0-1 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความพฤติกรรมเอื้อสังคม	ระดับ			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1.	เมื่อฉันทำงานของตนเองเสร็จแล้ว ฉันอาสาช่วยเพื่อนที่ยังทำไม่เสร็จ				
2.	ฉันให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน เช่น ปากกา ยางลบ เมื่อเพื่อนไม่มีหรือไม่ได้เอามา				
3.	เมื่อเพื่อนทำผิดแล้ว ฉันหัวเราะเยาะเพื่อน				
4.	ฉันช่วยกิจกรรมของโรงเรียนตามความสามารถ ของฉัน				

ข้อ	ข้อความพฤติกรรมเบื้องต้น	ระดับ			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
5.	ฉันช่วยทำความสะอาดบริเวณ โรงเรียน ห้องเรียน ทั้งๆที่ไม่ใช่เป็นเวร				
6.	เมื่อเพื่อนจกลืมที่ครูสอนไม่ทันฉันก็ไม่ให้เพื่อน ยืมสมุดจดของฉัน				
7.	ฉันแบ่งขนม ของเล่น ให้กับเพื่อน				
8.	ฉันพูดปลอบใจเพื่อน เมื่อเพื่อนเกิดปัญหา เช่น สอบได้คะแนนไม่ดี				
9.	ฉันนั่งเฉยเมื่อเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างกำลัง เสียใจ				
10.	ฉันเดินเลี้ยวไปทางอื่นเมื่อเห็นเพื่อนทะเลาะกัน				
11.	ถ้าฉันเข้าใจบทเรียนแต่เพื่อนไม่เข้าใจฉันอธิบาย ให้กับเพื่อน				
12.	ฉันบริจาคเงินและสิ่งของตามกำลังของฉันให้กับผู้ ยากไร้หรือประสบภัย				
13.	ฉันพูดเยาะเย้ยเพื่อน เมื่อเพื่อนถูกครูว่ากล่าว ตักเตือน เช่น สมน้ำหน้า				
14.	ฉันไม่แสดงสีหน้าเยาะเย้ยเพื่อน เมื่อเพื่อนโดน ทำโทษ				
15.	ฉันช่วยเหลือเพื่อนและครูโดยไม่ต้องให้ขอร้อง				
16.	เมื่อเห็นเพื่อนในห้องทำผิดกฎของโรงเรียน ฉัน เก็บเรื่องที่เห็นเป็นความลับ				
17.	ฉันนำข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์มาเล่าให้ เพื่อนในห้องได้รับฟัง				
18.	ฉันเห็นเพื่อนร้องไห้ ฉันจะเดินหนี				

ข้อ	ข้อความพฤติกรรมเบื้องต้น	ระดับ			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
19.	ฉันพาเพื่อนไปห้องพยาบาลเมื่อเพื่อนไม่สบาย				
20.	ฉันรับประทานขนมอยู่แล้วเพื่อนเดินมานั่งด้วยฉันก็นั่งรับประทานขนมของฉันต่อไปโดยไม่เชิญชวนเพื่อนให้ทานด้วย				
21.	ฉันพูดสนับสนุนเพื่อนเมื่อเพื่อนทำดี				
22.	เมื่อเพื่อนไม่เข้าใจงานที่ครูมอบหมายให้ทำ ฉันเข้าไปช่วยเหลือ				
23.	ฉันนั่งเงียบ ไม่แสดงความคิดเห็นในการประชุมหรือการทำงานกลุ่ม				
24.	ฉันพูดให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิดโดยไม่ตั้งใจ เช่น ไม่เป็นไร				
25.	ฉันเดินเข้าห้องน้ำและเห็นก๊อกน้ำปิดไม่สนิทมีน้ำไหลอยู่ฉันจะเดินผ่านไป				
26.	ถ้าทางโรงเรียนมีการบริจาคของเก่าและฉันมีของที่ไม่ใช้แล้วหลายชิ้น ฉันนำมาร่วมบริจาค				
27.	ฉันพูดปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อนถูกครูทำโทษ				
28.	ฉันเดินเลี้ยวไปนั่งโต๊ะอื่น เมื่อโต๊ะข้างหน้ามีขยะอยู่				
29.	เมื่อฉันมีสิ่งของของตนเองไม่ใช้แล้วแต่สภาพยังใช้ได้อยู่ฉันนำไปทิ้ง				
30.	ฉันพูดปลอบใจเพื่อน เมื่อเพื่อนทำกิจกรรมไม่ได้				

แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน

ชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
โรงเรียน.....ชั้นประถมศึกษาปีที่.....

คำชี้แจง

แบบวัดการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกหรือการปฏิบัติบางอย่างของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไป โดยคำตอบแต่ละข้อ ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างแท้จริงแล้วไม่กระทบต่อการเรียน จึงขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับนักเรียนมากที่สุด แบบวัดนี้มีทั้งหมด 30 ข้อ ใช้เวลาทำ 15 นาที กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ วิธีตอบให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่านักเรียนมีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกหรือการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆเป็นอย่างไรแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน โดยคำตอบมี 4 ตัวเลือก ดังนี้

นักเรียนพบสถานการณ์ตามข้อความจำนวน 10 ครั้ง นักเรียนตอบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกหรือการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ มากที่สุด หรือ เกือบทุกครั้ง (8-10 ครั้ง)

เห็นด้วย หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกหรือการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ บ่อยครั้ง (5-7 ครั้ง)

ไม่เห็นด้วย หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกหรือการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ นานครั้ง (2-4 ครั้ง)

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกหรือการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ น้อยครั้ง หรือ ไม่เกิดขึ้นเลย (0-1 ครั้ง)

ข้อ	ข้อความ	ระดับ			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1.	เมื่อมีการทำงานกลุ่ม ฉันทำในส่วนที่ฉันได้รับมอบหมายเท่านั้น				
2.	เมื่อมีกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน ถ้าฉันป่วยไม่มากนักก็พยายามมาเข้าร่วมกิจกรรม				

ข้อ	ข้อความ	ระดับ			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
3.	ฉันยินดีให้เงินส่วนตัวเพื่อบริจาคให้กับ กองทุนการกุศล เพื่อนำเงินไปช่วยเหลือผู้ที่ ได้รับความเดือดร้อน				
4.	ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อถึงเวลาที่ต้องทำความ สะอาดห้องเรียน				
5.	ฉันเห็นว่า ผู้ที่ช่วยเหลือคนอื่นสมควรได้รับ การยกย่องหรือรางวัล				
6.	เนื้อหาที่ฉันเข้าใจ ฉันยินดีอธิบายให้กับเพื่อนที่ ไม่เข้าใจฟัง				
7.	ฉันนั่งดูหนังสือเรียนของฉันคนเดียว แม้ เพื่อนที่นั่งด้วยไม่ได้นำหนังสือของเขามา				
8.	ฉันเห็นว่า เมื่อเพื่อนทำผิดแล้วขอโทษเราก็ควร ที่จะให้อภัย				
9.	เมื่อเจอเพื่อนที่ค่อนกว่าฉันรู้สึกสงสารและ หาทางช่วยเหลือเท่าที่สามารถทำได้				
10.	หากเห็นผู้ได้รับความเดือดร้อนเป็นคนที่ ไม่รู้จัก ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือ				
11.	เมื่อเพื่อนตะคอกใส่ฉัน ฉันก็ตะคอกเพื่อน กลับไป				
12.	เมื่อครูประกาศชื่อเพื่อนในห้องที่ทำความดี และได้รับรางวัล ฉันปรบมือให้ด้วยความ ยินดีและเต็มใจ				
13.	เพื่อนที่ทำการบ้านเสร็จแล้วไม่ยอมอธิบายใน ส่วนที่ฉันไม่เข้าใจ ฉันคิดว่าเป็นการกระทำที่ นึกถึงตนเองฝ่ายเดียว				
14.	ฉันรู้สึกสนุกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ ภายในชุมชน				
15.	เมื่อฉันเห็นไฟในห้องเรียนที่ไม่มีใครอยู่เปิด ทิ้งไว้ ฉันควรเข้าไปปิดไฟในห้อง				

ข้อ	ข้อความ	ระดับ			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
16.	เมื่อฉันมีขนมหลายชิ้น ฉันรับประทานเพียงผู้เดียว				
17.	ฉันขอโทษเมื่อฉันทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง				
18.	เมื่อเพื่อนวิ่งชนแล้วขอโทษ ฉันไม่รู้สึกรังเกียจเพื่อน				
19.	การกระทำความดี ถ้าผู้อื่นไม่เห็นก็ไม่มีใครความหมาย				
20.	การทำเพื่อประโยชน์ของตนเองและวงศ์ตระกูล ถึงแม้ว่าจะเอาเปรียบผู้อื่น ก็ถือว่าเป็นบุคคลที่น่ายกย่อง				
21.	ถ้าเพื่อนในกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แม้ฉันไม่เห็นด้วย ฉันก็ปฏิบัติตาม				
22.	การดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน เป็นหน้าที่ของการโรงเรียนและเราประจำเท่านั้น				
23.	ฉันแบ่งขนมให้ผู้อื่นรับประทานด้วยความเต็มใจ				
24.	เมื่อเพื่อนไม่เข้าแถวตามลำดับ ครั้งหน้าฉันจะทำบ้าง				
25.	เมื่อมีการแข่งขันหรือ การสอบ ฉันจะทำตามกฎกติกาที่ได้วางไว้				
26.	ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายที่จะต้องอธิบายงานให้กับเพื่อนที่ยังไม่เข้าใจฟังหลายๆครั้ง เพราะเป็นการเสียเวลาในการทำงานของตนเอง				
27.	เมื่อมีการพัฒนาโรงเรียน ถึงแม้ว่าเป็นวันหยุด ฉันก็มาร่วมกิจกรรมด้วยทุกครั้ง				
28.	ถ้าเพื่อนในห้องไม่สบาย ฉันไปเยี่ยมถึงแม้ไม่สนิทกัน				

ข้อ	ข้อความ	ระดับ			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
29.	ถ้าเพื่อนทำของที่ฉันรักมากหายไป ฉันก็ ให้อภัยเพื่อนได้				
30.	ฉันไม่คบค้าสมาคมกับผู้ที่มิฐานะด้อย กว่า เพราะถูกเขาเปรียบเป็นประจำ				

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนา
“การรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวกต่อพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)”

ตอนที่ 1 โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม				
2. ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมหลังการเข้าร่วมโปรแกรม				
3. นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติต่อผู้อื่น				
4. ผู้วิจัยบรรยายเนื้อหาชัดเจนและน่าสนใจ				
5. เนื้อหา/สื่ออุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม				
6. โอกาสในการซักถามหรือแสดงความคิดเห็น				
7. ระยะเวลาที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม				
8. สถานที่มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม				
9. ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม				
10. นักเรียนได้ทำกิจกรรมครบตามวัตถุประสงค์				

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะต่อการเข้าร่วมโปรแกรม

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

ผลการทดสอบการกระจายของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม

ตารางผนวกที่ 1 ผลทดสอบการแจกแจงของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติ Kolmogorov – Smirnov One Sample Test

$\bar{X}$	S.D.	t	P
71.16	4.97	0.14	0.78

จากตารางผนวกที่ 1 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการสุ่มมาจากประชากรที่มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ

ตารางผนวกที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

คนที่	คะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม คะแนนเต็ม (120)			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
1	59	76	60	71
2	62	117	63	60
3	67	89	67	67
4	69	70	69	68
5	70	71	70	57
6	70	81	71	82
7	71	85	72	85
8	72	76	73	62
9	73	99	73	83
10	73	89	73	79

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

คนที่	คะแนนพฤติกรรมเอื้อสังคม คะแนนเต็ม (120)			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
11	74	78	75	81
12	75	91	75	76
13	76	81	76	68
14	76	84	76	69
15	77	83	78	80
คะแนนเฉลี่ย	70.93	84.60	71.40	72.53
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.12	11.90	4.98	8.99

ตารางผนวกที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตนทางบวก

คนที่	คะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน คะแนนเต็ม (120 คะแนน)			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
1	77	81	73	72
2	76	117	68	74
3	74	85	76	82
4	75	82	81	77
5	74	77	75	82
6	84	85	79	84

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

คนที่	คะแนนการรับรู้พฤติกรรมสังคมแห่งตน คะแนนเต็ม (120 คะแนน)			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
7	80	89	80	79
8	83	85	77	74
9	78	97	78	73
10	82	94	84	75
11	71	79	78	88
12	74	85	72	80
13	79	85	79	76
14	80	84	85	78
15	84	87	81	85
คะแนนเฉลี่ย	78.07	87.47	77.73	78.60
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.079	9.650	4.496	4.808

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวชัชনীวรรณ วังนาค
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดสระแก้ว
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2549 นักวิชาการสาธารณสุข โรงพยาบาลนวมินทร์